

קבוצת מכתבים ומאמרים שונים גלחתיב לבבות ליראת ה' וללימוד
היראה ומוכר מאת הגאון האמתי ציסע רבן של ישראל מרן ר' ישראל
סלאנטר וצוק'ל.

ונג 11 5 ה :

שערי אור מאמרים ע"ד למוד היראה והמוסר.
נתיבות אור קצות מדרכי מרן הגר"ס והלוכו בקדושה.
כוכבי אור מאמרים שונים ביראת ה' ודרכי התשובה.
מאת הגאון האמתי צדיק יס"ע מרן ר' יצחק בלאזר וצוק'ל.
— מחירו: דולר אחד —

להשיגו אצל בן הגאון המחבר ע"פ הכתבת:

Rabbi S. BLAZER, P. O. Box 210, Jerusalem Palestine.

מודעה

ספר דברי הספד ותנחומי אבלים בכתבי הקדש. בתלמוד ומדרש

הספר הזה כולל כל ההספדים ודברי תנחומים לאבלים הכתובים בכרכי
הקדש והמובאים בתלמוד בבלי וירושלמי, במדרשים וילקוטים שונים עם הפירושים
של רש"י, מהרש"א והרי"ף ושאר המפרשים המפורסמים על תלמוד בבלי ופירוש
קרבן העדה ופני משה על ירושלמי. אל ההספדים והתנחומים שבמדרש רבה על
התורה וחמש מגלות נלווים. הכאורים של מתנורת כרוונה, יפה תאר ומתרו"ו.

גם באור חדש והערות מאת המאסף והמחבר הרב המסמך הכולל

ד"ר צמח בן הרב הגדול דובער ראבינער

הנה גאונים מפורסמים סרבים להלל בשקרים ערכו הגדול של הספר הנ"ל
בתוך מפרות הרלמוד והמדרש. ושהוא חשוב ונחין מאד לכל מסמך ודרשן.
הרוצה לרכוש לו הספר הזה ישלח מחירו 3 דולרים למפרע על הכתבת ולמטה :

Dr. Zemach Rabbiner, jsker str. 37 SOFIA Bulgaria

"היסוד" שבועון חרדי כללי

העורך הרב ישראל חכם

מחיר החתימה בארץ — 1 לא"י לשנה. לפועלים פקידים וסוחרים ועירים

500 מא"י. בחו"ל 3 דולר.

הכתבת: מערכת, היסוד תל-אביב ת. ד. 619.

ב.ד.י.סודי משתתפים גדולי הרכבים ומוכי הסופרים החרדים שבארץ ובחו"ל.

העורך האחראי: ד"ר שלמה בלזר.

ימי ישראל חוברת וי אדר, תרצ"ה שנה י"א.
העורך הרב הגאון ר' חיים יהודה עהרנרייך,
הומענע, (צ'כוסלובקיה).

אידישע וויסענשאפט. קובץ לספרות,
מדע, דברי הימים ועוד. חוברת שבטאדר,
תרצ"ה העורך הרב שמואל שוומר, יאסי
(רומניה).

ברכת הארץ. כולל חדושים על עניני עומר
ושתי הלחם. מאת הרב הגאון
ר' יהודה לייב מאשבוים, בריסק, תרצ"ד.
49 עמוד.

דבר בעתו. כולל חדושים בענין לפני עור.
מאת הרב הגאון ר' בנימין
מנחם שוורצמן, ירושלים. הרב דטשאנסקי,
תרצ"ד. 36 עמוד.

דברי הספד. כולל כל ההספדים ודברי
תנחומים לאבלים הכרוזים
בתנ"ך, בתלמוד, מדרשים וילקוטים שונים.
עם באור "אור חדש" הערות והארות. מאת
הרה"ג המטיף ד"ר צמח ראבינר סופיה (בולגריה)
תרצ"ה. 276 עמוד.

דבר אליעזר. חלק ראשון. כולל חדושים
ובאורים בסוגיות הש"ס ובדברי
הרמב"ם. מאת הרה"ג ר' אליעזר יהודה
וואליניברג, ירושלים. תרצ"ה. 120 עמוד.
הפרדס. ירחון להלכה ואגדה. חוברת: טבת,
שבט, תרצ"ה. העורך הרב הגאון
ר' שמואל אהרן הלוי פרדס, שיקאגו.
זהר. ירחון חרדי מרכזי ליהדות ולכנין
הארץ. חוברת: טבת, שבט, אדר,
תרצ"ה. שנה י. העורך והמו"ל ח' בורנשטיין,
ירושלים ת"ו.

המודיע. עתון לביבליוגרפיה, בקרת ספרים
ולידעת ספרים הנמצאים בהוצאות

וסוכנות ספרים של הרה"ג ר' ראובן מרגליות
(מלכוב) קונטרס א. שבט. תרצ"ה. חל אביב.
מאור אש. כולל חקרי הלכות חדושים
ובאורים בענינים שונים הנוגעים
לענין מאור. האלקטריה בשבת ויו"ט. מאת
הרב הגאון ר' שלמה זלמן אוירבאך, ירושלים.
תרצ"ה. 212 עמוד.

פורת יוסף. שני חלקים. כולל: שו"ת
וחדושים הנוגעים להלכה.
בארבעה חלקי השו"ע. מאת הרב הגאון ר'
יוסף הלוי צווייג רב בברוקלין. (מלפנים אב"ד
פוטוק-זלוט), בילגוריי, תרצ"ג. 160 עמוד.
פון אייביגען קוואל. (המעין הנצחי) חלק
ב. כולל דרשות

ובאורים על כמה פרשיות התורה. מאת
הרב הגאון ר' שמואל מנחם הלוי פיין, רב
בטרויט מיש- (אמריקה). תרצ"ה. 79 עמוד.
קול תורה. ירחון להלכה, ואגדה. חוברת:
כסלו, טבת, שבט אדר. תרצ"ה. העורך
הרב הג' ר' שמואל אהרן ובר. ירושלים ת"ו.
תולדות זאב. כולל חדושים באורים על
מסכתות: ברכות, ב"מ, חולין,
יו"ד ולקוטים על הרבה מסכתות. מאת הרב
הגאון ר' זאב וואלף פראנק. ירושלים. תרצ"ה.
318 עמוד. בסופו קונטרס "תולדות יהודה"
חדושים על כמה מסכתות מאת בנו המנוח
הבחדר המצוין בתו"ש מר יהודה לייב
פראנק ז"ל.

תורת הארץ. מאסף לשו"ת וחד"ת להלכות
התלויות בארץ ומאמרים
מוסריים. העורכים: הרב הגאון ר' ישראל
זיסל דבורץ והרה"ג ר' דוב מעיני מופיע ע"י
בית מדרש לתורת א"י בפתח תקוה, טבת.
תרצ"ה.

יצאו לאור החוברות: (א) "עולת ראיה", (ב) "טוב ראיי", (ג) "ראיה
מהימנא", (ד) "אגרות ראיה" כולל מאמרים שונים. החוברות מוקדשות
לחיי שנת השבעים של רבנו גאון ישראל ופארו מן אברהם יצחק והכהן
קוק שליט"א ראש הרבנים לא"י.
כחכת הסתבר: הרב ש. ב. שולמן רחוב הגר"א מווליצנה, שערי חמד

רוסיה:

הרב ר' יוסף אורינזון זצ"ל

ביום ה' כ"ג חשוון נפטר הרב הגאון ר' יוסף אורינזון זצ"ל אב"ד יעלנא (פ' סמולנסק) בשנת החמשים וארבע לחייו. המנוח היה מגדולי הרבנים ברוסיה הסובייטית. בבחרותו למד בישיבות סלבודקה וסלוצק. הוא היה נקרא בישיבה בשם "יוסף וועליזר" והיה נחשב בין המצוינים ביותר שכתלמידי הישיבה. הוא הצטיין בכשרונותיו העלויים, בעל הבנה ועמקן נפלא. ככל הרבנים ברוסיה סבל המנוח מתגרת יד השלטונות הסובייטים. ידידיו באה"ק השיגו עבורו רשיון כניסה לא"י והנה קדמוהו המות בהיותו במיטב שנותיו. — תנצב"ה.

מלונדון מודיעים לנו:

בחודש טבת נפטר פה לונדון הרה"ג הישיש איש צדיק והצנע לכת ר' ראובן דוב דסלר ז"ל, חתן הגאון ר' אלי' אליעזר זצ"ל מווילנא (שהיה חתן הגאון קדוש ישראל רבנו מרן ישראל סלנטר זצוק"ל), וגיסו של הגאון פאר דורנו מרן ר' חיים עוזר גרודזנסקי שליט"א מווילנא.

המנוח שהיה ת"ח חשוב ומגדולי הסוחרים ברוסיה, היה בנעוריו תלמיד מובהק של הגה"צ ר' שמחה זיסל ברוידא זצ"ל מקלם. הצטיין במדותיו התרומיות בעדינות נפשו ויקרת רוחו. הוא היה רב פעלים לתורה ולתעודה. בשנות המלחמה פזר עשרות אלפי רובלים להחזקת הרצורה בעיירות האמלא וטולא והכל במס"נ עצומה והצנע לכת. ברב חכמתו עלה בידו להציל כמה ת"ח מידי רשעי ארץ פקידי הסובייטים.

קהל גדול עם רוב רבני לונדון באו לחלק לו את כבודו האחרון. הספידוהו הרבנים הגאונים: ר' צבי הירש פרבר, ר' אלי' לופיאן ור' אלי' אליעזר דסלר (בן המנוח). — תנצב"ה.

ספרים שנתקבלו במערכת «שערי ציון»:

וחדושים בשו"ע מלוקט מכמה מאות ספרים ראשונים ואחרונים. וקונטרס "בדי דהשלחן" מפתח מפורט מכל הדינים והענינים שבכ"ל סעיף וסעיף בשו"ע בבה"ט ועוד. מאת בנו הרב הגאון ר' בן ציון דון-יחייא אב"ד לוצין, לטביה, תרצ"ד. 320 עמודי אוצר החיים. ירחון לתורה, לספרות ולדברי

אורח חיים. שו"ע או"ח עם באה"ג ובה"ט. עם הוספות חדשות: ספר "טעם מגדים" כולל עיקר ותמצית הפרי מגדים מסודר על סעיפי השו"ע בהוספות הערות יקרות. מאת הרב הגאון הגדול ר' אליעזר דון יחייא זצ"ל הגאב"ד לוצין מח"ס "אבן שתיה". וספר "לקוטי מגדים" מאסף גדול של באורים

הרב הגאון המפורסם ר' דוד פאיאנס זצ"ל הרב והגאב"ד דבליסטוק, בשנת השבעים וחמש לחייו, המנוח היה מגדולי וחשובי הרבנים בפולין ואחד ממנהיגי היהדות החרדית שם.

המנוח נולד בעיר נישוויז בשנת תר"ך. כבר בצעירותו נתגלו בו כשרונות גאוניים. הוא למד בישיבת וולוז'ין והיה תלמיד מובהק להגאון הנצי"ב זצ"ל. אחרי עזבו את הישיבה שימש ברבנות בכמה קהלות בליטא-פולין מהם בעיירות סופרעסלא קנישין ועוד. לאחר פטירת חותנו הגאון ר' חיים הרץ זצ"ל בן הגאון הנודע בעל "עונג יו"ט" זצ"ל נתקבל על כסא הרבנות בעיר ואם בישראל בליסטוק. ברבנותו הצטיין המנוח כמנהיג בעדתי. הוא היה הרוח החיה בכל מוסדות הצבור בעירו, כאב רחמן טפל בכל קשי יום והשתדל לטובת הכלל והפרט. הוא היה אהוב וחביב על כולם. המנוח היה ממסדי "המזרחי" בפולין וחבר בוועד הראשי שם. אהבתו לארץ ישראל עברה כל גבול, כל ימיו שאף לעלות לארצנו הק'. בזמן האחרון נשלח לו באמצעות הרבנות הראשית לא"י רשיון כניסה לארץ והתכוון כבר לבוא על חג הפסח לאהר"ק להשתקע בה והנה קטפו המות פתאם וחפצו הכביר ומשאח נפשו לא התקיימה בידו. — תנצב"ה.

צ'כוסלובקיה:

הרב ר' שמואל ענגל זצ"ל

בחדש אדר נפטר בעיר קאשוי הרב הגאון הגדול ר' שמואל ענגל זצ"ל הגאב"ד דראדמישל בעהמ"ח "תשובות הר"ש". המנוח שוכה לזקנה מופלגת למד בבחרותו אצל הגאון ר' חיים מצאנז זצ"ל, והיה מפורסם בכל ארץ אונגריין וגליציה לגאון עצום וצדיק תמים. בזמן המלחמה העולמית התישב בעיר קאשוי (צ'כו-סלובקיה). — תנצב"ה.

קנדה:

הרב ר' יעקב גורדון זצ"ל

ביום א' י"ח כסלו נפטר בשנת החמשים ושמונה לחייו, הרב הגאון ר' יעקב גורדון זצ"ל רב הכולל של העדה האורתודוקסית בטורונטו. המנוח היה מחשובי הרבנים בקנדה; גדול בתורה ומחבר ספרים חשובים, מהם: "מנחת יעקב", "דובבי שפתי ישנים", "נזירות מן הבשר" ועוד ספרים שונים בהלכה דרוש וחכמת ישראל. הוא היה גם עסקן פעיל בעבודת הצבור, משך שלשים שנה כהן ברבנות בטורונטו. בהלויה השתתף קהל גדול יותר מששת אלפים איש, ביניהם פקידי ממשלה גבוהים העיר והמחוז. — תנצב"ה.

המנוח היה מטיפוס של הרבנים מדור הישן, צדיק וממלא, ושקדן נפלא. ביחוד הצטיין בכח זכרונו ובבקיאותו הגדולה. המנוח היה מפורסם בעולם הרבנים והלומדים ע"י ספריו הרבים שחבר במקצעות שונים בהלכה, מהם: "דמשק אליעזר" על חו"מ, "דברי אליעזר" על אה"ע הלכות עגונות, "תורת אליעזר" על או"ח "ויד אליעזר" על יור"ד, לבד זה נשאר ממנו הרבה חידושי בכת"י. הוא שימש ברבנות מקודם בעיר האלינקא ובשנת תרע"א נתקבל לרב ומו"צ בעיר קאוול. בהלויה השתתף קהל גדול של אלפי איש, ביניהם רבנים ואדמו"רים וספדנים הספידוהו כהלכה. — תנצב"ה.

הרב ר' חנוך צבי הכהן לוי זצ"ל

ביום ב' ח' אדר נפטר הרב הגאון ר' חנוך צבי הכהן לוי זצ"ל אב"ד בנדין, בשנת הששים ושבע לחייו.

המנוח היה מחשובי הרבנים בפולין ומפורסם בתורתו צדקתו וחסידותו. הוא היה מגדולי החסידים וחתן הגה"צ בעל "שפת אמת" זצ"ל. המנוח היה אחד העסקנים הפעילים של "אגודת ישראל" וממנהיגיה בפולין. משך 14 שנה ישב על כסא הרבנות בבנדין. בהלויה השתתפו אלפי אנשים, ביניהם רבנים ואדמו"רים רבים. — תנצב"ה.

הרב ר' ארי' ליב הלברשטם זצ"ל

בחדש אדר נפטר הרב הגאון ר' ארי' ליב הלברשטם זצ"ל אב"ד צאנז. המנוח היה מחשובי הרבנים בגליציה ומפורסם בתוררנו ויראתו ובמדותיו התרומיות. — תנצב"ה.

הרב ר' יוסף יונה גבריאל שארפזין זצ"ל

בחודש זה (אדר א') נפטר הרב הגאון ר' יוסף יונה גבריאל שארפזין זצ"ל אב"ד שעניץ, בשנת החמשים ושלוש לחייו. המנוח היה גדול בתורה ובירוש ומפורסם בכל הסביבה בגלל צדקתו ומדותיו הטובות. משך 12 שנה ישב על כסא הרבנות בשעניץ. כל תושבי העיר השתתפו בהלויה, — תנצב"ה.

הרב ר' חיים הכהן לייבוויץ זצ"ל

ביום ה' ט' אדר נפטר בשנת הששים ושלוש לחייו הרב הגאון ר' חיים הכהן לייבוויץ זצ"ל אב"ד אסטרין. המנוח היה מחשובי הרבנים, גדול בתורה ובירוש. הוא היה כ"א של הגה"צ ה"חפץ חיים" זצ"ל. אחי המנוח היה הרב הגאון ר' יעקב זלמן הכהן קפלן זצ"ל מחשובי המוצי"ם בוויילנה. — תנצב"ה.

הרב ר' דוד פאיאנס זצ"ל

מביליסטוק נתקבלה ידיעה תלגרפית כי בליל ש"ק ד' אדר ב' נפטר שם הרב

ועבודת ה'. הוא היה מצוין במדותיו התרומיות. ביתו היתה פתוחה לרוחה לכל אורח, והיה תומך ביד נדיבה לכל נצרך, ביחוד לת"ח ולומדי תורה עניים. נשאלו ממנו הרבה חדר"ת בכת"י אשר מהם אפשר לראות רב כחו וחילו בתורה בכל המקצועות. המנוח היה בנו של הגה"צ ר' דוב לאכווער זצ"ל ותלמיד מובהק של הגאון ר' אלי' פיינשטיין זצ"ל מפרוין. בשנת תרנ"ט נתקבל המנוח לרב ואב"ד בעיר לאכווא על מקום אביו שעלה לארץ ישראל. בהלויה השתתף קהל גדול מתושבי העיר והסביבה, באו גם רבנים רבים מהעירות הסמוכות. לפי צוואת המנוח לא נשאו עליו שום הספדים. — תנצב"ה.

הרב ר' יוסף יוסילביץ זצ"ל

ביום ד' י"ט שבט נפטר, בשנת החמשים ושש לחייו, רבה של סובלק הרב הגאון הגדול ר' יוסף יוסילביץ זצ"ל, אחד מגאוני הזמן ומגדולי וחשובי הרבנים בפולין.

המנוח היה יליד עיר סליב, ממשפחת הגאון המקובל ר' חיים זצ"ל הגאב"ד סליב וזלווא. בעודנו באביב ימיו נתפרסם בתור עילוי בגלל כשרונותיו הנפלאים. משנת תרנ"ה עד תרס"ד למד בישיבת "כנסת ישראל" בסלבודקה, והיה מבחירי וממציני התלמידים שבישיבה. בשנת תרס"ז נתקבל לרב בעיר אבעל (פ' קובנה). בתרפ"א נתקבל לרב ואב"ד בסימיאטיטש, ובשנת תרפ"ו נקרא לשבת על כסא הרבנות בסובלק.

לבד גאונותו בתורה היה המנוח גם רב פעלים לחזק הדת והיהדות, ולבו היה ער לכל ענין ומפעל צבורי. הוא פעל הרבה לטובת הקהלה ומוסדותיה והיה הרוח החיה של הת"ת הסובלקי המתקימת זה יותר ממאה שנה. נשאר ממנו הרבה חדר"ת בכת"י, ביחוד חבור חשוב רב האיות והכמות בשם "חקר הלכה" רובו בעניני קדשים, בנוי ע"ד החקירה וההגיון. המנוח היה מהמשתתפים הותיקים בירחוננו "שערי ציון" ונדפסו ממנו הרבה חדר"ת בענינים שונים.

דבר פטירתו, במיטב שנותיו, הדגימה את כל הלבבות. בהלויה השתתף קהל עצום מאד. באו גם רבנים רבים מהסביבה והמחוץ. ספדנים רבים הספידוהו ותארו את ערך האבדה הגדולה לכל היהדות. — תנצב"ה.

מערכת "שערי ציון" משתתפת בצערה ובאבלה הגדול של משפחתו הכבודה ומביעה רגשי תנחומים מציון.

הרב ר' אליעזר ניצברג זצ"ל

ביום א' ט"ז שבט נפטר אחד מגדולי וזקני הרבנים בפולין הרב הגאון ר' יצחק ניצברג זצ"ל רב ומו"צ בעיר קאוול בשנת השמונים ושש לחייו.

אמריקה:הרב ר' משה חיים רבינוביץ זצ"ל

בחדש כסלו נפטר בברונקס ניו-יורק הרב הגאון המפורסם ר' משה חיים רבינוביץ זצ"ל, אחד מזקני וגדולי הרבנים באמריקה. המנוח שימש ברבנות בהרבה קהלות חשובות באמריקה והיה רב פעלים לתורה ולהחזקת הדת. בהלויה השתתף קהל גדול מאד ורבנים הספידוהו כהלכה. — תנצב"ה.

ליטא:הרב ר' משה פרידמן זצ"ל

בש"ק י"ז כסלו נפטר הרב הגאון ר' משה פרידמן זצ"ל אב"ד שאקי, בשנת הששים לחייו. המנוח היה מחשובי הרבנים בליטא, גדול בתורה ביר"ש ובעל מדות תרומיות. אל הלויה באו רבנים רבים מהסביבה וכל תושבי העיר באו לחלק לו את כבודו האחרון. רבנים הספידוהו ותארו את אישיותו הנאצלה של המנוח. — תנצב"ה.

פולניה:הרב ר' יוסף שלום פייגנבוים זצ"ל

ביום ג' כ"ח חשון נפטר הרב הגאון ר' שלום יוסף פייגנבוים זצ"ל אב"ד לוקאטש (וואהלין) בשנת השבעים ושלש לחייו. המנוח היה אחד מגדולי וחשובי הרבנים בפולין, גאון בתורה ומפורסם לבעל הוראה. רבים פנו אליו בשו"ת והוא השיב כהלכה בכל מקצועות התורה. המנוח היה מצוין במדות טובות; ענותן ובעל מזג טוב, אהוב וחביב על הבריות. בשנת תר"ן נתקבל לרב בעיר סמוטריטש (אצל קמניץ-טודולסק), ובשנת תרס"א נתקבל לרב בעיר לוקאטש ושם ישב על כסא הרבנות עד יומו האחרון. נשארו ממנו ספרים בדפוס „משים שלום“ „ונתיבות שלום“ לבד הרבה חד"ת ושו"ת בכת"י. בהלויה השתתף קהל גדול, באו גם רבנים רבים מערי וואהלין. ספדנים רבים הספידוהו ותארו את האבדה הגדולה הזאת. — תנצב"ה.

הרב ר' יצחק צבי ברקוביץ זצ"ל

ביום ב' י"ט כסלו נפטר אחרי מחלה ממושכה הרב הגאון ר' יצחק צבי ברקוביץ זצ"ל אב"ד לאכוא, בשנת השבעים ושבע לחייו. המנוח היה אחד מחשובי הרבנים בפולניה. כל ימיו ישב על התורה ועבודת

לבסס את עמדתם בא"י ע"י השגת משרות רבנות ומורי חוראה ביפו תל אביב ובשאר ערי ומושבות הארץ.

מדותיו התרומיות ומעלותיו הנעלות הוסיפו לוית חן לנפשו האצילה. הוא היה סמל הטוב, הישר והאמת. הוא היה אהוב ונוח לבריות וכולם התייחסו אליו בכבוד והערצה. בצדק כנוהו אותו לרבי לוי יצחק מברדיטשוב של דורנו זה. הוא היה הכהן הגדול מאחיו שהגשים בחייו בכל עת ורנע בכל מגע ומשא. והמשיך את שלשלת היוחסין של משפחת אהרן הכהן: אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. — תנצב"ה.

חבה יתירה נודעת מאת הגאון המנוח זצ"ל אל ירחונו "שערי ציון". בכל הזדמנות הביע את הערכתו והוקרתו הגמורה למפעלנו החשוב, וחזק את רוחנו להמשכת עריכת הירחון. באחד ממכתביו אלינו הוא כותב: "שבע רצון ועונג מאד הנני מהירחון החשוב והנעלה "שערי ציון", והנני נכון בעה"י להשתתף בירחונם מפרי רוחי לכשאפנה מעט מטרדתי ועבודתי".

הרב ר' שמואל ישכר דוב אוירבוכ זצ"ל

ביום ד' כ"ח כסליו נפטר בביה"ח הדסה בירושלים הרב הגאון ר' שמואל ישכר דוב אוירבוכ זצ"ל הרב, דעיר שלום ("רמת-השרון"). המנוח היה גדול בתורה ומצוין במדות טובות. הוא פעל הרבה לחזוק הדת במושבה רמת השרון והסביבה. המנוח היה מלפנים רב בעיר מריביאנקא בליטא. קהל גדול השתתף בהלוויה. הספידוהו מרן ראש הרבנים לא"י הגרא"י קוק שליט"א ועוד רבנים. — תנצב"ה.

הרב ר' יצחק יהודה ספיר זצ"ל

ביום ב' ט"ו אדר נפטר בפ"ת הרב הגאון ר' יצחק יהודה ספיר זצ"ל שהיה חבר הרבנות בפתח תקוה, בשנת השבעים ושבע לחייו. המנוח היה משרידי הרבנים החשובים שבדור העבר, גדול בתורה ביר"ש ומצוין במדות נעלות. הוא שימש ברבנות בהרבה קהלות בחו"ל: בעיר אדלסק (5 שנה) קוניצא (12 שנה) וראצקי (18 שנה). בשנת תרפ"א עלה לא"י ונתקבל לחבר הרבנות בפתח תקוה. לפני שנתיים עזב את הרבנות בפ"ת מפאת זקנותו. המנוח חבר הרבה ספרים בהלכה ואגדה, מהם: אלוטת עלומים, הלכה, "שרגי נפיש" דרוש, "שרגא טובא" דרוש, "לקוי המאורות" הספדים, "נס פח השמן" על נס חנוכה, "אקלידא דרחמי" על תפלת אבינו מלכנו, "שרגא נהורא", "גיא חזיון" דרושים והספדים. לבד זה נשאר ממנו בכת"י הרבה חדות בהלכה ואגדה. בהלוויה השתתף קהל גדול. הספידוהו הרבנים הראשיים מת"א פ"ת ועוד ספרנים רבים. — תנצב"ה.

המנוח נולד בשנת תרכ"ב בעיר קרוטשא פ' מוהליב ברוסיה. עוד בילדותו התגלו בו כשרונות מצוינים ונתפרסם בשם "עלוי". בהיותו עדיין כבן ט"ו שנה הגיד כבר שעור בגפ"ת בשייבר לאדי. בהיותו בן כ"ה נתקבל לרב בעיירה גלוחוב, מאז התחיל פרסומו הרב ושמו הטוב הולך לפניו. מעיירה זו הוא עובר ברזור רב לעיר המחוז ניעזשין, ומשם, בשנת תרס"ד, לעיר הפלך קיוב שהיתה מטרפולין של חבל גדול, שכלל כמה פלכים בתוך תחום המושב של המוני ישראל ברוסיה. בקיוב גופרה היו אז כמאת אלף יהודים, בהם קבוצה גדולה של עשירים-אדירים, כמו משפחת ברודסקי, ואייצב, האלפרין ועוד, שחלק גדול מתעשית הסוכר נתרכזה בידיהם, ואלפי משפחות יהודים נתפרנסו מתעשייה זו. בקיוב נפתח לפני המנוח כר נרחב לפעולה. — כרועה נאמן לעדו וכעסקן צבורי. כי ידע להתחבב על הצבור המגוון שבכרך גדול זה ודבריו היו נשמעים בכל מקום. המנוח, שישב בתוך עמו, בין המוני אחיו, ראה את הפורענות בשבט עברתה: בשנת 1905 עברה כוס הפוגרומים וההריגות על העיר ניעזשין — וכשקהלת ישראל שלחה מלאכות סגל חבורה לפני ראש המיניסטרים, שבאותו זמן, הגרף וויטה, השתתף בה הרב אהרנסון. אולם פורענות זו היתה "כמר מדלי" לגבי ההריגות והטביחות שעברו על אוקראינה בשנים 1919–1921 שהעיר קיוב עמדה במרכזן, אז ראה המנוח את ענות אחיו בכל מוראה ובלהותה. זהר נשמתו של המנוח התגלה בימי משפט בייליס, שהסעיר את הרוחות במערכות היהודים ברוסיה ובכל העולם, הוא השתתף בכל מהלך המשפט ועור הרבה לסניגוריה ולמומחים היהודים ועבודתו נשאה פרי.

פרשה מיוחדת לעצמה, שעל ידה סנה לו הרב אהרנסון המנוח חיי עולם, היא פעולתו בפרק זמן מלחמת העולם. מאות אלפים יהודים פליטי חרב נצטופפו אז בקיוב, והמנוח היה להם כאב רחמן ומושיע. הוא עזר לכל האומללים האלה עזרה חמרית ורוחנית, השתדל אצל השלטונות הרוסים לטובת המהגרים ובמסירות נפש ממש הגין עליהם מפני עלילות וקטרוגים. בכל עת צרה ומצוקה היה המנוח שליה לעמו לפני השלטונות ברוסיה הצארית ובחרף נפש הגין על כלל ישראל. בעלות הבולשבים לשלטון היו חיו בסכנה ובנס נצל מידם וגלה מקיוב, שכיהן בה ברבנות ט"ו שנה, יחד עם רבבות גולים ופליטים יהודים לברלין. שם שימש בתור רב לצבור פליטי רוסיה והשתתף כחבר הועד למתן עזרה לנזוקי המלחמה.

בשנת תרפ"ג נקרא לכהן פאר בתור רב ראשי לקהלת יפו—ותל אביב. בחדש אלול הגיע לא"י לעבוד עבודת קודש, ועל משמרתו זו עמד עד יומו האחרון. המנוח פעל הרבה לטובת העיר העברית הראשונה תל אביב. כמה מוסדות תורניים צבוריים נוסדו על ידו, בהם "ישיבת תל אביב", ומצודתו היתה פרושה גם על כל הישוב העברי בא"י, ע"י פעולתיו הגדולות לתורה ודת וחזק הישוב בארץ. המנוח השתדל הרבה לטובת הרבנים העולים מרוסיה הסובייטית. הוא עזר להרבה מהם לבסס

א ב ד ו ת

ארץ-ישראל:

הרב ר' שלמה הכהן אהרנסון זצ"ל

באור ליום ב' כ' אדר ב' נפטר אחרי מחלה קשה וממושכה, רבה הראשי של קהלת יפו ותל אביב, הרב הגאון הגדול ר' שלמה הכהן אהרנסון זצ"ל, בשנת השבעים ושלוש לחייו.

הבשורה המעציבה שנפוצה במהירות דבוק בכל הארץ דכאה ארץ כל הלבבות. בשעות הבקר נתפרסמו בתל-אביב מודעות אבל מטעם ועד הקהלה, דעירייה, בית הכנסת הגדול וכמה מוסדות צבוריים, הסתדרויות, אגודות ועוד. דהרבנות הראשית הכריזה בטול מלאכה וסגירת כל החנויות שבעיר בשעות הלילה.

בשעות הצהריים התחילו נוהרים לבית המנוח המונים עצומים מרע-אביב יפו ודמושובות. מירושלים באו ראש דהרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א, חברי הרבנות הראשית, חברי הד"ץ וכמה רבנים, ראשי ומנהלי המוסדות ועוד. גם משאר ערי ומושבות דהארץ באו רבנים ראשי קהלות המוסדות ועוד. בשעה 2 וחצי הוצאה גוית הנפטר מן הבית כשקהל עצום של אלפי אנשים מכל החוגים והמפלגות נוהרים אחרי הארון ומלוים ברגש של יגון וצער את רבם החביב למנוחת עולם.

ראשון למספידים על יד בית הכנסת הגדול היה ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א. בקול בוכים תאר את השבר הגדול ודאבדה הקשה שאבדה היהדות בפטירת רב גאון ומנהיג, שהיה תפארת לישראל בתורתו במדותיו ומעשיו הגדולים, ושימש מעין אוצר של טוב, של חסד, של אהבה ומסירות בעד הכלל והפרט. אח"כ הספידוהו הרבנים הגאונים: רב"צ עוזיאל הרב הראשי לת"א, רייג הורביץ דומ"צ בעה"ק, רא"א מיליקובסקי הרב דחרקוב, ר' מאיר ברלין, ר' יוסף לוי, ר"מ אוסטרובסקי, ה' פנקס, ה' רוקח סגן ראש העירייה ודהרב אלישקובסקי.

במשך שבוע האבלות נתקבלו על שם משפחת המנוח מאות תלגרמות ומכתבי תנחומים מאת רבנים גדולים, אנשי שם, מוסדות והסתדרויות שונות בארץ ובחו"ל. ביניהם מכתב תנחומים מאת ה. מ. הנציב העליון ומאת מושל מחוז הדרום.

בית־מדרש לתורת א"י. — עפ"י יזמת עסקנים נכבדים תושבי פתח תקוה נוסד שם מוסד תורני בשם „בית־מדרש לתורת ארץ ישראל“. בהמוסד נתקבלו מספר אברכים מצוינים מבין הישיבות שבאה"ק. תכנית המוסד נקבע בעיקר ללמודי הלכות התלויות בארץ. המוסד הוציא גם מאסף תורני בשם „תורת הארץ“ המוקדש לעניני מצוות התלויות בארץ. בהשתתפות חברי המוסד.

הספד לאשת נדיב. — במעמד קהל תורני חשוב; רבנים, ראשי ומנהלי הישיבות ומוסדות התורה והחסד בירושלים, נערכה ביום א' ט' שבט „במכון הרי פישל לדרישת התלמוד“ אזכרה לנשמת הנדיבה החשובה מרת חיה שינא פישל ע"ה, אשת הנדיב הידוע מר הרי פישל מניו־יורק, מיסד המכון.

ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א, נשיא המכון, הספיד במלים חמות את הנדיבה המנוחה, ודבר בשבח מעלותיה ומדותיה הטובות שהיתה עוזרת נאמנה לבעלה הנדיב הגדול והמצויין מר הרי פישל — יבדל לחיים — בכל פעולותיו ומעשיו הגדולים לתורה ולחסד.

אח"כ הספידה הרב הגאון ר' ראובן בראז הרב דוויסקי דוואר (אחי המנוחה). הוא ספר את תולדות ימי חייה שהיו שלשלת ארוכה של צדקות ומעשים טובים להחזקת תורה ות"ת. בשם הישיבות והמוסדות בעה"ק הספידה הרב הגאון ר' יוסף גרשון הורביץ דומ"צ. באחרונה הספידה הרב הגאון ר' מרדכי ליב זקס, חבר המכון, והביע תנחומים להנדיב הגדול מר הרי פישל מיסד המכון ולמשפחתו הכבודה כשם כל חברי המכון.

בעולם הרבני

ארץ־ישראל: — הרב הגאון ר' שלום ננקנסקי, מלומדי ישיבת „מרכז הרב“ וחבר המכון לדרישת התלמוד של הרי פישל בירושלים, נתקבל לרב ומו"צ בשכונת „תל ליטווינסקי“ על־יד תל־אביב.

— הרב הגאון ר' מנחם יהודה הלוי אושפיזאי, מלומדי ישיבת „מרכז הרב“ בירושלים, נתקבל לרב במושבה „נחלת גנים“ (על־יד „רמת־גן“).

— הרב הגאון ר' שמואל אברמוביץ מלומדי „היכל התלמוד“ בתל אביב, נתקבל לרב בשכונת „רמת־יצחק“ (על־יד תל־אביב).

— הרב הגאון ר' יעקב לגדו נתקבל לרב ברמתים.

ליטא: — הרב הגאון ר' לוי שפיץ אב"ד פלונגיאן, נתקבל לרב ואב"ד בטבריה.

— הרב הגאון ר' אלי' לוצקי נתקבל לרב ואב"ד בעיר זידיק.

לטביה: — הרב הגאון ר' יצחק גוורטין, נתקבל לרב בעיר קרייצבורג.

פולניה: — הרב הגאון ר' מניס איסר פלונסקי אב"ד ליבוי (לטביה).

נתקבל לרב ואב"ד בעיר וולצלאווק.

ספריה תורנית ע"ש הרמב"ם. — בישיבת ועד יובל הרמב"ם בתל אביב, החלט ליסד ספריה תורנית מדעית בתור מוסד קבוע לזכרו של הרמב"ם, ע"י קהלת תל אביב. על המוסד יהיה מוטל לרכז ספרות תורנית וספרות למדע היהדות במובנם הרחב של המושגים הללו. מחלקה מיוחדת תסודר לספריו של הרמב"ם במהדורותיהם השונות, לתולדותיו וכל מה שנכתב אודותיו ועל ספריו. בספריה יסודר אולם קריאה וחדרי עבודה לרבנים, חוקרים וסופרים. מטעם המוסד תסודרנה גם הרצאות תורניות מדעיות והוצאות ספרים על הרמב"ם.

הנהלת ועד הקהלה העברית של יפו ותל אביב החליטה לקחת את המוסד הזה תחת חסותה ורשותה, לדאוג לדירה מתאימה ולהוצאות אדמיניסטרטיביות.

רחובות בבני ברק. — באספה הכללית של בעלי המגרשים בשכונת הר שלום, בני ברק, החלט לקרוא את הרחובות הראשיים של השכונה בשמות אלה: א) "רחוב יד החזקה" לזכרון הרמב"ם זצ"ל, למלאת ת"ת שנה להולדתו. ב) "רחוב הנדיב" לזכרון הברון רוטשילד ז"ל. ג) "רחוב הרב קוק" לכבוד ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א למלאת לו שבעים שנה.

מדרש בני ציון. — בזמן האחרון נתארגנו בירושלים מספר חשוב של אברכים צעירים, ילידי ציון, מהמצינים והמעולים שבין לומדי הישיבות שבעה"ק, בשם "מדרש בני ציון" במטרה לסדר שעורים קבועים, בענייני הלכות התלויות בארץ. תכנית הלמודים: ירושלמי סדר זרעים והמפרשים. הארגון יגש בקרוב להוציא גם קובץ תורני שיהיה מוקדש לחדושי הלכות התלויות בארץ.

פעולות ועד הקהלה של ת"א. — ועד הקהלה של תל אביב פרסם כעת דו"ח מפורט מפעולות ועד הקהלה בשנת תרצ"ד ובארבעת החדשים תשרי טבת תרצ"ה. בתוך היקף הפעולות של ועד הקהלה שצוין בהדו"ח תופס מקום חשוב החזקת משרד הרבנות וספוק הצרכים הדתיים של הקהלה. אנו נותנים כאן את הפרטים הבאים הנוגעים לזה:

לרגלי העליה הגדולה שחלק הגון ממנה התרכז בתל אביב ולרגלי התרחבות העיר, ראה ועד הקהלה צורך הכרחי להגדיל את משרד הרבנות וליסד לשעות אחה"צ בית דין שלישי נוסף לשנים שהיו קיימים עד כה, למנות רבנים בשכונות ולהגדיל את מספר המשגיחים על הכשרות וכדומה.

מספר רבני הקהלה הוא כיום 2 רבנים ראשיים, 7 רבנים בשביל שני בתי הדין ו-18 רבנים בשביל השכונות, מלבד מספר הגון של רבנים משגיחים על הכשרות ועוד. החזקת משרד הרבנות על כל הפעולות שלו עלו בשנת תרצ"ד לסכום 5673 לירות א"י, ובמשך תשרי-טבת תרצ"ה לסכום 2517 לא"י.

נחץ להעיר, כהרבנות הראשית לקהלתנו אינה מצמצמת את עצמה במסגרת השאלות הדתיות גרידא; היא מטפלת בכמה וכמה ענינים צבוריים-לאומיים בעלי אופי ישובי כללי, והשפעתה נכרת גם מחוץ לגבולות הקהלה בתל אביב.

אחרי הנאומים נקרא מכתב מאת הרב הראשי לת"א הרב הגאון ר' שלמה הכהן אהרנסון שליט"א, שמסבת מחלתו לא יוכל להשתתף בהאספה. כל הקהל מברך אותו ברפואה שלמה. לבסוף נתקבלה שורה של החלטות חשובות בנוגע לחזוק ושמירת השבת בכל שטח החיים הפרטיים הצבוריים והכלכליים. האספה השאירה רושם עמוק על כל הקהל העצום שהתפזר מתוך רצינות והתלהבות.

למחרתו הסתובבו בחוצות תל אביב יהודים בעלי צורה ובידם שלטים עם פסוקים מתאימים המזכירים על קדושת השבת ושמירתה. כן הודבקו באוטובוסים וברחובות פלקטים והודעות "שמרו את השבת". בכל בתי הכנסיות שבעיר ידרשו במשך החודש על דרכי התעמולה למען השבת. כל העתונים העברים שבארץ יצאו במאמרים נלהבים ע"ד ערך השבת, ונתנו פרסום רב לאספת הפתיחה של חודש התעמולה למען השבת שהתקיימה בת"א.

לשכת הרבנות בטבריה. -- לשכת הרבנות שעלייד הקהלה העברית בטבריה, שנוסדה בקיץ העבר, מורכבת משלש הרבנים הגאונים: ר' יוחנן זופוביץ (מלפנים אב"ד רדבילישקי, ליטא), ר' אהרן גולדזאל ור' מרדכי גימפל בארג. במשך זמן קיומה הקצר הספיקה לשכת הרבנות בטבריה להטביע את חותמה הדתי על החיים הצבוריים בעיר ובסביבה. לשכת הרבנות פועלת במדה רחבה בכל מה שנוגע להחזקת הדת בטבריה, כמו: שמירת השבת, הכשרות, החינוך ועוד. בימים אלה פרסמה לשכת הרבנות הודעה להתיירים ולהבאים להתרחץ בחמי טבריה שעליהם לדייק ולהוכח אם המלון הפנסיון או המסעדה שהם סועדים שם הנם תחת השגחת לשכת הרבנות ופקוחה, ולדרוש מבעליהם את תעודת ההכשר מהרבנות.

הרבנות הראשית מודה למוסולני. -- לרגלי הידיעה כי ראש הממשלה האיטלקית מוסליני קבע את יום השבת ליום המנוחה בנמל טריפולי שלח ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א את התלגרמה דלהלן: הרבנות הראשית לארץ ישראל בירושלים בתור מוסד דתי עליון ליהדות בא"י מעריכה בהערצה את הפעולה העדינה של הוד מעלתו בקביעות יום המנוחה ליהודים בנמל טריפולי ביום השבת.

ברגשות כבוד עמוקים. אברהם יצחק הכהן קוק
ראש הרבנים לארץ ישראל

ליובל הת"ת של הרמב"ם זצ"ל. -- בהתאם להחלטת הועד הראשי של הסתדרות המזרחי העולמית, נגש עכשו המרכז העולמי של המזרחי, בירושלים להוציא קובץ תורני-מדעי ע"א חייו, פעולותיו וספריו של הרמב"ם זצ"ל. הקובץ נמסר לעריכה לידי הרה"ג ר' יהודה ליב הכהן פישמן וחלק ממנו כבר נמסר לדפוס. בתוך הקובץ יודפס ספר מיוחד מאת הרמב"ם בעצמו, שהיה מונח עד עכשו בכתב יד. רבים מגדולי רבני ישראל וחכמיו משתתפים במאמריהם בקובץ זה.

תואר אזרח תל-אביב. אני חושב זה לשמחה גדולה. זכינו ב"ה להיות נוכח בשעה שהעיר העברית עלתה במחשבה להבראות ובשעה שהולכות ב"ה ונבנית ומגדלת ומתרחבת. אנו אומרים בתפלה על נסיך שבכל יום עמנו, הרבה נסים הזמין לנו הקב"ה עד שהגענו לכאן. הקב"ה נתן לנו כח לבנות את ת"א ולשמרה. זה יותר משלשים שנה שזכיתי לבוא לחוף אה"ק. זכור לטוב ר' שמעון רוקח ז"ל אבי סגן יו"ר עירית ת"א היושב אתנו כאן. שעזר לי הרבה בבסוס הרבנות של א"י, ובה שזכינו על בנין יותר גדול של א"י וב"ה שזכינו לראות בעינינו שמתקמים חלומותינו הקדושים. ארצנו נבנית למטרת קיום התורה שבשבילה נתן הקב"ה את הארץ: «בעבור ישמרו חקיך ובריתך ינצורו». אנו אומרים שהקב"ה הבדילנו מהעמים, אחרי פוזרנו הגדול בגלות שהרבה נטמעו באומות אנו חיים עוד בתקותנו ורואים נצני הגאולה, וזה בהבדל מהעמים שהרבה מהם עברו מן העולם, וזה הרעיון «ולא אמרו העוברים ברכת ה' עליכם» אלו האומות שעוברים מן העולם, מפני שאין להם ברית עולם בינו לבין ישראל שהיא קדושת השבת שנזכרה תחלה בפרשת בראשית שהנקודה העיקרית של השבת היא שהעולם שנברא עפ"י רצון מקור הצדק יגיע סוף לצדק המקווה. והסימן השני למלוי התקוה של האור הגדול שיופיע לבסוף הוא זכר יציאת מצרים, מצות השבת מלווה בשתי הלוחות ע"י זכירת מעשה בראשית ויציאת מצרים הקשורות ביחד ומתוך שתיהם אנו בטוחים בגאולה ובצדק שיופיעו, ואלמלא שמרו בני ישראל כראוי ארץ השבת הראשונה לא היו שולטים בהם כל אומה ולשון, וגם עכשיו הדרך לגאולה היא זכות השבת שאם נשמור עליה אז יראו כל עמי הארץ כי ש"ה נקרא עלינו ויראו ממנו יראת הכבוד והרוממות. אני מביע את תקותי שהישוב העברי ידע לשמור על הנכסים הנצחיים של עמנו ועל צביונו ואפינו המיוחד שהודות להם תפסנו את מקומנו המיוחד בקרב כל עמי התבל, ושהשבת נשמת האומה תשמר בכל טהרתה וקדושתה ע"י הבנים הבונים. — נאוו המזהיר של מרן ראש הרבנים שליט"א שנאמר מתוך התלהבות בשטף מדברותיו ורעיונותיו הנפלאים עשה רושם כביר מאד על כל השומעים ונתקבל ע"י הקהל הגדול במחאת כפים סוערות וממושכות.

אח"כ נאם הרב הראשי של ת"א הרב הגאון רב"צ עוזיאל שליט"א. הוא אומר: מטרת אספתנו כאן וחודש התעמולה לא בא לשם תעמולה על ערך השבת לבד, השבת ידועה וקדמה לישראל, אין איש יהודי בעולם שאינו יודע מהי שבת, אלא ביחוד לשם מתן בטוי לרגשות ההתמרמרות והכאב של כל צבור שומרי השבת למראה חלול קדשנו ולשם הסברה רחבה בקרב הצבור הגדול. אנו מכריזים כאן לא רק על מנוחת השבת, לנו נחוץ קדושה, אנו תובעים קדושת השבת ושמירתה בכל א"י (מח"כ סוערות). אח"כ נאם הרה"ג ר' מאיר ברלין, ומר נריה בשם הנוער הדתי.

והתקופות מאז שנתנה לנו כהר אלקים זה סיני בקודש לדורות עולם. עם ישראל, למרות הגלות המר, שמר בכל הדורות על המתנה האלקית הזאת כעל בבת עינו וגם עתה כששבנו בעזרת צור ישראל וגואלו לארצנו הקדושה לבנותה ולכוננה תבוא שבת מלכתא בכתרה הגדול לעזרנו ולעודדנו, ממנדה יתד לאמונת קדשנו כאן, וממנה פנה לאחדות אומתנו ומרכז חיינו בארץ קדשנו וצביונו בעולם.

אחריו דבר מטעם עירית תל אביב מ"מ ראש העיריה מר רוקח, ואומר: נעים לי מאד לנאום כאן לפני אספת עם רבתי זו, ולהודיע לכם על החלטת עירית תל אביב שנתקבלה הערב לבחור את רבנו ראש הרבנים לא"י מרן הגאון רא"י קוק שליט"א לאורח נכבד של תל אביב (כל הקהל קם ממקומו, מחיאות כפים סוערות וקריאות "יחי רבנו" נשמעות בכל האולם), זאת הפעם הראשונה בתולדות תל-אביב שאנו נותנים כבוד זה לב"כ היהדות הדתית והתורנית, וזה לא במקרה שהכבוד הגדול הזה נפל בחלקו של רבנו הגאון שליט"א. הוא התחיל עבודתו הקדושה עוד ביפו טרם שנוצרה תל-אביב. ורק כשת"א כבר התחילה את חייה הצעירים מסרנו את רבנו הגאון למקומו המכובד מאד בירושלים, עכשיו לרגלי יובלו השבעים אנו זוכים לתת אותו בין אורחי תל אביב וזה לא במקרה אלא ככוונה מיוחדת ובשמחה רבה.

מר רוקח מדבר אח"כ על יחס עירית תל אביב להגנת השבת. בלי ספק שהרעיון הכי גדול ביהדות הוא שמירת השבת. יש בעירית תל אביב חק על שמירת השבת שמכניסים בכל החוזים בעבודות צבוריות וכדומה, ונשמור עליו בכל כחנו. אנו עומדים בכל תוקף על הדרישה של אשור חק השבת ע"י הממשלה ומקוים אנו סו"ס להשיג בקרוב את מבוקשנו. אבל חק בלבד לא מספיק. אנו זקוקים לרצון טוב ואהבה להשבת שלנו. הלואי שמהאולם הזה ישמע הקול בכל העיר ובכל הארץ שהנה אנו שבים בכל לב לשבת קדשנו. נגיד לעצמנו: אם כבר יהיו לנו כאן שדה ופרסים האם זה יספיק לנו בלי שבת קדשנו? לא כדאים לנו הבתים היפים הכבישים והדרכים אם לא יהיו מוארים בזיו השבת. אני מברך את המארגנים של חירש התעמולה הזה, עלינו להסביר לקטנים ולגדולים את ערך השבת שיכבדו את יום הקדוש ולשמרו מכל משמר, נבנה את ארצנו על יסוד נאמן על יסוד קדושת השבת (מח"כ סוערות).

נשיא הקהלה מר סירקיס מקדם אח"כ בברכה את כל המרצים הנכבדים באספת הערב ואת כל המשתתפים בה, ואומר: אני קובע ברכה מיוחדת לפאר דורנו ראש רבני א"י מרן הגאון רא"י קוק שליט"א והנני מתכבד למסור לו בתור ראש וראשון לכל דבר שבקדושה את רשות הדבור.

מרן ראש הרבנים שליט"א קם לדבר וכל הקהל הרב שבאולם מקבל אותו במח"כ סוערות וממושכות. מרן שליט"א אמר: רגש פרטי אחד תוקפני בשעה זו, רגש הכרת תודה לאבות קרית משושנו תל אביב שנתנו לי היום

כמה רבנים סופרים מורים ואנשי מדע. ההרצאות הפליאו את הקהל הרב. עולי רגל. — בין אלפי התיירים והאורחים שיבואו על חג הפסח הבא לא"י, נמצאים כמה רבנים מפורסמים מארצות אירופה ואמריקה.

— עומדים לבוא בקרוב לא"י הרבנים הגאונים ר' יחזקאל אברמסקי הרב ד"מחזיקי הדת" בלונדון (מלפנים אב"ד סלוצק) ור' דוד פאיאנס הרב דביליסטוק.

ראש הרבנים אזרח נכבד של תל-אביב. — מועצת העירייה של תל-אביב קבלה החלטה על מתן אזרחות כבוד של תל-אביב לראש הרבנים לא"י, מרן הגרא"י קוק שליט"א לרגלי מלאת לו שבעים שנה.

— הועידה הארצית של הפועל המזרחי ו"תורה ועבודה" שהתקיימה בסוף חודש טבת, שלחה למרן ראש הרבנים לא"י את הכרעה הבאה:

"ועידת הפועל המזרחי המתכנסת בשנת השבעים לרבנו הגדול גאון ישראל מרן אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, מביעה לו את נאמנותה הגמורה והוקרתה העמוקה ומאחלת לו שנות חיים ארוכים. לאור תורתו נלך לקראת גילוי רוח ישראל המקורי בארצנו הקדושה."

גם בוועידת האכרים בא"י שהתקיימה בחדש שבט, הביע היו"ר את ברכת הועידה ואחוליה למרן ראש הרבנים שליט"א למלאת לו שבעים שנה.

ברכת הנציב העליון לראש הרבנים. — הנציב העליון לא"י שלח אל ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק שליט"א, מכתב ברכה לבבית לרגלי מלאת לו שבעים שנה.

למען השבת. — עלייד ועד הקהלה של יפו ותל-אביב נוסד "ועד התעמולה למען השבת", מרכב מבאי כח הרבנות הראשית, ועד הקהלה, חברת "משמרת שבת", ארגון הנוער הדתי ועוד. ועד התעמולה מסדר ח ו ד ש ת ע מ ו ל ה למען השבת. שיתחיל מ"ד אדר ראשון ויגמר ב"ד אד"ש. בחודש זה יסדר הועד אספות פומביות תהלוכות וכו' ע"ד ערך השבת ושמירתה.

אספת התעמולה למען השבת. — באור ליום ב' ט"ו אדר ראשון התקיימה בתל אביב אספת הפתיחה לחודש התעמולה למען השבת. כשעתים לפני פתיחת האספה כבר התחיל הקהל באלפיו, על כל שדרותיו, לזרום למקום האספה ב"בית דזעם", כשעה לפני הפתיחה כבר נמלא האולם הענקי עד אפס מקום ואלפי אנשים הוכרחו לעמוד בחוץ. תל אביב לא ראתה זה מזמן הפגנה כה נהדרת ומרהיבת עין כאספה הפומבית הגדולה הזאת.

נשיא הקהלה מר דניאל סירקיס פתח את ד"אספה בדברים אלה: בשם הועד המאוחד מועד הקהלה, הרבנות הראשית, חברת משמרת שבת וארגון הנוער הדתי, הנני מאושר לפתוח את האספה הכי גדולה בעיר העברית מיום הוסדה, ומכריז רשמית על חודש התעמולה לשבת קדשנו נשמח אומתנו בכל הדורות

והתקופות

תקנת עניים ופיקוח נפשות וכדומה, או שהולך לעסוק בעניני מקח וממכר, ומחשבתו רצויה להיות עוסק באמונה, לפי דיני התורה הקדושה להיות נזהר מגזל ואונאה, ושיריוח בכדי שתהא הפרוטה מצויה בידו לקיים מצוות הניקנות בכסף, האיש הזה מהפך דברים הגשמיים לרוחניים, כשמקיים מקרא שכתוב "בכל דרכיך דעהו וכל הענינים והדיבורים הפשוטים שלו, מתקדשים ועולים למעלה בקדש.

וזהו שאמר דהמע"ה, חשבתי דרכי, כל הדרכים הגשמיים שלי, מוחשבים מקודם לאיזה מטרה הם פונים ומכוונים, להבר הבר מן התבן, לטהר ולקדש אותם, וגם כשאני הולך למקום פלוני ולדירה פלונית, הליכה גשמית, היו רגלי מוליכות אותי, לדברים נעלים וקדושים, שתהיינה הליכות מלכי בקדש, לשמור פקודיו ועדותיו, כי כל פסיעה ופסיעה של אדם יש בכחו לקדשה ולטהרה, כשעושה כל צעד שלו לפי התורה בקיום מצוותיה. והנה שני הבאורים הללו, מוליכים בדרכי ישרים ומהם נקח לעבוד את ה'.

יוחנן זופוביץ

רב דקהלה העברית טבריה

מלפנים אב"ד רדבילישקי (ליטא)

ידיעות תורניות

רבנים עולים ותיירים. — בזמן האחרון באו לאה"ק הרבנים הגאונים: ר' יוסף כהנמן אב"ד ור"מ דפוניבו (ליטא), ר' זלמן סורצקין אב"ד לוצק (פולניה), ר' אהרן יעקב קלפיש אב"ד שניאדובה (פולניה) (בא להשתקע), ר' שמואל דוד אונגר אב"ד ניטרא (צ'כוסלובקיה), ר' צדוק הלוי גורביץ אב"ד שאצקי ברוסיה (בא להשתקע), ר' שמעון הכהן טייצלין אב"ד קונוטופ ברוסיה (להשתקע) ר' יאיר פטרוויל רב לקהלת יהודי המזרח בברלין, ר' יעקב הלברשטם אב"ד שטשקובה (גליציה) (להשתקע) והרב ד"ר קרלבך מאלטונה.

אורח נכבד. — שוהה באה"ק אורח חשוב, הגאון והחוקר הנודע ר' חיים הלר. בתל-אביב נערכה לכבודו קבלת פנים נהדרה בנוכחות רבנים מלומדים סופרים ועסקנים. בזמן שהותו בירושלים ובתל-אביב נתן האורה החשוב הרצאות על תרגום השבעים וחקר המקרא. לפני קהל עצום של אלפי איש, בהם

דרכי ישרים

חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. אמר דוד לפני הקב"ה : רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ובתי מדרשות, הה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך. (מד"ר פר' בחקותי).

במאמר זה. הורונו החכמים האמיתיים ז"ל, דרכי ישרים בהנהגת החיים. ואידי דחביבים לי דברי ידידי המנוח, הרב הגאון הנשגב, מעין החכמה רבי נפתלי טראפ זצ"ל, שנתן אמרי שפר, העמק דבר, בהלכה ואגדה, אפתח ברישא, מה ששמעתי מפיו ז"ל הגיון קודש במלין קדישין הללו של רבותינו ז"ל. הנה יש דברים מתמידים בחיי יום של בן אדם, שאין האדם צריך לעשות להם ציונים ולרשום אותם בספר הזכרון שלו בכדי שלא ישכחם, אלא הם נעשים מאליהם בלי חשבון מוקדם, בשביל ההרגל התמידי, כמו למשל, כשאדם הולך לישון, איננו זקוק להרהר ולרשום, שמחר בבקר, עליו לקום, ללבוש בגדיו ולנעול נעליו, ולאכול ולשתות, מפני שהם דברים שאינם בשכחה כלל וגעשים באופן אבטומטי מעצמם, ולית מחשבה תפיסה בהם מקודם. אבל כשבא לידו, דבר היוצא מחוג הרגילות, כגון שהוזמן לאיזה ועידה ליום פלוני או שצריך לשלם שט"ח ליום קבוע וכיוצא בזה, אז הנהו רושם זאת לזכרון בספר, או שמבקש מאחרים שיזכירו אותו לכל ישכת לעשות המוטל עליו, בשביל שהם עלולים להשתכח ממנו. מפני שאינם שכיחים כל כך.

וזהו שאמר דהמע"ה, חשבתי דרכי, ומבארים חז"ל הכוונה, שכל עניני החיים הפרטיים שלו, היו אצלו רק כדברים ארעיים, והיה זקוק לחשוב מקודם ולעשות ציונים, למקום פלוני אני הולך, לבית דירה פלונית אני צריך ללכת, אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות היו אצלו, דבר הרגיל ושכיח, דבר יום ביומו עד שהיו רגליו מוליכות אותו מעצמן לשם, בלי שום סימנים וציונים שעשה לעצמו מקודם, כמאמר החכמים "עשה תורתך קבע", שתהיינה מצוות התורה קבועים ככל צרכי הגוף השכיחים ורגילים טובא, מבלי שיצטרך שיזכירוהו לעשותם. עד כאן דברי פי חכם חן.

ואנכי בארתי, שחז"ל רמזו בזה רמיזה גדולה ועיקרית בדרכי ישרים, שיש לפעמים שאדם הולך לביהכ"נ ולביהמ"ד, ואין זו הליכה לשמה, אלא שהולך לנחול שם כבוד ולרכוש גדולה לעצמו, או בשביל איזה ריוח לעסקיו, או חלילה לקנטר את מי שהוא או לקפח את חבירו בהלכה לשם הלבנת פנים. והנה האיש ההוא מהפך את ביה"המדרש לבית-עם, לשוק התגרים ומחלל את הקודש, ויש אדם שהולך לבית-עם, לועידת חברים, בשביל תקנת

אבל משה זכה לקרני הוד, שלא זכה שום ילוד אשה, וחז"ל אמרו: "מהיכן נטל משה קרני הוד? ר"י בר נחמן אמר: כשמשנה כתב התורה נשתיר בקולמס קמעא והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני הוד" (ילקוט שמעוני סוף תשא). כי כל מחוקק רוצה ללמד דעותיו הוא, ואף במסרו דעות זולתו הוא מוסיף מה משלו ומשנה גורע ומוסיף כדעתו. לא כן משה רבנו, הוא מסר לעמו תורת ד' ולא הוסיף משלו, כל מה שכתוב בתורה כתב משה מפי ד' ולא הוסיף מדעת עצמו כל שהוא כי ידע איש אלקים זה מה רמו ומה נשגבו וקדשו אמרי א-ל ולעומתם דעת אדם ומחשבותיו הבל, ע"כ לא הוסיף משלו בתורת חיים אף נקודה קלה. "וכשכתב התורה נשתיר בקולמסו קמעא" — והיה מה להוסיף משלו ולכתוב עוד אבל לא עשה כן ונשתיר הדיו בקולמסו, כי לא הרהיב בנפשו להוסיף על דברי אדון עולם מחשבה מראשו הוא, רק "העבירו על ראשו" — הדעה ילידת מוחו הציג על חשבוננו הוא והשאירה בראשו ולא כתבה בתורה. זהו כבודו וגדולתו, אמתו והודו — קרני הוד! (מלבד מה שאין מקרא יוצא מידי פשוטו). ואילו היו בתורה דעות משה, מחשבת ילוד אשה — ולוא איש אלקים, לא יכלה התורה להיות נצחית, ובמות — או כמות החכם יכלה למות חכמתו, אבל מפני שמשנה לא הוסיף על התורה משלו והיא נשארה כלה תורת ד' תמימה ע"כ אין המות שולט בה ואין הזמן מכלה. והנה ידוע שחכמינו בזמן התלמוד השתמשו בציורים להביע דעותיהם ומאמריהם מלאים רעיונות עמוקים נרמזים בציורים ובסמלים (גם חכמי העמים עשו כן) ומאז וגם היום לוקחים העין לסמל להשקפה ולצפייה. כשאישי מקוה למה ומחכה אומרים: הוא מצפה, כמו עומד וצופה שיבא הדבר, וזהו אמרם: "מלאך המות מלא עינים" — כי המות בא בהרבה דרכים והרבה שלוחים למות ומלאך המות מצפה למתת האדם והוא "מלא עינים" (פול אויסזיכטן). וכן היה מצפה למיתת משה ונטילת נשמתו ממנו ומהעולם. בעינו היה מצפה לרגע שבו ימות משה והיה חושב בבטחה ומצפה ומביט על העת שישלוט המות במשה ובתורתו. ולא על גופו של משה צפה אלא על נשמתו תמונתו הרוחנית, שארד ואטול נשמתו ממנו.

אבל חשב וטעה. כי משה "לקח קרן מקרני ההוד ועוראת עינו" — קרני הודו. שזכה בשביל שלא הוסיף משלו על התורה והיא נשארה תורת ד' תמימה. קרנים אלו עשו התורה לתורת חיים, אל-מות, והם שעורו עינו של מלאך המות ולא נתמלאה צפיתו. כי גם במות משה לא מת רק גופו אבל נשמתו חיה מפני שהיא בת אל-מות, כי קרנים מתורת חיים לה, ולא מתה ולא תמות תורת חיים, כי היא תורת ד' תמימה, כל דבריה נתנו מאלקים חיים ואין בה אף נקודה מילוד אשה. אלקים חיים נתן לעמו תורת חיים וחיי עולם נטע בתוכנו.

יצחק אייזיק פרידמן

נחלת יצחק על יד חל אבי, שהיה אב"ד סבריג (ליטא)

אלה הדברים אינם דברים של ספרות, שאדם מביע על ידם איזה ציור, אשר אם גם הוא נשגב מאוד יוכל להיות רק גילוי זמני שציירה אותו רוחו לשעה. כאן יש מסירת החיים, עצמיות הנפש של האדם, שהוא מוכר לנו את מהות עצמו. זהו הרמב"ם וזהו הנפלא כחו לאלקיו, אשר אהבו ואשר ידעו ואשר עבדו באמת בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו. וטכורה של אהבה חסימה ומושלמת זו הופיעו כל הגדולות והנפלאות אשר האיר על ידם את מחשבינו באישיותו הנוראה ובספרותו העומדת לנצח עולם.

אברהם יצחק הכהן קוק

ראש הרבנים לארץ ישראל

קרני הוד

מלאך סמאל הרשע בכל שעה היה מספר מיתתו של משה ואומר: מתי יגיע הקץ שבו ימות משה שארד ואטול נשמתו ממנו (מד"ר הברכה). שלף חרבו מתערה ועמד על משה וכו' ונטל משה קרן הודו מבין עיניו ועור את עינו (שם).

מאמר נאה ועמוק! ואל מה ירמו?

חק הוא שלכל תכלה, לכל בראי עולם; ילדות, עמידה וזקנה. כן האדם וכן כל המקום, צמחי הארץ ודגי הים. וכן הדעות והאמונות בראשית הולדן הן עולות, צומחות וכובשות העולם, אחר תעמודנה על מקומן ואח"כ באים להן ימי זקנה וירידה גם כליון, השת קצור למו. אחת היא תורתנו, תורת חיים, שאין זקנה ומות שולטים בה, חיה היא וחיה תחיה לעד כנותן התורה ועמה עם ישראל חי ונצחי כל עוד תאחז ידו בתורה הנצחית הנתונה מאלקים חיים, ובצדק אמרו: "קודשא בריך הוא, אורייתא וישראל חד הוא" — כלם נצחיים, מפני שאורייתא בת אלקים וישראל קבל תורה זו, לומדה ונוצרה והוא נטעה בתוכו חיי עולם.

והנה משה, נותן התורה, מת — אבל רק מיתת הגוף, נשמתו ותמונת נפשו הקדושה נצחית כתורת חיים, כי תמונת נפשו היא העתקה מתורת חיים ונשמתו נצוץ קדוש מהמאור שבתורה ע"כ היא נצחית כתורת חיים. אבל ראש השטנים סמאל, שר המות, קוה וצפה למתת משה ואז יטול נשמתו, הוא מלאך המות, ישים קץ לחיי משה הרוחניים והנשמה הגדולה תפול בחרב המות חמכלה ומבלה הכל, כי במות משה ישפיע מותו על נשמתו ועל מקור חייה — התורה, תורת ד', שגם בהן יטול המות כמו בכל הדעות והאמונות, כי בראות האנשים שהמחוקק הגדול מת ככל האדם ואין יתרון חיים למקבל התורה יחשבו שגם התורה שנתן לעמו איננה בת אל-מות. כך חשב ולזה צפה מלאך המות.

אבל

ההרס הזה, כמה נקל להם להשתמש אח"כ בחכמת "ההגהה" והסירוס, כי מי יוכל לדון בדברים שיצאו מסיפורים שונים כמשך תקופות רבות. ואם אמנם לא הספיק הזמן עדיין להוציא אל הפועל ממש את הכדיה הזאת במלואה. לא קשה להניד מראש שבכח מוכן כבר איזה רעיון להעמיד חזון בדים כזה על ידי "מבקרים" חריפים שואפי חדשות. ליתן היקף חדש על כל יצירותיו של הרמב"ם ופירוש מדעי רדוש על דבריו. ואין אנו בטוחים לכאורה אם דרך ההתפוררות והעמדת גירסאות חדשות במקום שאין חיד "המבקר" מנעת להבין את הדברים לאמתתם, וקביעות תאריכים מיוחדים על כל חלק מיצירותיו של המאור הגדול והאחרוני הזה. לא תהיה מוכנה להעשות לסלידת דרך ושיטה "מודרנית", שחכמת השקר תתפאר בה בראש הומיות. אמנם המסורת התייה והקימת היא העומדת מנגד לכל שרירות הלכ הזאת, והיא העוצרת בעד נבוכי-הלכ מלהפוך את המציאות הנפלאה והמרוססת לאיזה צל דמיוני שלא היה ולא נברא. ובעל-כרחם מוכרחים גם נסוגי-הרוח היותר מתהדרים בחדושי-הרם לאמר: רבנו משה בן מיימין חי וקיים. הוא היה חי את חייו הנפלאים והקדושים בזמנו, והוא חי חיי אמת, חיים נצחיים כנשמתו האחדותית בגנוי מרוסטים, וחי עם עמו ועם כל מהורי הלכ והרוח ביצירותיו הנשגבות המאירות את מחשבי הדורות לעולם.

אכן בכל מלוא שיעור קומתה הובלטה האחדות המוצקה אשר לנשמתו הקדושה — כדברי עצמו במאמרו הקצר שבפרק החמישי משמונת פרקיו הידועים בפירוש המשנה, שנערכו בתור חקירה לפירוש מסכת אביר. שם בא לידי הכנה האומרת: "בהשתמש האדם בכחות הנפש לצד תכלית אחת", שזה השם אשר קרא לאותו הפרק הנפלא, שהוא נושא בו חזון עליון על האדם היחיד ומקיף ורחוק גם על ערכי הכלל כולו. על ישראל ועל העמים כולם. האחדות הנפשית הזאת היתה תמונת חייו, אשר הגדירה בתכונה שהיא אפשרית להיות מושגת בטבעו של האדם. ולפיכך אמר שם על התכונה האחדותית הזאת של ההשתמשות בכחות הנפש לצד תכלית אחת: "וכשיזדמן מציאות האדם שזה ענינו, אני אומר שהוא למטה מן הנביאים, ר"ל, שישמש כחות נפשו כולם וישים תכליתם ידיעת השם יתברך לבד, ולא יעשה מעשה קמן או גדול ולא ידבר דבר אלא שהפועל ההוא מביא אל מעלה או למטה שמביא אל מעלה, והוא ירחשוכ וימחל בכל פועל ותנועה, ויראה אם יביא אל התכלית ההוא או לא יביא וזו יעשה. וזה אשר בקש ממנו יתברך שנכוין אליו, באמרו: ואהבת וכו', ר"ל, בכל חלקי נפשך, שזעשה תכלית כל חלק ממנה תכלית אחת, והוא לאהבת השם יתברך. וכבר הזהיר הנביא ע"ה על זה ג"כ ואמר: "בכל דרכיך רעה". וכבר כללנו ח"ל זה הענין כולו בקצרה במלות מועטות. מורה על זה הענין הוראה שלמה מאד, עד כשאתה תבחן קוצר המלות איך ספרו זה הענין הגדול והעצום כולו. אשר חברו בו ספרים ולא השלימוהו. הדע שנאמר בכח אלפי בלא ספק, והוא אמרם בצוואותיהם (אבות פ"ד): "וכל מעשיך יהיו לשם-שמים".

התנודות ולא סתירות פנימיות. המחשבה והמעשה השכל והרצון, הנבחרת והקדושה, פעלו בהדריות נפלאה, שתיתה מאז גם בחייו והנה עד עתה לחירות עולם, גם בקרב אנשי המעלה היותר נשגבים.

ב.

כיצירה אגדית עומדת לפנינו החסונה המרהיבה כפולת האורה הזאת של פאר גאוני עולם זה הרמב"ם ז"ל. "מבקרים" עיוני-נפש היו כודאי רוצים להפוך באמת את האישיות המוצקת הזאת לתמונה אגדית, אשר רק בדמיון המופרז יכול להיות לה מקום ולא במציאות הרגילה בהגבלתה. כי כיצד יכול המוח הרגיל לחשוב, שאותו הנאון התלמודי, אשר יצר את פירוש המשנה הנפלא, את ספר המצוות ואת היר החזקה, עם כל מלא מרחבו ורוח פרטיו ודקדוקיו, הוא הוא אותו הפילוסוף הנשגב, המתרומם לאותה ההכללה וההפשטה העליונה המתגלה לנו במורה הנבוכים, ודוא הוא אותו גדול הרפואה, שרשומו היה כיכ ניכר בזמנו בין אברירי הרופאים, ושאותות גדולתו ושקידתו גם במקצוע זה נשארו לדורות? — כי תמונה כזאת, המופיעה לפנינו לא כפרקים שונים, מורכבים ומחוכרים, אלא כשלמות אחדותית, היכן נפגשנה גם בין רום השדרות של גדולי הדורות?

אותם "המבקרים", שנפשם סולדת מהדורות בכל מה שהוא מרום מצויוריהם המצומצמים, ברצונם להסיר את פליאת חזון האחרות הרוממה שנתגלתה בצורה הנפשית של האישיות הגדולה הזאת, היו רוצים כודאי לגזור אוסר, שלא תופעת במשית הוא מה שהדמיון קורא אותו רמב"ם, ושיחם אליו את כל היצירות השונות, גדולות הערך ובעלות היקף כל כך, ושבחוקת היר הם נאחדים לחטיבה אחת. וכמה אסמכתות יוכלו הללו להביא לדבריהם. הלא כאחת יד היו מפרידים את היר החזקה מהמורה באמנם, שאותו הפוסק הגדול, שעסק בכל כך אהבה ומסירות נפש בקביעת כל חג וחג שבתורה המעשית לכל פרטיה ודקדוקיה, לא יוכל להיות אותו הפילוסוף רוממנש לרום פסגת ההפשטה וההכללה של המחשבה האצילית, המרקיעה לשמי הכקורת והנתוח השכלי העליון, ובאחת יד היו מתרצים בזה את כל הדברים, שלפי ההשקפה השטחית הם נפגשים כמו סתירות בין אלה שרתי היצירות הגדולות. ומה אך צעד אחד להחליט, שגם הספר הגדול והמקיף הזה, היר החזקה, משנה התורה, גם הוא איננו מעשה יד פועל אחר, ורק הדמיון האגדי הוא שיחם אותו לאיזה יצור מדומה שקראה אותו בשם רבי משה בן מיימון, ובאמת רק במשך דורות רבים נצטברו חלקים חלקים מעורכים שונים, עד אשר נצטרף מין "קאנון" מקיף זה. מה נקל יהיה להם אז לישוב את כל הסתירות הנראות בין ספר המצוות ובין החבור הגדול ובין פירוש המשנה לשניהם ובין חלקי החבור גופו, ולמה להם לגדל אחרי החרושים והפלפולים הרבים, אשר העלו המפרשים השונים במשך דורות רבים, איך לישר את הדברים? ואם עוד לא יספיק להם כל

ואת יראת שמים העמוקה. אבל היחידים שבגדולי הרוח היו צריכים בכ"ז להתאמץ איך לצרף אל הזיקה הגדולה של קרבת ה', שפרצה באומה בכל עומק ורוחב החיים, גם זאת המהרה המוחלטת של זיקה קדושה זאת, עד שתהיה מוזקקת מכל דבר מה שיש בו משום שמץ של עכירות, המשבית את יסוד המהרה של הזיקה המקודשת אשר לקרבת ד' המפעמת בחזקה בלב האומה בכלל ובפרטית. מפעמים הם בלב הדורות ואישיהם שני הרוחות הזורמים הלאו: הרוח החיובי של חפץ הקרבה האלקית והרוח השלילי של חפץ המהרה של רוח הקרבה הזה, ושום מעמד לא יוכל לעקב את ההתנגדות התדירית, הבאה, כמנהג העולם, בעקבם של שני הרוחות הסוערים הלאו. בזמן שהרוח החיובי מתגבר אז מתחלש הרוח השלילי ומזקק, ובהכרח מתלוצץ אל כל הצדדים החיוביים גם צדדים שיש בהם החשכת המהרה באיזון מדה, ולחפץ באותם רזומנים שרוח המהרה מתגבר, ומשתמש בכחותיו השליליים, בהכרח שסובל או הרוח החיובי מחלישות כח והרגשת התנוונות באיזון מדה.

רק ענקי-הרוח הגדולים פי שנים ברוחם, כל זרמי החיוב, הבאים מריגה הכח של דרישת קרבת ד' בכל עומק, הנם שלמים אצלם עם כל הזרמים המטהרים את הרוח, ומלאים הם בכל תופעה המטהרת של השלילה. ככה מופיעה קרבת-אלקים שלהם משוכללת בכל סגולות מהרה ומלאה בכל עוז נכונותה. והם הנם המצילים האמתיים של החיים הרוחנים אשר לעם וליחידים, והמעמידים את הכלל ואת הפרט על רום פסגת שכלול הרוחני. הם הנם אנשי הסגולה היחידים, אשר מפרי רוחם יחיו דורות רבים ואשר אורותיהם יגיהו את המאפלים שבכל שטחי החיים ההולכים ומתחדשים לכל ענפיהם, ואשר זכרם לא יסוף מכל הדורות לעולם.

נשמה רבת-כח כזאת, ששני הרוחות, החיובי והשלילי, אשר לחשוף קרבת ד', פעלו עליה בשלמותם, וההתנגשויות רבת-העזוים שביניהם שכללה את מלוא הופעתם, — עד שהצד החיובי הלוחט בקרב דחלב לקרבת ה' פעל את כל פעולתו עד מעמקי הנפש, והצד השלילי פעל את זקוק מהרו עד הקבע כל זוך נקיזו של הצד החיובי, — זאת היתה נשמתו של רבנו משה בן מיימון ז"ל, אשר לאורו רואה בית ישראל אור, וקרנים ממנו גם על מרחב האנושיות התרבותית בכללותה.

השלמות העליונה, שקבלה נשמתו הגדולה מכל זהר האמת אשר זרח עליה בכפלים, היא גלתה את הארת מכמו על העולם ועל החיים, על האנושיות כולה ועל ישראל עמו, על המהרה ועל המדע, בבחירות כל כך מפליאה ובכלב כל כך נכון, עד שהננו ממלאים השתוממות נגד גדולת חזיון טבעית זוהי שני הרמזים, החיוב והשלילה, נתמזנו במלואם ברוח כביר ועליון זה, של אישיותו, למזג אחד והתאמה גמורה של שלום אמת, ותחי לאישיות מוצקת שאין בה התנגדות

ומעלה אותה למכון האורה הכהירה. ושני היסודות האלה ביחד עושים את המכון של הקדש ושל טהרת הקדש. גם בתקופות אשר הושפל סאד רוח האדם ושום דברי ערינות מוסרית ורגשי תפארת טהורים לא יכלו לחדור לתוך לבו, גם אז לא חדל קול ד' לקרא בקרבנו. נחלבש אז הקול ההוא כמעטפות מפלצות איומות. מביאות שבמון טימאה וזיהמא רשע וכסל על כל כנר החיים הכלליים והפרטיים. מחוך הקול הזה בעוונות יצאו כל המכונות האליליות, כל דרכי העבודות הזרות, לכל ארחות המעקשים שנתן, אבל גם תחת הררי החשך הללו לא חדל כח האיתנים אשר לקול ה' כיסודו, לפעול את פעולתו, למרות אשר רובי המחשכים הפכו את התנאותו לבלעה והרס.

מהדרך רוח האדם איננו פוסק את שיטתו בים הגדול הזה, החובק כרוכו את אלה שני הזרמים המתנוששים: עצם יסוד קרבת אלקים וטהרתה של קרבה זו. מאז התחילה הקריאה בשם ד', מאתן האזרחי אברהם איננו, ועד עתה, לא חדל הקול המטהר את קרבת אלקים, כרגש אשר בלב האדם, מלפעול את פעולתו. אמנם רק הענקים הגדולים בקומה הרוחנית, שעמדו לאדם בכלל ולישראל בפרט, הם הגם המתמידים בזרע עוזם את שני היסודות הללו באחדותם הנפלאה, הם הם החיים את נשמת האדם בכלל ואת נשמת ישראל ביחוד, על ידי מה שהם מפלסים נתיבה רחבה למהלך של קרבת אלקים, שהוא עוז העולם, ולמהלך טהרתה של הקרבה הזאת, שהוא אורו של עולם.

חליפות וצבא בתולדה האנושית, וברולדות ישראל בפרט. התרוססות הגל של זרם קרבת ד' בלא החשבות עם יסוד טהרתו, היא המביאה את עכירת הלבבות ומטטום הרוחות מפעם לפעם. המון רגשות ורעיונות מרוכבות ביחש לציורים האלקיים, בצורה חיובית כפי העולה על הרוח, בלא הזרחת האוררר השוללת ומטהרת את הציורים ההם מעבי המחשכים, הם הם הביאו לעולם את עבי הקרפץ של חשכת האליליות, אשר תחתיה כרעה האנושיות ותאבד את דרכה בחיים. לעומתם באו השוללים בתור באי כח של טהרת המחשבה, עמלו ויגעו להרבות את השלילה, עד אשר נתרקו מרחקים שאין להם סוף מכל השטח של הקשבת הרגש של קרבת ד', והתנוודה על ידם האנושיות כנוד הקנה במים, אכולת ספקות ואין נחת. והפרין הנכעה של זרם קרבת אלקים, בלא זרם של טהרה העומד לעומתו ומזקק את סיגיו, המתרכבים על ידי נבוקר רוח האדם וחסר כשרונו להחזיק את השפעה הגדולה הזאת בטהרתה, הוא היה הנורם לכל אשר סבלנו מיצרא דעבודה זרה בכל אותם הימים אשר לפך גם אותנו, אשר על ידו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל ארמנתנו, נתפורנו כגויים ונעשינו ככלי אוכר. ומתקופר לתקופה גם בבית ישראל פנימה התחלפו המצבים. ראוררר הכללית של זרם התורה וקדושתה הבחיקה את החיים, נתנה להם את הקדושה וארם טהרת המדות, את הלב הטוב ואת החסידות העליונה, את אהבת התורה

זגדה וספרות

לדמות דיוקנו של הרמב"ם ז"ל *

א.

בעמקי הנשמה האנושית קול ד' קורא בלא הרף, מהומת החיים יכולה היא רק להטמם את הנפש, עד שלא תשמע כרב עתות חייה את הקול הקורא הזה, אבל בשום אופן לא תוכל לעקור את היסוד, את השרש והעיקר, של הקול הזה, שהוא באמת כל עצם החיים האנושיים, ועל כן אנחנו רואים בכל התולדה האנושית, שגליה מכים תמיד בתוך הים הגדול הזה של קול ד' הקורא בלא הרף.

בצורות שונות מתגלם הקול הנורא הזה, בתכסיסים שונים הולכת נפש האדם הפרטי ונפש הקבוצה האנושי, הכללי או החלקי, ומבקשת דרכים איך להקשיב את הקול הזה, וגם באלה שהם מתאמצים לברוח מפניו ולהשתיק אותו, אין הבריחה וההשקפה הזאת אלא מגלה ביותר את קשורה הפנימי של הנפש אל אותו הקול האדיר, שאינו פוסק מנחום גם בלכתם ומרדות גם בם עצמם, אכן ישוא גם כל מאמצי הבריחה ממנו וכל התחבולות להשתקתו, קול ד' לא יפסק, זכרו לא יסוף, לעולם ירעם עליהם כחכם ובנפשם פנימה, קול ה' בכת קול ה' בחדר.

הסבה היסודית של התנועות הגדולות שאנו מוצאים במהלך רוח האנושיות בנוגע לאותו הקשר שלו עם קול ד', בצורותיו השונות, בחיוביו ובשליליותו, היא הופעתו הכללית מתוך פעולת שני יסודות שונים הפכיים זה לזה במבעם, שניהם יחד אינם פוסקים מהגביר את לב האדם להתקשר עמם ולחיות על פיהם את חייו העצמיים. היסוד האחד הוא קול רחשוקה הנפשית הטבעית העצמית לקרבת ארורים, אשר כל ההויה כולה, וכל זרמי הנפש, החיים בכל מלא היקום ובכל כר התודעה האנושית, כוללים אומרים באין הרף כי אך זהו הטוב, זהו האשר, זהו יסוד החיים הנצחיים, מקור האור ושרש כל עדן, והיסוד השני הוא הקול המזקק ומצורף את עצם תשוקת הקרבה הזאת, המוציא אותה מנפתולי מחשכיה

(*) מוקדש למלאת שמונה מאות שנה להולדת הנשר הגדול רבנו משה בר מיימין זצ"ל בעיר קורדובה (ספרד) בערב פסח בשנת ד. אלפים תתצ"ה לבריאת העולם.

כל צדדי הספק ידועים ופסקי הרבנים השונים גלויים. אבל אני חושב, שענין כ ל ל י גדול כזה העומד ברומו של עולם הדת ועיקר היסוד בחיי המשפחה הגורר אתריו פסול ממזרות, אי אפשר שיהא נדון ביחיד ויחיד, כל אור"א כפי שיקול דעתו, שא"כ התורה נעשית כשתי תורות ובית ישראל נקרע לקרעים, שרב אחד יחיר ויעשה מעשה על פיו ויולדו בנים, ובבואם למקום אחר שדעת הרבנים שם להחמיר ידונו כממזרים ואין תסנה לדבר, ח"ו ע"כ מן הנחוץ, לדעתי, ששאלה זו (ואחרות לה) תפתר ברבים, אם ע"י כינוס של מספר הגון מתכמי התורה, אם—לכל הפחות ובשעת הדחק—ע"י חליפת מכתבים.

הענין נחוץ מאד ואינו סובל דיחוי, כי יום יום קיימו ענינים כאלו לפני כמה וכמה רבנים ודורשים פתרונם. לכן אני מציע לפני כבוד תורתם ומבקש להודרו גא בזה להביע בהקדם האפשרי ארז דעתם: — א) בדבר ההוראה לדעתם להלכה. ב) אם כבר התפשטה בענין זה הוראה אצלם ואם כבר נעשו מעשים. ג) והוא העיקר, ע"ד ה כ י נ ו ס ובנוגע להמקום והזמן וההכנות הדרושות לזה. כמובן, צריך הכינוס להתקיים במקום מרכזי בארץ שרוב אוכלסי ישראל וחכמי התורה דרים שם. ואלה שהיכולת בידם מתבקשים לאחוז מיד באמצעים הדרושים לדעתם להוצאת הדבר אל הפועל.

וד' יגדור פרצות עמו וישיב שופטינו ככראשונה ויועצינו כבתחילה. כעתירת רהוש"ת מברכם ומוקירם.

אברהם דובער כהנא שפירא

אבד"ק קאוונא

ה ע ר ת ה מ ע ר כ ת :

בעונג וברצון רב אנו מפרסמים בזה את סכתו החשוב של מרן הגאב"ד דקובנה שליט"א. חשובה ורבתי-ערך היא ההצעה הזו בין מצד עצמה ובין מצד כבוד המציע הגדול גברא רבה בישראל. ביתור שמחים אנו מאד שגם לנו יש חלק רב במהות ההצעה, בהיות כי ה"שערי ציון" מפל הרבה בשאלה זו, וכמה מרבני וגאוני הוסן נשאו ונתנו בענין זה על בנת הירחון הלו.

יחד עם זה מרשים אנו לעצמנו להציע בזה שהכנוס הרוחני להורות הלכה זו לרבים, וגם עוד הלכות חשובות העומדות על הפרק, יהיה במקום המתאים—באה"ק ת"י. כי מלבד גודל ערך קדושת המקום שממנו הדבור יוצא לעולם, ודבר ד' זו הלכה סירושלים—גתרבה ת"י כוסן הזה מספר הגון וגדול של חכמי וגאוני הדור שיחיו שנתקבצו ועלו מן הגולה. והננו בטוחים שגם כבוד הגאון המציע שליט"א וסייע לוה להוציא הדבר לפועל שכל רבני וחכמי ישראל ישלחו את תשובותיהם והתלמותיהם אל המרכז הגדול שיוצר לוה באה"ק, מקום הכנוס של חכמי ארץ ישראל וחכמי הגולה. והננו מרהיבים גם להפנות את תשומת לבו של מרא דארעא דישלאל רבנו הגאון מרן אברהם יצחק כהנא קוק שליט"א ראש הרבנים לא"י. הסכנס כוסן הקרוב אספה של כל רבני א"י, להעמיד את ההצעה החשובה הזו על סדר היום של האספה. ויהי שבתהרה יאמנו דברי הנביא: כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים אמן.

ומצואה כדברינו שהדושו של רצח הוא רק לענין חלצ שהוא איסור קל, שהותר מכללו אבל באיסורים אחרים אפי' רצח בעלמו יודה שאין אומרים מנו.

ורבאורה אפשר לדחות ולומר, דהנה הריטצ"א (כחובות

טו) והמל"מ (פ"ב מה' קטע) הוכיחו שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבועל כיון שמוותרת לבעל ורחיטת מהא שאמרו בגמרא בחובות (טו) — וכו' מעשה שהיה מפני מה לא אקרוה? התם אונס הוה. והקשו שם הלא הבועל לא היה אונס? ואמאי הוה מותרת לו? ותירונו דטומאת הבועל היא תולדת טומאת הבועל, וכיון שאין טומאה על הבועל משום שהיה הית' אונסה, לא אין ג"כ טומאה על הבועל. ולבאורה יש לדון כך לענין אין איסור חל על איסור, כיון שהיה אסורה על הבועל מטעם איסור אחי ואיסור הטומאה אינו מעלה ולא מוריד, א"כ אין לנו להביא טומאה על הבועל, אשר הוא רק תולדת טומאת הבועל. אבל באמת זה אינו דקבצת הריטצ"א הוא רק נאנסה שאז הוא

בהיתר גמור לגבי הבועל, חל צידוק דידן, בענין אין איסור חל על איסור, הדבר הוא באיסורו, רק שאין לו כח לחול משום שהיה כבר אסורה ועומדת, ולפי משכחת רוחא חילא, ואפי' עכשיו חל ג"כ האיסור לענין "לקבצו בין רשעים גמורים" אז צודאי אסורה על הבועל ושייך צדק איסור מוסקף.

וראיה צורה לדברינו מדברי הרמב"ם (פ"ב מה' קטע ה"ט): לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבו לאוין וקנה לה ונקתרה אינו שותף, ויהיה אסורה עליו חף מטעם זה. ולבאורה, אמאי אסורה על הבועל מטעם קטע, הא אין אהע"א לאו הקדוש? ול"ל דקטע הוא איסור מוסקף לבועל, ורחיטת אנו מזה, שאף צמקום שנאסרה על הבועל מטעם איסור אחי, נאסרה עליו מטעם קטע, משום שהוא מוסקף על הבועל.

ל. מאושאן

בורגסדורף (דרום אפריקה)

ה צ ע ה ש ו ב ה

ב"ה. חודש שבט תרצ"ה, קאוונא.

אל כבוד הרבנים הגאונים די בכל אתר ואתר שליט"א שלום וברכה.

בארצות המערב, במקום שהרשות הנהיגה נשואי אזרחים (ציווילהייראט) וגירושין בערכאות, ער"תה להלכה ולמעשה השאלה אם זקוקה האשה עפ"י ד"ת לגט בעקב נשואין כאלה, כשדרים אח"כ יחד כאיש ונשאתו משך זמן, בעת האחרונה נשתרבב הדבר גם לארצות המזרח, מקום שאוכלסי ישראל החרדים נחתים. השאלה החלה לנסר גם בחוגיהם, והרבנים נפלגו בזה, זה אוסר וזה מחיר ואין הדעות שוות.

דודתו? אפשר לתקן בשתי פנים: (א) הנה נחלקו ר"א ורצון במגרש את אשתו חוץ מפלוני שר"א אומר מגורשת, וחכמים אומרים אינה מגורשת, ובעי ר' אבא בקידושין היאך? בחר דבעיא הדר פשטה, צין לר"א צין לרצון בעיא: "ויגלה ויחיתה" (גיטין ריש פ' המגרש). והנה מצוהר כי לדברי ר' אליעזר יכולים לקדש את האשה חוץ מפלוני ויש ראשונים שקוצרים כי אף לרצון יכולים לקדש האשה חוץ מפלוני. (עיין כ"מ פ"ז מה' איבות ה"ג) וא"כ אפשר לזייר האיקור של לא יגלה באופן זה, כגון שהדוד קדש את אשתו חוץ מן אחיו ואז אין איקור דודתו על צן האה, וכשמת הדוד ונפלה אשתו ליצום יש על צן אחי הדוד רק איקור לא יגלה. (ב) הנה התוק' (זכחים מ"ה, ד"ה אצל) הקשו ל"ל קרא למעט הדם מותר וטומאה, ת"ל דאין איקור חל על איקור? ותירא, כגון שהביא צי בערות אח"כ שאז חלו כולם צ"א.

והנה לפי זיור דברי התוק' שזהו נקרא צ"א יכולים את לומר ג"כ לענין דודתו כגון שנפלה ליצום בעודנו קטן ואז חלו שניהם צ"א. הרא"י השניס ממחזיר גרושתו לדברי צ"ש אפשר לדחות ג"כ כגון שהצועל צעל אותה בגדלותה, שאז אין איקור קוטה חל על איקור נדה, שאינו מוסקף ולא כולל, רק לאחר טהרתה, — אצל זהו פשוט כי לדברי צ"ש יכול תוסף לגרשה אף בזמן נדותה, כי אקור לצא עליה ממ"מ וכשגרשה אותה הצעל צימי נדותה ונשאת לאחר חלו שניהם צ"א.

והנה אמרו בקידושין (ע"ז)—אלמנה

וגרושה, וחללה זונה בזמן שהן כקדור הזה חייב על כל אחת ואחת, זנתה ונתחללה ונתגרשה ונתארמלה אינו חייב אלא אחת, אמר רבא האי תנא אחע"א לית ליה איקור מוסקף אית ליה, אלמנה אקורה לכ"ג ושריא לכהן הדיוט, ה"ל גרושה מגו דאיתוסקף איקורא לכהן הדיוט איתוסקף לה איקורה לכ"ג, ה"ל חללה מגו דאיתוסקף איקורה לתרומה. — זונה מאי איקור מוסקף יש בה? אמר רחב"ק הואיל ושם זנות פוסל בישראל, והנה חדושו של ר"ח הוא דוחק גדול, דאמאי נאמר הואיל ושם זנות פוסל, הלא במעשה הזה, ולפי התנאים הנוכחים אין מקום לאיקור לחול, ולא שייך לא כולל ולא מוסקף, ומה יועיל לנו אם נאמר הואיל ואם היתה הזנות בישראל? וחדושו היא דק משום שלא מלא ענה אחרת למלא בה כולל או מוסקף. והנה שם מרא דשמעתא הוא רבא, ורבא קוצר שאמרין מגו דחל איקור טריפה על איקור חלב חל גמי איקור חמ"ה עליה, א"כ נאמר הכא ג"כ מגו כגון אם זינתה אשת הכהן תחת צעלה ונעשית זונה וקוטה, ואקורה על הצעל מטעם טומאת קוטה וזנות (כמצוהר יצמות י"ו) ואיקור טומאה הוא בודאי איקור מוסקף שמוסקף על הצועל, וכיון שאיקור טומאה חל איקור זונה נגרר אחריו ג"כ מטעם מגו. והרמב"ם (פ"ז מה' א"צ ה' ז"ח) הביא ג"כ את דברי הברייתא והגמי והעלה ג"כ מטעם הואיל בדברי רב חמא, ולדברי רב האומר כי באיקורים אחרים כ"ע מודים דאמרין מגו אמאי לא תירק הרמב"ם צפשוטו.

מאיליו" חילולו דקמין העשה ללאו דגזילה אף ללא קמין כיון ניתוק גמור כדברי התוס' בתמורה, משום דא"ל לעשות השצה אלא לאחר הלאו ונגיד לאחר הלאו הוא מלווה לתקנה לכך הוא "ניתוק מאיליו" אף ללא קמין, לא כן נותה, אמנם הנהו כעשה דגזילה לגבי ש"ל לשורפו קודם הלאו אבל איינו כגזילה כזה שאי אתה מלווה לשורפו מחלות עד הבוקר, כמה שעות אחר הלאו ואי לא קמכו גם בקרא מכיבי תיתי דלתיקוני ללאו אתי ולכך לא קשיא אליבא דר' יהודה דקמכו.

שמואל דוד מנדלסון

לידו (אנגליה)

סימן מט

הנה שיעת תוס' (חולין ק"ג) היא שאם חלב חלב מן הבכמה ונטרפה צנטילתו שאומרים מגו איקור טריפה על איקור חלב, משום דהותר מכללו לדברי הגמ' שם, או משום איקור מוקף לשיטת הרמב"ם, פ"ז מה' נ"א ה"ב—חל נמי איקור אמ"ה על איקור טריפה, ומכר"ח נטה ללדד להעמיס דברי התוס' בכונת הרמב"ם (פ"ה מה' נ"א ה"ה בלח"מ שם).

ובשע"צ (חובת א—ג תרל"ד ק"י י"ג) צאה הערתי ע"ד מהר"ל מדברי הרמב"ם (פ"ד מהלכות שגגות ה"ב) אשר לפי הנראה, אינו קוצר קצרת התוס' לענין "מגו" ושם באמת, לדדתי לומר, כי קצרת תוס' היא רק אליבא דרבא אשר היא רק דעת

יחיד. ובאמת אוקף עוד לומר כי דברי התוס' נאמרו רק לענין איקור חלב שהוא איקור קל, "שהותר מכללו" אבל לענין איקור אחר אפילו רבא צעלמו יודה שאין אומרים "מגו", וכמו שאביא להלן ראה ברורה לזה.

והנה בשע"ל חובת י—י"ב, ילא הבאצ"ד דיאהאניקצורג שליט"א

לדון להיפך ואמר, כי אף שכתבו בתוס' דמאן דאמר שהים לית ליה האי מגו היינו רק באיקור טריפה אשר חל על איקור חלב מטעם גז"כ, אבל באיקור אחר לכ"ע אמרין "מגו", והביא לזה שתי ראיות: א) ציצמות (ד) חלקו החכמים על ר"י ואמרו, כי האיקור של "לא יגלה כנף אציו" נאמר על שומרת יבם של אציו, ולעבור עליו צנני לאוויין. והקשו האחרונים על זה, איך יחול איקור לא יגלה על איקור דודתו? ותירוץ של הרב הוא מטעם "מגו", ז"ל איקור יבמה לשוק, אשר חל על איקור דודתו מטעם מגרר אחריו ג"כ את האיקור "לא יגלה" כצא אחר צפעס אחת. ב) התוס' (גיטין ז') הביאו דברי הירושלמי כי לצ"ש יש שני איקורים במחזיר גרושתו: איקור קוטה ואיקור מחזיר גרושתו. והקשה הגרעק"א על זה איך יחול מחזיר גרושתו על איקור קוטה הקדום? ותירוץ של הרב הוא מטעם "מגו", היינו מגו שחל איקור אשת איש על המחזיר, שהוא איקור מוקף, חל נמי איקור מחזיר גרושתו על איקור קוטה. **ורענ"ד** נראה כי ראיותיו אינן מוכרחות: על קושיות הראש' איך יחול איקור לא יגלה על איקור

תוסף טומאה על טומאתו תיקון הלאו
 יש זה וטעם לזקוק משום דקדמו עשה
 הוא ולחיות זה הסכים הרמב"ן ז"ל
 עכ"ל, וזה שייך לומר גם גבי נותר
 דכיון ששריפת הנותר מליל מן הלאו
 ד"ל תורתו" של יוסף להוסיף תיקון
 הלאו יש בו.

כת"ר מוסף "וצאונס שגירש נמי
 דמאות ולו תהי" לאשה אינה
 משום הגירושין, רק משום מעשיו
 דמטיקרא ואינו צא על תיקון הלאו ורק
 משום רצוי דכל ימיו כמצור צקוניא
 שם דקאי על לאחר הגירושין, ורבי
 קרא" כבד קדמו צוה הריעצ"א שם צדברי
 הגמי ואמאי ל"ת שקדמו עשה הוא ח"ל
 פי' דהא כתיב ולו תהי" לאשה מטיקרא,
 ולא עוד הלא דחייב לקיימו קודם הלאו
 דהא קי"ל שכופין אותו שיאנה עכ"ל.
 וגם ע"ז מתרץ הריעצ"א צם התוס'
 ח"ל "וצאונס שגירש תיקון יש צאשה
 לחזרה שלא תועיל מעשיו ונשקתלקה
 ציונה דלמפרע" עכ"ל, כלומר התורה
 שאמרה ולו תהי" לאשה, צתור כקות עינים
 על ציונה שאנסה, וזהו אמנם משום
 מעשיו דמטיקרא "קודם הלאו", אבל
 כשמגרשה הוא מצטל תיקון התורה,
 וכשצצ לקחתה הוא מתקן את הלאו, צוה
 שמאפס מעשיו שצטילו הכקות עינים על
 ציונה, והעשה מתקן סילוק ציונה למפרע.

בהתאם לכל האומר לעיל מלאתי
 לנכון ליישב קושית הגביר"א
 על רש"י ותוס' צאופן המתאים עם
 שיטתם צונת, דהלאו דלא תותירו הוא
 מחלות כראצ"ע, וזמן התיקון אינו מתחיל
 אלא מאז הבוקר, וזה לא כיו "ניתוק

לאחר עצירת הלאו. לאידך ניסא, אם
 איתא דשריפת הנותר לא כיו "תיקון
 צעלס האיסקור" אמאי כיו ניתוק גמור
 גם אחרי דקמין, וכרו תמורה דגם שם
 העשה קמין ללאו, ולא עוד הלא שם
 העשה מתקן את הלאו, ובכל זאת כתבו
 התוס' צחולין פ"א ח' צד"ה הנה דלא
 כיו ניתוק גמור דאין שם מעשה לתקן
 הלאו דוכי' קדוש לא עשי' הוא, דמאליו
 קדוש" עכ"ל, כש"כ גבי נותר דלא מהני
 מעשיו כלל לתקן הלאו, ד"הנותר כבר
 איתור" למי מהני העשה לתקן את הלאו
 שאין צידו לתקן איתו.

כת"ר לטעמיה דהנותר לא כיו "תיקון
 צעלס האיסקור", וכוא משום
 ד"הנותר כבר איתור" מוכרח הי' לכתוב
 גם צצא למקדש טמא, דהעשה דייבולחו
 אינו צא לתקן את מעשה העצירה" אחרי
 דהמקדש כבר נטמא צכניסתו ומקיים
 צזה"ל "ומשרי" לא כיו לאו הלא"ע משום
 דהעשה אינו צא על תיקון הלאו", פשוט
 מאי, צרם מה שפשוט לכת"ר, לא הוה
 פשוט כלל לצעלי התוספות, להרמב"ן,
 ולהריעצ"א, הם תמכו דמאי מציא רצצ"ח
 ראי' מצא למקדש טמא דלוקה, לר"י
 קמייא דלאו שקדמו עשה לזקין עליו,
 דילמא צאמת אין לזקין, ולפיכך דבר צו
 ר"י, וזה דלוקין צצא למקדש טמא הוא
 מאותו טעם שכתב כת"ר, דאין העשה
 מתקן את הלאו דמה שנטמא המקדש
 צכניסתו לא יתוקן צשילוחו, וכת"ר הלא
 כתב דצרו ציישוב שיטת התוס', אולם
 הריעצ"א שם צד"ה ותנינא, כתב ציישוב
 קושית זו צם התוס' דהם תירצו צזה"ל
 "דכיון שהשלוח הזה מליל מן הלאו שלא

הלא צא למעט היבא דלא הוי "כעין
שגזל". אכן זה י"ל עפ"י החוק' צ"ק
ק"ה צ"י צד"ה הן ולא שנוייהם, שכתבו
דמ"ד שנוי דהדר לא קנה, אינו דורש
כרזה "אשר גזל אם כעין שגזל וכו'"
אלא "אשר גזל מכל מקום", והא דשנוי
דלא הדר קנה, דדריש כצ"ה, הם ולא
שנוייהם. והנה קושיות הגבורת אר"י
היא אליבא דר' יהודה והוא לטעמיה
(צ"ק ל"ה צ"י) דגזילה חוזרת צעני' ואף
לפי ר"ת שם, בחוק' ד"ה צשנה, דר"י
ק"ל שנוי דלא הדר קונה מן החורה,
היינו כמו שכתב, משום דר"י דורש כצ"ה,
הם ולא שנוייהם, ברם העשה עלמו
מחייב השבה גמורה, "אשר גזל מכל
מקום".

אלא שבעל החילוק י"ל ממש בהיפך,
דצותה דהוי גזירת המלך "לא
חזרתה" שריפת הנותח הוי תיקון, אם
לא לשעבר, דאי אפשר, לפחות להבא,
ואם נאמר שצעניוים שצין אדם למקום
כיון שהעבר הוא מעוות, תיקונו של
העתיד לא הוי תיקון, תשובה מה תהא
עליה. לא כן צענין שצין אדם לחצירה
כגזל, דאפילו גזל פחות משו"פ דבר
מחילה הוא, אמרינן, (סנהדרין י"ז א')
"גבי דבתר הכי מחיל לוי, לערא צעתי
מי לית לוי", והוי "גזילה שכבר נגזלה",
וכשנטל גדישין שטורים ליתן לפני בהמתו
אפילו ע"מ לשלם גדישים של עדשים
עליו אומר הכתוב "חבול ישיב רשע גזילה
ישלם, אעפ"י שגזילה משלם רשע הוא",
(צ"ק ק' צ"י), הרי שהעשה דגזילה אינו
כה מוכח מעלמו להיותו תיקון על מעשה
שעבר, ותו' כשראה קלע שנפלה ונטלה

לפני יאוש ע"מ לגזלה, וחזרתה לאחר
יאוש, דלשיטת החוק' (צ"מ כ"ו צ"י) צד"ה
"מתנה בעלמא" לא עבר על לא תגזול,
דלאו דלא תגזול מקרי ניתק לעשה",
כלום השבה דבר שכבר נסתלק הימנו,
וכדברי הגמרא "מתנה בעלמא הוא דיהיה
לוי", כלום גם תיקון שבו, הוי מוכח
מעלמו דהוי "תיקון על מעשה האיקור"
יותר משריפת נותח, ולא עוד אלא "תיקון
בעלם האיקור" כילא, מהו עלם האיקור
בגזילה, הלא התקפה שיש בה הפסד,
דאילו התקפה שאין בה הפסד, הלא "לא
תגזול" ליכא, והחוקף צעדו של חצירה,
שלא צשעת מלאכה הלא פטור (צ"ק
ל"ז א') ולענין השבה איתא (שם ל"ה צ"י)
מה ת"ל אשר גזל, יחזיר כעין שגזל,
מכאן אמרו גזל מטבע ונפסק פירות
והקציבה יין והחמין, תרומה וטמאת,
חמץ ועבר עליו הפסד וכו' אומר לו הרי
שלך לפניך, הרי ש"אשר גזל" באמת
ממעט מהשבה מה שגזל עלם ההפקד,
שזהו עלם האיקור ועושה "תקנת השנים"
שחם רק למראית עין הוא צעין מקרי
"כעין שגזל" ודיו, ובהיות כי מלד העשה
עלמו אין יפוי להעשה דגזילה על העשה
דנותח, שיהא נותק את הלאו אף שאינו
קמוץ, לכך מוצן האורך שמלאו החוק'
לחת הטעם מדוע העשה ד"והשיב" הוי
ניתק גמור אף שאינו קמוץ ללאו. צתמורה
ד"ד ע"צ צד"ה וכל לאו ח"ל "ואע"ג
דוהשיב את הגזילה לא קמוץ ללאו מ"מ
ניתק גמור הוא דא"א לעשות השבה
אלא לאחר הלאו" ושפיר מקשה הגבורת
אר"י א"כ למה לן הקמיות גבי נותח,
הלא גם שם א"א לקיים העשה כי אם

ללא צעיון שהיו וגם רש"י מודה בזה, ועיינתי במ"ל שהוא בעלמו מקופק בדעת רש"י דהא רש"י כתב בפירוש דבטימא עלמו במזיד חיירי והתוס' חולקין ע"ז מקוגיא דמזיר, אבל לדעת רש"י ר"א מספקא ליה ופליג על קוגיא דמזיר, ובפירוש כתב הרמב"ם אפילו טימא עלמו במזיד אינו חייב כרת וימכה וילא בדרך קלרה, וכתב הכ"מ דפסק לקולא דצעיון שהיו ורק מדרבנן אקור שמא ישהה ובהא פליגא ריב"ז ור"י אי עדיף שבה או ריבוי טומאה, ולדקו גרסת ר"ח דכ"ע סברי המכניס שרץ למקדש פטור ורק איסור דרבנן איבא ופליגא איזה עדיף וזו לא מידה כאשר עכשיו מלאכי צירושלמי ממש כדברי.

שמואל אידלזק

חל-אביב

סימן מח

בשע"צ (חוב' א-ג ס' כ') הואיל הרב הגאב"ד דשקדוויל שליט"א, לשאת ולתת ביישובי לקושית ה"גצורת אר"י על דברי התוס' במכות י"ד ב' צעיון לאו שקדמו עשה, ומסיק כי "יש לומר" כדבריה אלא ש"ל לומר "בגוף-קושית הגצו"א דגזילה מקרי שפיר לאו הניחך לעשה, אף דעשה הוא קודם ללאו, משום דגזילה הוי "תיקון בעלם האיסור, שהתיקון בא על עזירת הלאו דמאות השבת הגזילה היא רק על תיקון איסור הגזילה אף דהוא תיקון על להבא

אבל הוא מתקן על מעשה שעבר" לא כן בנותה, "בנותה, באמת השריפה שנותה תורה אינה מתקנת הנותר שכבר אחרת ואינו תיקון עלמי אלא תיקון דיני, ובלא הסמיכות הו"א דדין השריפה בנותר אינו משום מעשה העצירה במה שהותיר רק דין הוא בקדשים, ולכך דוקא משום דאסמכ"י הו"ל לאו הגל"ע". העבודה, כי בדין אמרתה, במשקל ראשון, גם אני ועודנו אחי בכתובים, ברם לאחר העיון משכתי את ידי מלהביאו "שערי ציון" מטעמים הבאים להלן.

"תיקון" על מעשה שעבר" היה שייך בגזילה, אם אף גזילה הנשתנית היתה חוזרת צעיונה, ברם כיון דלפניו (ב"צ ס' א') מ"אשר גזל" דאם לא הוי כעין שגזל, אז קיום העשה הוי בדמים בעלמא, א"כ לגבי הגזילה עצמה אין העשה ד"השיב" תיקון על מעשה שעבר, יותר ממה שהעשה דשריפה הוי תיקון לגבי הנותה, שנוי העת, מהוב את הפסח ל"מותר דכבר אחרת", ושנוי השם מהוב את הלולב דעשה הו"ל לגזילה שכבר נגזלה, ובכל זאת הוי הללו דגזילה ניתק אף באינו סמיך, ומ"ש נותה, הרי גם בנותר הוא "תיקון על להבא", וכיון שהוא מתקן הרי לא יתכן לומר לו קום ותקן הלאו, ולהלקותה, וכמו שבי התומים צקי" ל"ז סק"ז. הן אמנם כי התומים כתב לענין השבת העצוט של עניי דשם הוי תיקון הלאו לגמרי, ולכן כתב דהלאו הוי ניתוק אף בעצוט של עשירה ד"אין הלאו ניתק לחלואין" אבל כאן אינו מתקן בנותר שכבר אחרת, אבל כמור"כ העשה דגזילה אינה מתקנת הלאו לגמרי דעשה

אקור משום דכל הטעם דח"ש אקור
משום דחוי לאיטרופי והא שהיות חין
מאטרפות, וכן פסק הרמב"ם, ואפי' אם
נאמר דשהיות מאטרפות ג"כ לא גזרו רבנן
דאין שבות במקדש, ומה שהקשה מיום
כפורים דיחלל כזית כזר הקשה זה הקושיא
הלמה לזק, ומה שחירך אינו יודע, אבל
לפט"ד דלק"מ דהא אף ציו"ט מזה
לעגנו ומ"מ החורה פטרנו ממלות עונג
דאדרבה דיו"כ ניתן שיהי' יום עינוי דגם
שאר עינוים מחויב כמו רחילה ונעילת
הסגל למ"ד דאורייתא, אלמא דכונת
החורה שיהי' מעונה ומשו"ה ל"ש שיקיים
מלות עונג שמורה יותר לעינוי מלעונג,
והראי' שמציא משופר דמשום איקור
דרבנן דיו"ט ל"ת ועשה דוחה איקור
דאורייתא וא"כ ה"נ אי צכלי דאורייתא
אינו דוחה גם דדרבנן לא ידחה, נעלם
ממנו משנה מפורשת דאדרבה במקדש
היו תוקעין משום דאין שבות במקדש
וצכמה מקומות אמרינן כהנים זריזין ולא
חיושין שמה ישרה, מה שהציא ראה
ממילה דאם נולד ציהש"מ הנימול לעשרה
ולמה ל"ל נימול אותו בשבת ציהש"מ ואף
שפק"ה הוא אפי"ה אין מוהלין צהש"מ
של שבת, וע"כ דכל היכי דאין וידאי
נדחה גם ספק אינו דוחה, שלש תשובות
יש בדבר: (א) הלא לא דמי כלל נדון דידן
לנדון של שבת דכל הקושיא ה"י כיון
דקור"ס יעבור על עשה ול"ת מוטב שיטעור
על עשה ול"ת צשוא"ת משיטעור בקור"ט
וחי דוקא היכי דשניהם שוים אבל אם
השוא"ת ודאי והקור"ט ספק אם יעבור
דוחה דאין ספק מוליד מידי ודאי אבל
לענין מילה בשבת דשניהם ספק דאם

לא ימול יעבור על מלות עשה צסק
בשצ וא"ת ואם ימול ואולי הוא שבת
ויעבור על איקור סקולה בקור"ט צוודאי
יותר טוב לעבור על מ"ע צשוא"ת משיטעור
איקור חמור בקור"ט, והיו ממש כדפריך
ר"י (לר"א, צ) אפי' אם נאמר דלא ידחה
מי יאמר דריצ"צ קוצר ספיקא דאורייתא
להומרא מה"ת וכל לאמר דקוצר ס"ד
מה"ת לקולא ומשו"ה מטמא לאצט דאם
ישרה יעבור על עשה ול"ת מדאורייתא,
(ג) מי יאמר דמסקא ליה לריצ"צ אי
צריך שיהי' וכל לומר דפשיטא ל"י דצריך
שישרה ומ"מ הגמרא לא פשיט מריצ"צ
דאולי קוצר כהרמב"ם דכלי ראשון אינו
עובר עליו כלל או דגם לא מספקא ליה
וקוצר ספיקא דאורייתא לקולא מה"ת,
אשר הקשה למה לא פשיט הגמרא
מהכתוב צחורה ויקרא משה
אל מישאל ואל אלנפן ואיך טמאו ונטמאו
וע"כ לפ"ד הני"ל משום דצעי שהיו והם
לא שהיו וא"כ נפשט מזה דגם למלקות
צעי שהיו, וע"כ דל"ש כלל צדין שהייה
למלקות ובלא"ה מותר ואמאי ומשו"ה
מסיק לצקוף דהיתר הוא כדחניא
צהצרייתא דהכל נכנסין להיכל וכו' ותמהני
עליו הלא שם מפורש דרק כהנים נכנסין
ולא ישראלים ולמה לא נכנסו אלעזר
ואיתמר דהם כהנים ואם הוא משצעה
מתי מזה שכהנים הדיוטים מטמאין להם
אע"כ דה"י ע"פ הדיבור, ועיין צק' דורש
לציון דהוכיח דהטומאה לא הוי צבית
המקדש דשלדן לא היתה קיימת ורק
אח"כ כתיב וישארו צכתותם ופסיר
נטמאו ע"ש והדברים עתיקים, ואשר
הקשה מהמ"ל דפשיטא ליה דצהתרו צו

נמלאת מרבה בטומאה, אמר לו מותר לעבור על מצות לית שלא באת לידו ממלוא לית שצאת לפניו, ופירש הפני"מ שחזר ר"י והוסיף עוד בטעם שמוטב לעבור על מצות לית שלא באת לידו כגון הכא דשכויי טומאה ממילא הוא דהויא ואיכו לא עבד מידי מלעבור על מצות לית שצאת לפניו ולעבור עלה בידים שמרבה את הטומאה עכ"ל, וכן הביא שם הירושלמי הפלוגתא דר"א ור"י אם נתערבו מתן ארבע במתן אחת דר"י הקשה כן לר"א דקוצר דיתן מתן ד' דאם יתן מתן אחת יעבור על כל תגרע בשב ואל תעשה ואם יתן מתן ד' יעבור על כל חוסוף בקום ועשה ולא חש ריב"ז להשיב לר"י משום דאם לא ישהא שם שיעור שכויי לא יעבור כלום ורק מדרבנן אקור שמא ישהא ופליגא בזה כמו בקוגיא דבבלי ומפורש וילא מפי רש"י דכתב שם במשנה ד"ה כהן מולאו צהמיינו וצידו לא נגע בה דלא נטמא כהן גופיה אלמא דאפי' ריב"ז גופיה לא היה מתיר לטמא כהן גופיה כאשר כתבתי דכיון דהיו טהורין אקור לכהן לטמא א"ע מדרבנן דשמא ישהא שם ויהי חייב כרת, אבל בכלי אינו רק איקור לאו כמו שכתב שם הגר"א מח"כ שאינו רק חיוצ מלקות במכניס טמא שרץ למקדש, והנה שם בירושלמי פריך תמן תנינא הכניס ראשו ונתן על תוך אזנו ידו ונתן על צוהן ידו רגלו ונתן על צוהן רגלו ר"י אומר שלשתן היה מכניס כאחד, מחלפה שיטת ר"י תמן הוא אומר אקור להערים וכאן אומר מותר להערים ומשני תמן דלא יקאצתיה תלתא זימנין בדם הכא טומאה ידועה מצפנים (כלומר דאיכו

לא קעבד מידי כן פירש הפני"מ) מחלפה שיטת דרבנן תמן אמרין מותר להערים שיכניס כל אחד לבד (פירש שמוחזר להשבות) וכאן אמרין שאקור להערים (פירש דהכא אמר ריב"ז שמוילאו צהמיינו שלא לשבות הטומאה) ומשני תמן שמא יכניס ראשו ורובו ויהא ענוש כרת בדם הכא משום מכניס כלים טמאים במקדש אפשר לו ללאת בלא שבות בלא טומאה, ופירש הק"ע דלריך להוליא בלא שהיה ואע"ג דמכניס הצגדים שהן נעשים טמאים ואקור להכניס בגדים טמאים במקדש מ"מ אינן טמאין אצ הטומאה אלא נעשין ראשון ואין בהן אפי' איקור מלקות עכ"ל הק"ע, משמע שמפרש דמשו"ה מותר לטמא דכלי ראשון אינן חייבין עליהם כשיטת הרמב"ם ובתירוק המנ"ח, אבל לפע"ד הכי קאמר דמשו"ה מתירין רבנן להכניס הטומאה ולא לשבות עד שישגי לבת של עץ משום דאפשר ליה ללאת בלא שבות בלא טומאה כוונתו שאפשר שלא ישהא שם וילא בלא טומאה בלא איקור טומאה כמו שכתבתי, חב הוא שמבאר הירושלמי דזה הוא טעמא דריב"ז משו"ה לא חש להשיב על קושיית ר"י כאשר כתבתי דלריך שהויי למלקות ובלא שהיה אין כאן איקור ועיין בפני"מ גרסחו ופשטו בדברי הירושלמי בדוחק גדול אבל לפע"ד הפשט ברור כאשר כתבתי.

מה שהקשה דהכי דחויצ מלקות ליכא אבל איקור איכא בכל אופן דגם חלי שיעור אקור מה"ה או מדרבנן שמא ישהא, וגפלתיה דהלא הכא אפי' חלי שיעור ליכא כ"ז שהולך ולא עמד כלום ואפילו אם יעמוד במקלת דיהי ח"ש ג"כ אינו

שכן שנמלא במקדש כהן מוליאו בהמיונו
דברי ריב"ז ר' יהודה אומר בלצת של
עץ שלא לרבות את הטומאה, והקשיתי
איך יטמא האבנט ויעבור בעשה דוישלה
ול"ת דולא יטמאו בקו"ט לקיים מי"ע
ול"ת שאם יעבור יעבר רק בשוא"ת,
ותירלתי ע"פ פסק הרמב"ם דטומאה
אבנט לא יעבור על איסור דאורייתי
דכרמב"ם בפ"ג מה' ביא"מ הכ"א כתב
דאפי' טימא עלמו במזיד ילך בדרך קלרה
ורק אם ישהה שיעור שהייה חייב כרת,
ותירלתי בזה קושיות החוק' על ר"ח
דגריס בגמ' שם דכו"ע קברי המכניס
שכן למקדש פטור ומי"מ קוצר ריב"ז
דיטמא לאבנט דריבוי טומאה § עדיף
משבווי ומר קצר שבווי טומאה עדיף
והמנ"ח הביא ג"כ הקוש' ותירץ דיהי
מזה ראי' לשטת הרמב"ם דהמכניס ראשון
לטומאה אין איסור מדאורייתי, וע"ז כתב
הרצ המשיג דקושיא מעיקרא ליתא
ומתמה עלי ועל המנ"ח שנעלם ממני קוגיא
מפורשת שם הכל נכנסין להיכל לתקן
ולהוליא את הטומאה ואם אין טהורין
מותר הטמאים וכן פסק הרמב"ם, הלא
מפורש דלהוליא טומאה ממקדש מותר
לטמאים לכנוס למקדש אף דכזה"ג חייב
כרת אף בלא שבווי כלל, והתם גם תירוצ'
המנ"ח ליכא דטמא הנכנס הוא באיסור
כרת וא"כ לא מטעם עשה דוחה ל"ת
רק כך הדין דלהוליא טומאה אין ציאת
מקדש עומד כנגדו ומסיק חז' פשוט עכ"ל.
ונפלאתי מאד דהלא מפורש להפך דרק
אם אין טהורין מותר בטמאים מטעם
דטומאה הותרה בליצור או דחוי והראי'
דהיכי דאיכא טהורים בעלי מומים ונכנסו

צ"מ ולא טמאים ואם הי' היתר גמור
למה מותר בצע"מ, וכן פסק הרמב"ם
בפ"ז מה' כה"ג הכ"ג דטמא ובעל מום
יכנס בעל מום שהטומאה דחוי בליצור
אלמא דרק משום דאין טהורין מותרים
ליכנס טמאים ואפי' אם יש צע"מ ג"כ
אין טמאין נכנסין דטומאה גרע מצע"מ
דיהי' חייב כרת תומי' בכניסתו, אבל
אם הי' טומאה הותרה בליצור היו נכנסין
טמאין ולא צע"מ אלמא דכל היתר הוא
משום דטומאה או הותרה או דחוייה
בליצור משו"ה נכנסין, ומלכד זה לא שייך
כלל דנהי דהתירה התורה טמאים ליכנס
להוליא אבל הטהורים וכן טמאים מי
התיר להם לטמא אבנט או דבר אחר
להרבות טומאה דרק ליכנס להוליא דא"א
צענין אחר אבל צמח להוליא לא התירה
התורה רק בפשוטי כלי עץ ורק אם נאמר
דגם שבו טומאה איכא עשה ול"ת
דמוטל על כל אחד לקיים המצוה דלא
יטמא וישלחו ולא יעבור על עשה ול"ת
וא"כ הקושיא במקומה עומדת דיותר
טוב לעבור על עשה ול"ת בשוא"ת ולהשהות
עד שימלא פשוטי כלי עץ מלהרבות טומאה
להכניס טמא שכן למקדש לעבור בעשה
ול"ת בקו"ט אם לא שנאמר כמו שתירלתי
או כמו שכתב המנ"ח.

אבל

זה אמת שנעלם ממני ומהמנ"ח
גם מהרצ המשיג ירושלמי
מפורש, ורק עכשו שיינתי בהירושלמי
בקוגיא דשכן שנמלא במקדש דהקשה כן
ר' יודא לריב"ז, ולפע"ד מלאתי גם התירוצ'
שלי כמו שאבאר בק"ד דלא כהק"ע ודלא
כהמב"פ ח"ל הירושלמי: אמר לו ריב"ז
לא נמלאת משהה בטומאה אמר לו לא

דלגצי חמץ הוי ספק איסור ולגצי מלוח
מלח זלילה הראשון הוי ספק מלוח. אם
נאמר דמכיון דלגצי איסור חמץ מקילום.
ה"ה לגצי קיום המלוח, דמכיון דאתה
מחזיק אותה למשמרת מחמץ, ממילא
יכול ללאת זה וכו', והביא שם צ"ח גאון
אחד שצפרט הזה של חמץ ומלח היו
נריכים להקל לשיטת הרמב"ם והאריכו
שם צפ"פ. ודבריהם תמומים, דאין שייך
לומר להקל בזה מחמת שיטת הרמב"ם.
דברי עכ"פ ספק דאורייתא איסור מדבריהם
עכ"פ, ואסור לאכלו בפסח, ואין שייך
לומר דיש הוי חמינא לומר דיולא צו
יד"ח מלח זלילה הראשון, ועוד תמוה
דאפי' אם ידעין בודאי שלא נתחמץ, חלל
שלא נשתמר לשם מלח מלוח, אין יולאין
צו חובת מלוח בערב תאכלו מלוח, והרי
צביאור אמרו בגמ' פסחים מ' ממלא
אדם כרסו מצנקו של נכרי ובלבד שיאכל
כזית מלח באחרונה, משום שלא נשמר
לשם מלח מלוח, אע"ג שהצנק הזה בודאי
שלא נתחמץ, וע' גיטין ט' וחולין ד' לענין
מלח כותי שנחלקו בה התנאים ומאן
דמתיר אפי' ללאת בזה, היינו משום
דמחזיק לכו בודאי שמור לשם מלח מלוח,
וע' בכל המקומות האלו ברש"י שם, ודוק.

יוסף הלוי צווייג

רב בברוקלין מח"ס "פורת יוסף"

סימן מז

בשע"צ (חוב' א—ג קי כ"ב) השיג
עלי הבאב"ד דווערמאן שליט"א
על מה שהקשיתי הא דתנן בעירובין ק"ד

שן

חנן אין בודקין מן המזבח ולמעלה ופי'
רש"י דבבב"ק כ"א משום חשש ממזרות
כרי מפורש בזה דממזר אינו קרב למזבח.
אבל לחוס' שם ניחא שפיר דפירשו דחששא
דמתניתין היא משום חללות יעו"ש.
ולדידכו א"ש דרק משום חללות אין בודקין
מן המזבח ולמעלה משום דחלל פסול
אבל ממזר אפשר דקרב למזבח, וכן מה
דאיתא בקיף מדות דסנכדרי גדולה יושבת
ודנה את הכהונה אפשר ג"כ לומר דרק
משום חללות יושבת ודנה ולא משום
ממזרות, וא"כ לפי"ז כרי שפיר יכול לתרץ
מתניתין באפן זה. [ויותר מרווח לאוקמי
בכ"י מלתרץ דמייירי בקידושי טעות משום
דזוכי לא משמע שפיר בלישנא דמתניתין
דאמר מי שלא שכתה אחר בעלה ואם
כ"י קידושי טעות כרי אין נקרא בעל]
אלא מדלא מתרץ כ"י מוכח מזה דממזר
בן כהן נחלל מכהונתו כמו בן גרושה.
ולפי האמור יש לטעון אם כהן בא על
אחותו וגמר ביאתו (ועיין בקידושין ט"ח
א') אם חייב גם על לא יחלל זרעו ככה"ג
באלמנה משום דזרעו נחלל מקדושת
כהונה ולי"ע.

חיים מעדניק

רב בביהכ"נ ח"ק "מחזיקי הדת" שיקאגא

מלפנים רב במאהאסט (רוסיה)

סימן מו

בשע"צ חוב' א—ג קי ח"ב צמח
שנקספק הרב הגאון ר'
יוסף מאיר מרגליות שליט"א בספק מלוח
וקפק איסור, כגון צקפק שמור דמלח

כצ"ח ראי' מדהני בסוף ערכין מן כלוים ולא כל כלוים פרט לכן לוי ממזר ונתין. ואם ממזר מלוי הוא בכלל לויים למא מעט הכחוב מדיני גאולה צחי ערי כלוים. ועוד ראי' מגיטין ג"כ ע"כ דאמר אלא אמרי ממזרת ונתיבה נסיב ופסליה לזרעיה ומפרש"י שם משמע דבן לוי ממזרת אינו בכלל לויים וכ"כ ממזר מכבן אינו בכלל כהנים זוהי חוב"ד. והנה מה דפשיטא ל"י להג' כ"ל דבן ממזר מכבן ומלוי דין אחד לכם. לענ"ד יש לדון צ"ח ולחלק צניכס, וממקום שצ"ח ביינו מראי' אחרונה, יש לי לכוכי' דשני כבן מלוי, דאיתא בהם צניטין "אלא אמרי ממזרת ונתיבה נסיב ופסלי' לזרעיה, ה"כ אמרי גרושה או חלולא נסיב ואחלי' לזרעיה" ובאמת קשה למא שני בלישנא דגבי לוי לא אמר ממזרת ונתיבה נסיב וגבי כבן אמר גרושה או חלולא, לימא גבי כבן ג"כ כמו גבי לוי דממזרת נסיב, אלא ע"כ מוכח מזה דל"ד כבן ללוי, משום דזרע כבן אפילו הוא ממזר כבן יש עליו דין ככונה, ורק אי נסיב גרושה אז גז"כ דכבן נתחלל ואין עליו קדושת ככונה כלל, משו"כ מוכרח לומר גבי כבן גרושה נסיב, וטעמא דמילתא דכפרש שצין כבן ללוי ג"ל לומר עפ"מ דאיתא צנימות ס"ו אחד מ"ד דעובר במעי זר' הוא ולכאורה דבר זה לריק ביאור דביבן מלינו כזאת דקדושה שנפסקה תחזור להיות קדוש, והכא כיון דבמעיו זר' זר הוא ונפסק ממנו קדושת אציו, מאין ימלא לו קדושת ככונה אח"כ כשילולא, אע"כ מט' הכחוב שנאמר וביחא לזרעו אחריו ככונה עולם, כרי לזרע ד' שיהי' לזרע כבן ככונה עולם

משו"כ אף אם נפסקה הקדושה לשעה כשהי' במעי זר', אבל כשילול שוב יתקדש העובר בככונה עולם וכמו שמלינו בנדרים כ"ח כשאמר קרבן עד שיקלץ אם פדאן חוזרות וקדושות, מכ"ש קדושת ד' לככונה עולם שצודאי יקדשו אף לאחר ההפסקה וכיון שכן דלוי ככונה עולם חל על זרע כבן, הסברא מחייבת דגם ממזרות לא חפסיק את הככונה עולם ורק גרושה וחלולא מחללים מטעם גז"כ"ה.

אורח ג"ל להצ"ח ראי' לאידך גיסא דממזר בן כבן נתחלל מככונתו ממה דאיתא צנימות ק' צ' אמר שמואל עשרה כהנים וכו' צניטין זרעו מיוחס אחריו וכו' וצננות מי גזר רבנן וכתנן מי שלא שכתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה, מאי אחר בעלה וכו' אלא בגרושה, אימא סיפא הוא אינו מטמא להם וכו' בשלמא לשני לא ליטמא אלא לראשון ליטמי ל"י ממ"נ אי צרי' שפיר קא מטמא ל"י ואי צר בתרא הוא שפיר קא מטמא ליה דחלל הוא אלא לאו צננות וקחני סיפא עולה במשמר של זה ושל זה ותיובתא דשמואל, ואי נימא דממזר מכבן קדוש בקדושת ככונה כרי יכול לדחות דמיירי מחניטין באשה שבאו עדים ואמרו לה מת בעלך ונשאת לאחר בתוך ג"ח וילדה וככ"ג דכוי זנות ע"י נישואין לא גזור רבנן כמ"ש רש"י לבלן גבי קידושי טעות, ובאופן זה כולד כבן נמ"נ אי צר קמא הוא צודאי הוא כבן ואפילו צר בתרא הוא וכו' ממזר ככ"ז הוא ג"כ כבן משו"כ אינו מטמא לשניכס, והא דתנן בסיפא עולה במשמר של זה וש"י אע"ג דממזר הוא ובקידושין ע"י

הקדש לחולין וזהו חכף בהנחת גרון ומשום אכילת חמץ הרי אינו רק בהנחת מיעים ואינם צאים כאחד, הא לקמ"ד דהא מאן קאמר לה כחם דפטור משום קלב"מ כוח ריו"ח וריו"ח הא ס"ל בחולין ק"ג ע"כ שם דחויב אכילה דאיסורין הוא חכף בהנחת הגרון וא"כ שוב צאין הם כאחד, ויש להאריך בכל פרט ופרט שכתבנו בזה אבל עת לקרא.

עזרא אלטשולר

אב"ד וויינבאד (ליטא)

סימן מד

(ד) בשע"צ (חובת ד—ו תרל"ד

סי' ל"א) העיר הכותב

בקושית הקל"ח בסיומן קי"ז על הרמ"א בזה שפסק דקונס כללי מפקיע מידי שעבוד, והקשה כיון דשיטת החוס' ור"ן בגדרים ל"ה דקונס כללי יש לו פדיון ולדברי החוס' בגיטין מ"א משמע דשעבוד דמי לנתינת דמים וביבא שנפקע בהקדש ע"י דמים נפקע נמי ע"י שעבוד וא"כ כיון דקונס כללי נפקע ע"י פדיון דמים איך פוסק הרמ"א דקונס כללי מפקיע את השעבוד.

הנה בספרי "פני אברהם" צקי" מ"ג

אות ה' כתבתי ליישב בקושיא

בזה הסגנון דשאיני קדושת דמים מקונס כללי דיש להבין בקדושת דמים דאינו מפקיע מידי שעבוד וכוא מוצא ב' בחוס' גיטין דכיון דיש לו פדיון חשיב כשעבוד כמו דמים והלא בפדיון הקדש צמי דבר המטלטל וגופו ממון וכשעבוד כלא אינו

גופו ממון ואינו דבר המטלטל, ויראה לי משום דלא עדיף כח הקדש מזה המקדים דענין הקדש צדכ"ב הוא משום קנין הגבול וענינו כמו קנין ממון, ומה שהוא באיסור גזל בהדיוט הוא באיסור מעילה בהקדש, ומכיון דשעבודו אלים לטרוף מלקוחות ולהפקיע קנינם וחכותם כמו כן בהקדש נמי אלים כמו מחמת שעבודו להפקיע כח ההקדש, אבל קדושת הגוף דאין להם פדיון אינו יכול להפקיע וצקונס כללי אף דיש לו פדיון אינו ענינו כמו הקדש צדכ"ב דצקונס אינו פדיונו משום הפקעה אלא דהוא ענין חלול ואינו הפקעה משום הפדיון אלא הוא פדיון על איסור והפדיון צמי שיכ"י בגדרי תנאי הפדיון בדבר המטלטל וגופו ממון, ומשום"כ אתי שפיר דברי הרמ"א בזה דפוסק דקונס כללי מפקיע מידי שעבוד.

אברהם יצחק פרלמן

אב"ד שקדוויל (ליטא)

בעהמ"ח ספר "פני אברהם"

סימן מה

בשע"צ תרל"ד סי' ל"ג בביאור ידיו

הגרי"י אברמסקי שליט"א

שבי' אצ"ד דק"ק סלוצק וכעת אצ"ד ב"מחזיקי הדת" צלונדון, את ספיקו של הריטב"א אם ממזר מכהן יש עליו דין כהונס וקדושת כהן או לא, ופשיט לה מחוספתא יצמות ב' לוי מן הכתיבה ומן הממזרת אין מותנין לה את המעשה, וע"כ טעם בדבר משום דבת לוי ממזרת אינה צקבל לוי וכ"כ לממזר מכהן. עוד

נקחצנו האחרונים אם מועיל בקדש
חרטה דהשתא כלל ואני צאתי כאן רק
להעיר.

עב"פ ע"פ דבריו יהיה מיושב מה
לכאורה קשה לר"ל דה"ל חייבי
מלקות שוגגין פטורין מתשלומין למה
יתחייב קרבן מעילה באלו דבר קודש
פסול כגון נותר או פגול כיון דהיוד
במעילה צאצרה וכוה חייבי מלקות שוגגין
דפטור מקרן וחומש וממילא ליכא גם
קרבן מעילה, ובשלמא כשאין איסור אחר
מעורב בו הרי גזכ"כ הוא שישלם קרן
וחומש ואשם מעילות אבל כשיש גם איסור
אחר כנותר ופיגול דיש בכך לאו דכל
שבקודש פסול נתן הכתוב ל"ת על אכילתו
בפסחים כ"ד הרי פטור לר"ל גם בשוגג
ולמה יתחייב קרבן מעילה, אבל להכ"ל
י"ל דבאמת כשאלו פגול או נותר אינו
חייב מעילה מטעם נהנה מהקדש אלא
משום מו"א מרשות הקדש לחלו, וחול
נעשה כשבא בגרונו וחייב ה"ת דאכילה
הרי ס"ל לר"ל דבא בהנאה מעיו כדאיתא
בחולין ק"ג ע"ב וא"כ אינם צאין כאחד
אלו באמת אפי' אם נניח דלר"ל גם
הכולאה מרשות הקדש לחלו הוא ג"כ
רק בהנאה מיעים נמי י"ל דלק"מ דהא
רבי דריש מכל חלב להי לרבות אימורי
קדק"ל למעילה בחולין קי"ז ע"א, הרי
דגלי קרא דמעילה מלקות פירוש ה"ת
אינו פוטר מתשלומין אפי' ל"ת דאיסור
אחר ודו"ק. ואין להקשות לפי"ז בזה
דאיתא בפסחים פ"ט באוכל חמץ של
הקדש י"א דלא מעל ומפרש שם דאיתא
כרנב"ק ופטור משום קלצ"מ, ולפי דבריו
הרי החיוב הוא משום מו"א מרשות

יש שני עניינים: הנהא מהקדש וכולאה
מרשות הקדש לרשות חולין, וכן מצוה
ברש"י במעילה י"ט ע"א צה"ל אי
מה חרומה עד שיו"א מן הקודש לחול
לפי שכתובל את החרומה הרי מו"א
לחולין עכ"ל, והרי מעילה לכל מילי ילפינן
חטא חטא מתרומה, ולפי"ז י"ל דבאכילת
קדשים עכ"פ אליבא דרבנן דרש"י במעילה
היא משום חרי טעמי חדא משום הנהא
וחדא משום מו"א מרשות לרשות, ונהי
דודאי אינו חייב צ' מעילות באלו אחד
ובדבר אחד ובפעם אחד כמש"כ הפני"י
בקדושין מ"צ ע"ב, מ"מ באופן שאי אפשר
לחייבו משום טעם אחד יתחייב מעילה
משום טעם השני, וא"כ אזדא לה בהערה
שהעירו רבים דאין יתחייב קרבן מעילה
על אכילת שוגג הא מצוה צירושלמי
חרומות דאדם קן באכילת איסור ועיין
בר"ש פ"ו דחרומות א"כ אמאי חייב
אכילת קודש הא לא נהנה והוכרחו
לומר שהוא גזכ"כ, ולהכ"ל י"ל דבאכילה
לא משום הנהא מתחייב באשם מעילה
אלא משום הכולאה מרשות הקדש ודו"ק
שקילתיו מאד, ויש להעיר לפ"מ דנניח
שאינו עושה מקודש חול מועל משום שינוי
רשות, א"כ יהיה איסור לשאול לחכם על
הקדש ששייך בו מעילה שיהי ע"י השאלה
מו"א מקודש לחלו, אלא דהא צורכא
דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו אגמ"ל
דלא היה כאן קודש כלל ועיין במחא"פ
ה' ל"ד ק"י כ"י ובש"ש שמעתיא ר' פ"ד
מש"כ בצוגיא דיבמות פ"ה, אך א"כ לא
יוכל לשאול על הקדש כזה רק ע"י חרטה
דמעיקרא אבל לא ע"י חרטה דהשתא
דלא הוה חולין רק מכאן ולהבא, וכבר

סימן מג

בשע"צ (חוב י — י"ב תרל"ד)

כתב כבוד הרב הגאון הגדול
 ר' תנחום גרשון שליט"א הגאב"ד
 דיאשינאווקא ליישב קושית האחרונים
 בכריתות י"ג יש אוכל אכא"ח וחייב
 עליה ד' חטאות ואשם אחד וכו' רמ"א
 אם הייתה שבת וחוליו צפיו חייב,
 והקשו רבים הקלות והנחיצות ק' כ"ח.
 והל"ה בפסחים הרי שבת איסור קקילה
 ופטור משלם הכרן והחומש וכ"כ האשם
 משום דקלדד"מ, והכותב מיישב בקושיא
 דאין כאן משום קלדד"מ משום דאין
 באים כחה, דחייב מעילה הוא בכנהא
 גרונא לר"מ לשיטתיה דס"ל דחייב מעילה
 משום הולאה מרשות הקדש הוא רקבשים
 גם הנאח וחייבא דשבת בא רק אח"כ
 בשעת הכנהא צמיעיו [וכוא' באמת
 בחירון הל"ה אלא דהל"ה כתב דגבי
 מעילה מתחייב בשעת הלעיסה, וע"ז תמה
 הכותב וכו'א שגם בקשר עוי"ט תמה
 בזה על הל"ה דבריר"מ אינו מחייב על
 שינוי רשות רק כשים גם הנאח והנאח
 היא רק בגרון, ואני צעניי איני יודע מאי
 קושיא הרי הנאת הגרון אינו כשהמאכל
 כבר בא לושט, אלא כשהוא עדיין צפיו
 סמוך לבית צליעתו כמש"כ רש"י להדיא
 בחולין ק"ג ע"ב ד"ה מצפנים ושם בגמ'
 מוכח כן, דאיתא שם אר"פ בין הישינים
 כו"ע לא פליגא כי פליגי בין החניכים
 ריו"ח סבר הרי נהנה גרונא בכזית ופירש"י
 בין החניכים המדבק בחכו שגרונא נהנה
 עכ"ל, וא"כ צליעסה הרי יש שינוי רשות
 וגם הנאח ושפיר חירן הל"ה] אלא דמ"מ

חירון הל"ה וכן של הכותב הוא רק
 אליבא דריו"ח אבל לר"ל דק"ל דחייב
 אכילה הוא בכנהא מיעיו לכאורה עדיין
 קושית העולם במקומה עומדת דברי
 לדיוק נראה דחייב הכנהא האכילה וחייבא
 דשבת באים כאחד וקלצ"מ, ורק לריו"ח
 לכאורה תירצו יפה; שהרי כתב הרמב"ם
 פ"ג ה"ב מ"כ גניבה דאם גנב כים בשבת
 והגניבו שם צרכי' ואח"כ הוליו לר"כ"ר
 חייב וכו' שהרי נתחייב באיסור גניבה
 קודם שיתחייב באיסור קקילה וכן כל
 כיוצא בזה עכ"ל, וא"כ ה"כ לניד"ד כיון
 דחייב אכילה דהקדש בא הכנהא כשהוא
 צפיו בגרון ונתחייב חייב דמעילה, שוב
 אינו יכול לפוטרו חייבא דשבת שבה
 אח"כ צעת הכנהא צמיעיו, אבל לפי
 האמת צין חירון הל"ה וצין תירוצו של
 הכותב שליט"א לא ניתן להאמר כלל
 דהא כתבו החוס' צעירוצין כי קע"א
 ד"כ לא יעמוד אדם וכו' צזכ"ל: ואני
 נמו שפיר מתניתין דאמרו לו גבי יש
 אולא"ה וכו' רמ"א אם הייתה שבת
 וחוליה צפיו חייב וכשתא היכא חשיב
 הולאה בזה הכך הא צעידנא דמחייב
 עליהו דחייב בשעת הנחת גרון אחתי
 לא מחייב אהולאה עד שיניחו צמיעיו
 אלא אהולאה נמי מחייב משעת צליעב
 דחשיב כמונח עכ"ל, וא"כ הרי אין מקום
 לחירון הל"ה והרב הכותב כמובן, ופלא
 גדול צעניי על דבית הל"ה דאשתמיטתיה
 לפי שעה דברי החוס' האלה, ולענין הקושיא
 כבר תירצו רבים תירוצים אחרים עיין
 בקלות ונחיצות ובמפרשי המשניות
 בכריתות שם.

נשוב להמבואר לעיל דבאכילת קודש

לויים, וצלוו הכא על הממזרת יש להולד
עירוב יחוסים היינו יחוס משפחה אחרי
אביו הלוי ויחוס משפחה אחרי אמו
הממזרת מגזירת הכתוב ד"ל"ו הוא מסיק
שם לחלק בין בן לבת עפ"י האמור
בחוס' בקידושין ס"ו שצנות אינן בצרית
ככונה בחלוק כזו: "וא"כ י"ל שצנות
כבן או לוי אוכלות בתרומה אלא מכא
אזיבה, ולא מחמת עלמן באשר אינן
צנות צרית הככונה והלוייה, לכן כתב
התוספתא דבת לוי מן הממזרת, כיון
שכוללת גם אחרי אמו הפגומה, ואין
לה יחוס אב לבד, אבל צבן לוי או כבן
דכא אוכל בתרומה מכא עלמו שכא בן
צרית ככונה עולם, אין בכח אמו הפגומה
לקרוע ממנו שם כבן או לוי שכ"א
מכבדים זכר לזה עפ"י צרית ככונה
עולם".

דברים אלה אינם מוצגים כלל, הלא
כל בן לוי כמו בת לוי הוא
לוי מטעם שהוא מתיחס אחר אביו הלוי,
וצידודן דידן צבן הולד מלוי הכא על
הממזרת שלדעת כת"ר יש לו דין לוי,
היינו גמי משום שיש לו יחוס משפחה
אב אחר אביו הלוי (ולו היה מתיחס
לגמרי אחרי אמו הממזרת מגזירת הכתוב
ד"ל"ו כודאי היה גם כת"ר מורכ שלא
היה לו לבן זה דין לוי, אפילו אי נקטינן
דעתו שמשום פסול ממזרות אינו יולד
מכלל לויים) וא"כ בת גמי שולדה מלוי
הכא על הממזרת, שהיא מתיחסת יחוס
משפחה אחר אביו הלוי כמוכח למד לא
יתנו לה מעשר כמו שנותנים לבן (ובחסופי
בקידושין כתוב שם "שכרי צבנות" לא
שייך צרית ככונה" כלומר משום שאינן

בעצודת המקדש "לא שייך" צבן צרית
ככונה שמשמעותה אפילו ככונה גדולה
מאמר בספרי: "לכן אמר וכו' מלמד
שעמדו ממנו צבנין ראשון י"ב כבנים
גדולים" ומדויק צבן לשון התוספות "לא
שייך") וכא דנקט תנא בתוספתא בת
משום רישא נקטב. דהני שם צרישא "כל
שאי אתה מותר לישא בתו אי אתה
מותר לישא אלמנותו וכו' ואחר כך תני
"לוייך ששצית בתה כשרה לככונה, לוייך
ששצית ושנבעלה בעילת זנות נותנין לה
את המעשר, בת לוי מן הכתובה ומן
הממזרת אין נותנין לה את המעשר".
קישור השע"מ כוזבא בדבריה
משום שקשיא זו איחא גם
לדידי שממר מכבן אין עליו דין ככונה
כלל, הלא ממזר שעבד עבודתו כשרה
כמו שכרית שם בשע"מ? על זה
תרתי נבי שממר מכבן אין עליו דין
ככונה כלל, מ"מ עבודתו כשרה דלא גרע
מחלל, שהוא גמי לאו זרעו דאכרן הוא
כדאיחא ביצמות (ע"ד ע"ב) ובכל זאת
עבודתו כשרה, אבל לא לתרץ קישית
השע"מ מעל דברי הרשב"א נאמרו שם
דבריה, ולכן לא הזכרתי שקישית השע"מ
היא על הרשב"א, אשר זה הם ראשית
דברי קישיתו ואין העלמא שייך בכס.

יחזקאל אברמסקי

רב ואב"ד דימחזיקי הדת" בלונדון

(מלפנים אב"ד סמאלעוויטש וסלוצק)

בעהמח"ס "חזון יחזקאל" על התוספתא

לה את המעשר" וכיוצא ע"כ משום שבת
 לוי ממזרת אינה צקבל לוי, שלא מסתברא
 מילתא שאין נותנים לה את המעשר משום
 קנסוכו'. הוכחה זו דוחה הרב הכ"ל שליט"א
 צזה שהוא מחזיק בלוחה סברה שכלל
 צדבריה אשר אמרתי שם בדרך חין לומה.
 כיוצא "שאין לומר שדוקא צקבל או לוי צבא
 על הממזרת" (באמיר צחוספתא) שכולד
 כולך אחר הפגום אז ממזר מלוי אינו
 צכלל לויס משום שמחיתם אחרי אמו
 הפגומה, אבל צממזר מחייבו כריתות,
 שלא שייך כאן הדין כולד כולך אחר
 הפגום הוא מחיתם אחרי אביו הלוי
 וכוא חשוב לוי אע"פ שהוא ממזר, הלא
 הדין שכולד כולך אחר הפגום אינו
 חלא לעיין פסול אבל לא לעיין יחוס
 אצות ויחוס משפחה כדמשמע מהא
 שנאמר צקוגית הגמרא צקידושין כ"ט
 ע"א ערצו אליעזר סוצר צממזר שנשא
 שפחה שכולד עמד ממזר, משום שכשם
 צישראל שנשא ממזרת אע"ג שנאמר צו
 "למשפחיתם לבית אצותם" שכולד מחיתם
 אחר אביו אחא "לו" (הכתוב צבי ממזר
 ומניח ילפינן הדין שכולד כולך אחר
 הפגום) חפקיה ממשפחותם לבית אצותם
 וכולד כולך אחר הפגום, הכי נמי
 צממזר שנשא שפחה אחא "לו" וחפקיה
 מכלל האשה וילדיה תהיה לאדוניה.
 ואם נימא דכא שכולד כולך אחר הפגום
 כוא מדין יחוס משפחה מאי מדמי לכו
 ר"א להדדי, כרי צממזר שנשא שפחה
 גס רצו אליעזר מודה שאין כולד מחיתם
 אחר האב, כיון שכולד כוא עמד מדין
 הכתוב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה".
 ער היסוד הזה (אשר מלד הכגיון

צטומק הענין אינו דורש שום הוכחה)
 מעורר כת"ר דברים אלה: "הלא ערצא
 ערצא לריך דמאן לימא לן צשנידון דידן
 דר"א גופא אינו מטעם עירוב היחוסים
 של האב הממזר ועצדות מלד האם
 השפחה" ומסיק שם שכן כוא הדבר
 באמת. הלא חפס הרב הכ"ל שליט"א
 צצממזר הכא על השפחה, כא דלרצו
 אליעזר כוכ כולד ממזר, כוא מפני שיש
 לו גס יחוס משפחת אצות אחר אביו
 (דאי לעיין פסול ממזרות לצד כוא מחיתם
 לדעת רצו אליעזר אחרי אביו הפגום,
 כרי לא שנה מהנחתו הקודמת כלום)
 וא"כ לדידיה לירוש כולד כזה אע"פ
 שהוא עמד או שפחה את אביו הממזר?
 דכא שצנו מן השפחה אינו יורשא, כיוצא
 לא מפני שהוא טבה, חלא מפני שחסר
 לו יחוס משפחה אחר אביו כמו שכתוב
 להדיא צסמ"ע צשו"ע חו"מ סי' רע"ה
 סע"ק ח' דכא שצן השפחה אינו יורש
 כיוצא משום כיון שילפינן מקרא האשה
 וילדיה תהיה לאדוניה שכולד כוא עמד
 חין לו יחוס אחר אביו (וכן משמע
 לשון הרמב"ם צבי נחלות פ"א כ"ז), אבל
 צני"ד כיון דלר"א יש לו יחוס משפחה
 אצות אחרי אביו הממזר לירשא, דכא
 עירוב יחוסים אינו מגרע כה ירושאה,
 לא אשתמיט תנא צשום דוכתא למימר
 שיש לו לאיזה מאן דאמר אופן של ירושכ
 צעצדים ושפחות? ולדעת כת"ר שיש לו
 יחוס משפחה אצות אחרי אביו הממזר
 מכ יביה דינו צעיני קריצות אחרי
 שחרורו?

הרב הכ"ל שליט"א אחר שמחזיק
 צשיטתו שממזר כוא שפיר צכלל

כסדר האמור צערי כליום דכוח מילתא
צטעמא, מלומר דאף לכל דיני תורה הוא
לוי והוא בכלל לוי, בכל זאת ממעטינן
ליה מדין גאולת צתי ערי כליום, אטו דין
זכ תוספת קדושה צעי?

כ זה צפרט מה שנוגע לנידון דידן,
אך בכלל אם מיעוטי המקראות
כזה "מן כליום ולא כל כליום פרט לזן
לוי ממזר ונתין" אם הוא הוכחה על עיקר
הדבר (שממזר אינו בכלל לוי, ואז מוזן
לנו הטעם שאינו גואל כקדר האמור
בגאולת צתי ערי כליום) או שזה מורה
רק על יולא מן הכלל משום מיעוטא
דקרא (כלומר אע"פ שזן לוי ממזר הוא
בכלל לויים בכל זאת ממעטינן ליה מדין
גאולת צתי ערי כליום מכא מיעוטא
דקרא, אף כי שאין לנו שום טעם להבין
כיון שהוא לוי למה נשתנה דינו לענין
גאולת צתי ערי כליום, אטו איזה תוספת
קדושה צעין לכך?) יש ללמוד ממה
שנאמר בחולין (ע"ה ע"ה): "היבא דכושית
ידו למעי בהמה ותלש חלב של זן ט'
חי ואכל: רבי יוחנן אמר חלבו כחלב
בהמה חדשים גרמי. רבי שמעון זן לקיש
אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוריא
גרמי עיי"ש, ואיבא דאמרי (כידוע
בעיקר הוא כאיבא דאמרי) איתיבוי
רשב"ל לרי יוחנן וכו' אף כל מולא מכלל
שלי צלמא לדידי להכי מיעטיה רחמנא
(שהאי מיעוטא מההקדמה הוא הוכחה
על עיקר הדבר דלאו חלב הוא) "אלא
לדידך ליקרב?" (שכיון שחלב הוא לדידך,
אין להוציא מסתמא מצלי שום סברה
מכא האי מיעוטא אפילו לענין הקדמה)
"אלא מדי דכוח אמחוסר זמן" (כלומר

יש סברה וטעם לחלק ולהוציא מכלל
חלב רק לענין הקדמה לצד מכא מיעוטא
דקרא משום דאיבא סברה "מדי דכוח
אמחוסר זמן". גם הראש"ד צפירשו
למה שנאמר בתורה כהנים צפרט לו
"זבח פרט לעובר ולשליא" קצבר "ולדות
קדשים צבויתתם הם קדושים". ולדידיה
כוח המיעוט הזה הוכחה על העיקר
שהעובר אינו קדוש, ולא פירש שהמיעוט
מורה על יולא מן הכלל לענין נותר אע"פ
שהעובר צעיקרו הוא קדוש. והתוספות
בזבחים דף ל"ה פירשו באופן אחר, היינו
משום שיש לה איזו סברה לחלק העובר
מגוף הזבח לענין דין שרפת נותר). "א"כ
בנידון דידן שאין שום סברה לחלק
ולומר, כי אע"פ שזן לוי ממזר הוא לוי,
בכל זאת אינו גואל כסדר האמור
בגאולת צתי ערי כליום, ע"כ עלינו לומר
שהאי מיעוטא "מן כליום ולא כל כליום,
פרט לזן לוי ממזר ונתין", הוא הוכחה
על עיקר הדבר שממזר אינו בכלל לויים,
ומכא טעמא אינו צדין גאולת צתי ערי
כליום, דומיא דמיעוטא "אף כל מולא
שלי" שהוא הוכחה לריש לקיש דלאו חלב
הוא וממילא אינו קריב, ורבי יוחנן נמי
אי לאו סברתו לחלק דין הקדמתו מעיקר
דינו שהוא חלב מטעם "מדי דכוח
אמחוסר זמן", היה מודה גם הוא לריש
לקיש שהאי מיעוטא האמור כאן לענין
הקדמה (שזה תולדה מעיקר השאלה אם
הוא חלב או לא) הוא הוראה על עצם
הדבר שאינו חלב.

ראיית השלישית הוא מכא דחיי
בתוספתא יבמות פ"ח א' "בת
לוי מן הנתניה ומן הממזרת אין נותנין

חלק התשובות

סימן מב

בשערי ציון (חוב' א-ג סי' כ"א)

מתחלל הרצ באצ"ד

דסונדרלנד שליט"א על שהרכיב עוז לחלוק על מסקנותי שממזר מכהן אין עליו דין כהונת ולומר שראיותי בן מופרכות מעיקרן. אדרבה הנני אומר לו תודה וברכה על משאו ומתנו בדברי צלפול ומרץ, ויש שמפרכותיו בולטות הנכ ביותר ראיותי. נסתעיתי מהאמור ברש"י בגיטין דף נ"ט ממזרת ונתיבה נקיב ופסליה לזרעים "ואחליה מקדושת לוי וכו' ישראל פסולי". קיעתא זו דוחה הרצ הנ"ל שליט"א בלשון כזה: "ולריך לומר דמה שמקיים רש"י וכו' ישראל פסול, יש לומר כעין ישראל פסול". כמוצן אם נצוא לסתור ראיות הפוסקים האחרונים המיוסדות על אדני הלשון של הראשונים ז"ל באופן כזה היינו כמו היכא שכתוב "וכו' ישראל פסולי", מוקים ונפרש שכהונת "כעין ישראל פסולי", אז נערער היסוד של הרצ פסקי דינים בנוגעים להלכה למעשה. כצאתי ראיח שממזר אינו בכלל כהנים ובכלל לויס, מהא דתני במסכת ערכין (ל"ג): "מן הלויס ולא כל הלויס פרט לנן לוי ממזר ונתיין", שאינו גואל כסדר האמור בגאולת צחי ערי הלויס, ואם בן לוי ממזר הוא בכלל לויס, אי"ב למה מיעטיב הכתוב מדיני

גאולת צחי ערי הלויס אלא ע"כ שאינו צקבל לויס.

על כוכח זה צא הרצ החולק שליט"א בטענה שהראיח הזאת היא מופרכת מאליה, דאס נימא דזכו כלל שממזר מלוי אינו צקבל לויס, אס כן למ"ל המיעוט מן הלויס? חבל שכת"ר לא דק בסוגית הגמרא שם. הלא כל עיקר שצטין הוא מיעוט "מן הלויס ולא כל הלויס", היינו לאפוקי מדעת חכמים שפליגי וסדרי לכו שגאולת עולם "אמורה אלא צערי הלויס אצל עד שיכא לוי לא צעיקין", כדמשמע שם מכל הסוגיא ומקושית בגמרא "אלא לוי מנלך וכו'". ומשום הכי קאי האי מיעוטא לרבי אפילו לישראל שירש אבי אמו לוי שאינו גואל כסדר הלויס אף כי שישראל גמור הוא (כדמשמע שם מדברי רש"י שרמתי להם בדברי) לאפוקי מדעת חכמים שסוברים אפילו בישראל שירש מאבי אמו לוי, כיון שהעיר היא מערי הלויס הוא גואל כסדר הלויס. ואחרי שיש לורך צמיטוט זה לאפוקי מדעת חכמים הסוברים "עד שיכא לוי לא צעיקין", הלא טוב לנו לפרש שהמיעוט "מן הלויס ולא כל הלויס פרט לנן לוי ממזר או נתיין" הוא כוכח על טעם הדבר שכן לוי ממזר אינו צקבל לויס, ומכאן טעמא אינו גואל

שירש טבלים ממורחין מצית אצו אצו
 כהן דמעשרן והן שלו ומשום דאמרין
 מתנות שלא כורמו כמו שכורמו דמיין
 וחשיב כזה כמו שכבר הפרישן אותו אצו
 אצו חכה כהן ועכשיו הוא מוריש לבן
 ברו א"כ בלוקה נמי לימא הכי דכוי
 כמו שכבר זכה כהן המוכר ועכשיו הוא
 מוכרן ללוקה דמ"ש לוקה מיורש ע"ש.
 ולעד"נ דיש לחלק בפשיטות דודאי לא דמי
 יורש ללוקה. דיורש הוא יורש ככל הנכסים
 שהי' לאציו דיורש כרעא דאצוב הוא וכל
 מאי דאית לי' לאציו הוא מוריש לבנו.
 ולכן לענין זה נמי אמרין כיון דנחשב
 כמו שכבר הפרישן אציו חכה כהן דמהנות
 שלא כורמו כמ"ש דמיין א"כ כמו שהוא
 יורש הטבלים כמ"כ יורש המתנות שבו.
 אבל בלוקה ליכא למימר הכי דאין ללוקה
 אלא מה שמכרו המוכר ובמכירה זו של
 טבלים אין במכירה זו גם התרומ"ם שבו
 דטבלים לחוד ותרו"ם לחוד, וכגז בעלמך
 דישאל שהיו לו עשרה פטרי חמורים
 שנפלו לו מצית אצו כהן דק"ל דמפריש
 עליהן עשרה שיין ומעשרן וכן שלו אצו
 בלוקה נמי יכ"י כן, אלא ודאי דשאני
 לוקה מדין יורש, דיורש כרי תלה יורשתו
 ככל הנכסים שהי' לאציו משא"כ לוקה
 אין ללוקה אלא מה שמכרו המוכר
 ובמכירת הפט"ם אין בכלל זה גם השיין
 שלריך להפריש עליהן, וכן הוא דדון
 כשמכר לו טבלים אין במכירה זו רק
 בטבלים אבל לא התרומ"ם שבו ולפיכך
 פ' הרמז"ם דבלוקה כה"ג מחויב להפריש
 וליתן לכהן, וז"פ וברור בס"ד.

יעקב ארי' ליב קעסטין

רגולה (לישא) בעמ"ס "משפטי יעקב"

חלק

ויתיישב כמ"כ כזה מה שהקשה
 בריט"א מהא דאמרין שם
 דף י"א אמר ר"י אמר רב"א ישראל
 שהיו לו טבלים ממורחין בחוך ביתו שנפלו
 לו מצית אצו אצו כהן ואותו אצו אצו
 כהן נפלו לו מצית אצו אצו ישראל מעשרן
 וכן שלו, והטעם מבוחר שם בגמ' משום
 דאמרין מתנות שלא כורמו כמו שכורמו
 דמיין וחשיב כזה כמו שכבר הפרישן
 חכה כהן, וכן מבוחר בד' הרמז"ם בפ"ו
 מה' מעשר, ואמאי הא בל"ה לימא ליכ
 אחינא מכ"ג וכו' כמו דאמרין בלוקה
 טבלים מן העכו"ם, וע"ש ש' ליישב נפי
 דרכו, ולפמ"ש א"ש דע"כ לא אמרו הכי
 אלא במעשר דאינו מחוייב ליתנו ללוי
 משום שאותו החיוב בא מכה העכו"ם
 שהביא שליש כשהי' ברשותו, ואולם הכא
 דמיירי שאותן הטבלים שנפלו לו מצית אצו
 אצו כהן אותו אצו אצו כהן ירשן מכה אצו
 אצו ישראל וא"כ באמת עיקר החיוב לא בא
 כלל מכה אצו אצו כהן אלא מכה ישראל
 הרא' ובעודן ברשותו כבר נתחייבו בתרומ"ם
 וככ"ג ל"ש לומר אחינא מכה גברה וכו'
 כיון שלא בא החיוב מחמת הכהן אלא
 מחמת ישראל הראשון שכורישן לאצו אצו
 כהן של זה, ולזה הולכנו לומר דהטעם הוא
 משום דמתנות שלא כורמו כמו שכורמו דמיין
 וכו' כאלו כבר זכה כהן אציו ומורישן לבנו.
עוד בריט"א שם הקשה על שכח
 הרמז"ם בפ"ו מה' מעשר הט"ז
 ח"ל כהן ולוי שמכרו פירות תלושין כו'
 כרי התרומה או המעשר שלהן ואם מכרו
 אחר גמר מלאכה כרי התרומה ומעשר
 של לוקה ומפריש ונותן לכל כהן ולוי
 שירלה, ומ"ש מהא דאמרין בישראל

מן העכו"ם דא"ח ליתנו לכהן משום דא"ל
 אחינא מכ"ג וכו', ולפמ"ש מצוה שפיר
 דעיקר טעם זה ל"ש אלא היכא שעיקר חיוב
 מחמת העכו"ם וכמו צמער דמשכביו
 שלש ברשות העכו"ם כבר נתחייב צמעה,
 משא"כ צדכ"ב לא מיבעי היכא שמה
 האב צחך ל' דעדיין לא נעשה שום חיוב
 על האב דמלות פדיון אינו אלא משלשים
 יום ואילך ואם פדאו צחך ל' אפילו
 צדעבד אין בנו פדוי וא"כ השתא נעשה
 חיוב על הבן מחמ"ט, אלא אפילו מת
 לאחר ל' דהתם ודאי כבר נעשה חיוב
 על האב אפי"ה נראה דל"ש למומר אחינא
 מכא גברא וכו', לפי שכ' החכם פ' יט
 בכור מ"ט וז"ל דנכסים שקיב אח"כ חל
 עליהו שיעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כתב
 דאיכתי דכל שעתא ושעתא רכיב עליה
 חיוב פדיון וכיון דחשבינן כמלוה צטטר
 הוי כאלו נכתב לאחר שקיב הקרקעות
 עכ"ל, ומצבאר מזה דחיוב של פדיון הבן
 לא דמי לשאר חוב שעיקר החיוב לא
 נעשה עליו אלא משעת הלואה ושוב לא
 נחדש עליו עוד ומשום דהתם בהלואה
 היא קיצת חיובו ומכאיה שעתא רמיא
 חיובא עלי כ"ז שלא פרט, אבל גבי
 פדכ"ב אין ה"ל יום סיבת החוב אלא
 דזמן הפדיון הוא מל' יום ואילך ומשכגיע
 הזמן רכיב חיובא עלי בכל יומא ויומא,
 וממילא גם לענין זה נמי אמרינן צכבן
 שמת וכניח צן חלל דאחר שמת האב חייל
 חיובא על הבן מחמ"ט ואין חיוב זה בא
 מחמת האב שיאמר לו אחינא מכ"ג דלא
 מלדכ"ה אלא משום דכבר זכב האב
 צפדיונו וא"כ חשיב כאלו כבר זכב צי
 האב צגוף הפדיון וכן יורש מכחו.

ותישיב

לענין זה שעיקר חיובו תלוי במירוח וכל
 שמירוחו ישראל הרי כל החיוב נעשה
 ברשות הישראל, ולזה אילטריך קרא דכי
 תקחו מאת בניי דתרי"מ דדוקא מה שאתה
 לוקח מבניי אתה מפריש תרמ"ט ונותנה
 לכהן ולא מה שאתה לוקח מן העכו"ם.
ובזה מדויק כיטב ד' הרמב"ם ז"ל
 שכבחנו דאם לקחם ישראל אחר
 שנחלשו קודם שנגמר מלאכתן וגממן
 ישראל חייבים בכל מה"ת ומפריש ת"ג
 ונותנה לכהן ותרמ"ט ומוכרה לכהן
 ומע"ר הוא שלו מפני שהוא אומר ללוי
 צמע"ר וכו', ומפני מה אמרו לא יתן
 תר"מ לכהן כהר"ג לפי שנאמר צתרי"מ
 כי תקחו מאת בניי וכו', וצדור הוא
 שכונת הרמב"ם צזה לפרש דמ"ש תרי"מ
 מתרי"ג דבשלמא מע"ר אין לריך ליתנו
 לכהן היינו משום דעיקר חיובו תלוי
 צבצאת שלש וכיון שהציוא שלש ברשות
 העכו"ם נמלא שכל החיוב בא מכה
 העכו"ם ומלי למומר אחינא מכ"ג וכו',
 אבל תרי"מ עיקר חיובו תלוי ג"כ במירוח
 כמו צתרי"ג וכן צלי"ה נראה דתרי"מ הרי
 עיקר החיוב על הלוי שמתחייב להפריש
 תרי"מ וליתן לכהן א"כ כ"ז שלא בא ליד כלוי
 עדיין ל"ש צחיובא כלל ופשיטא דל"ש לומר
 אחינא מכ"ג א"כ הוי כמו תרי"מ דחייב
 ליתנו לכהן, לזה אמר משום דלענין תרי"מ
 מיעט רחמנא מכי תקחו מאת בניי דוקא
 מה שאתה לוקח מבניי ולא מן העכו"ם.
ומתישב לנכון צזה מה שהקשה
 הריטב"א מכה דפדכ"ב דאם
 מת האב צחך ל' דחייב הבן לפדות א"ע
 ואפי"ה לאחר ל' נמי לא אמרו אלא משום
 דכבר זכב האב צפדיונו ומשום מלוקח טבליס

סימן ב

הערה בפאה

פאה פיו מ"ט הקמח מללח את העומר
ואת הקמח, פירש הרע"ב דכתי'
כי תקלור ושכחת עומה, עומר שסביבותיו
קליר הוי שכח ולא עומר שסביבותיו
קמח, וכן מביא הר"ש בשם הירושלמי.
ולא זכיתי להבין כיון דלפינן מקרא
שנריך להיות סביבותיו שדה מה נפ"מ
אם לא שדה או שבה הקמח, כמו אם לא
שבה הקמח לא הוי שכח משום דכתיב
שדה כמו כן לריך להיות הדין חפילו
שבה הקמח כיון דלא הוי שדה מה מועיל
על העומר שכחת הקמח. הן אמר שלחמך
יש דין שכח משום דאלל דין קמח לא
כתיב שדה, אבל על הקליר לא יועיל
כיון דדין חורב דלריך להיות סביבותיו
שדה, ונ"ל דנ"ל עפ"מ שראיתי בחו"ס
הגרע"א שמביא בשם הרמב"ם מהירושלמי
ובתוספתא דאם יש בלד שכחתו קמח
של חבירו שלא שבה אין מזיל, דוקא
קמח שלו מללח אם לא שבה, אי"ב רואין
נזה שכל בדיון של שדה הוא דוקא אם
הוא עלמו מעבד להיות שדה אבל אם
אחרים מעבדין להיות שדה לא חכפת לן,
אי"ב י"ל כיון דשבה הוי חיקף ממון עניים
אי"ב הוי כמו קמת חבירו, וקמת חבירו
אינו מעבד.

אברהם אדלר

רב ומו"ץ בשכונת "בית יעקב" והסביבה
בעיה"ק ת"ו

סימן מא

בענין לוקח טבליים ממורחים

מן העכו"ם

(סוף מחוברת א-ג)

ובהיות כן מבוחר כיטב דעיקר טעם
זה שאמרו בש"ס דא"ל אחינו
מכ"ג וכו' ל"ש אלא במעשר ומשום
דמעשר עיקר חיוצו כבר התחיל משעת
הבאת שלש וממילא כל שהוצא שלש
ברשות העכו"ם נמלא שטיק חיוצא
דמעשר בא מחמת העכו"ם, לכן השתא
שלקחו ישראל אפי' במירוח הוי ברשות
ישראל מ"מ מצי אמר ל"י הלוקח אחינו
מכ"ג דלא מלדצ"כ כיון דלענין מעשר
כבר נתחייב ברשות העכו"ם משכבצא
שלש וביד הישראל לא נתחדש חיוצ כלל,
ואולם בתרומה דעיקר חיוצו תלוי במירוח
לא משכ"ל כלל שלא יתחדש החיוצ ברשות
ישראל משום דע"כ ל"ל שמירחו ישראל
כדאוקמה בש"ס דל"ה לא משכחת חיוצא
כלל שהרי מירוח עכו"ם פוטר וכדקיי"ל
מדגנך ולא דיגון עכו"ם, ולדעת הרמב"ם
נראה דפ"א מתרומות הי"ג דאפי' שמירחו
עכו"ם ברשות ישראל פוטר משום דעלם
המירוח של עכו"ם פוטר וכן הביא שם
הכ"מ בשם מהריק"ו ע"ש, וכיון שמירחו
ישראל ממילא נמלא שאין החיוצ בא מחמת
העכו"ם אלא מחמת הישראל, ומש"כ
לענין ת"ג ל"ש לומר שיאמר הלוקח אחינו
מכ"ג כמו לענין מעשר דזה ל"ש אלא
היכא שטיק החיוצ הוא בא מחמת הבוי
משא"כ בתרומה אין חיוצו בא כלל מחמת
העכו"ם אלא כל החיוצ נעשה משמירחו
הלוקח, וכן ה"ה לת"מ הוי כמו ת"ג

לענין

התוספתא הני"ל דבגמ' צ"ק מיירי
 במפקיר כרמו וצנקר השכים וצנרו ולא
 זכר צהקרקע צככ"ג כוי פטור לכו"ע
 ממעשר, אבל צהתוספתא מיירי צהחזיק
 קרקע מהפקר עם פירות אזי חייב צכולן
 דמ"ש מלוקח קרקע עם פירות האם יבא
 פטור ממעשר, וממילא לפי"ז צכלאי הכרם
 שבו מפקיר הפירות לצד שלא יאסרו
 צכנאה וצקרקע א"ל כלל להפקיר וממילא
 מה שגדל אח"כ הפירות הם נעשים שלו
 מטעם שגדלו צשדכ שלו שיונק מקרקעו
 וזכר לו חזירו, א"כ כוי בעת חיוצ מעשר
 בשדכ שלו וצתצואה שלו, וצאופן כזכ
 כוי לפי"ע חיוצ מעשר מכש"כ מצכה
 צקרקע ופירות מהפקר שמתחייב צמעשר
 מכש"כ שצקרקע לא צפקיר כלל ואח"כ
 כוי שלו צקרקע וצפירות צעת צחיוצ
 של מעשר, ועוד יותר מנינו צירושלמי
 פ"ק דמעשרות ה"א ר' זעירא ר' יבא
 צשם ר' אליעזר כזורע שדכ צפקר חייב
 צמעשר ר' יונה מפ"ך לישנא צזככ צשדכ
 וצגדוליה ופירש צמחרא"פ דאילו צזורע
 משלו פשיטא ועיין צפ"מ ומתפרשא דככי
 אייתמר צזככ צשדכ צפקר וגדול"י שכי
 צכ וקמ"ל דאעפ"י שגדלו צעודו צפקר
 כיון שזככ צשדכ וצגידולין נתחייב צמעשר
 עכ"ל צפ"מ, וע"כ דצפטור של צפקר
 לא יכול לפטור צחיוצ שיבא אח"כ צעת
 שלא כוי צפקר כ"כ צככ"כ אפילו אם
 צפקיר צתצואה, אבל אח"כ נעשה שלו
 שזכר לו חזירו וצתצואה יונקת משדכ
 שלו ממילא מחייב צמעשר וממילא ל"ל
 חייב צמעשר ולפי"ז נסתר כל פירוש.

יצחק יעקב וכטפויגער

רב במאה שערים ירושלם ה"ו

סימן מ

ל"ד דכ"י ריב"ק קושיא זו מתוספתא
 הני"ל, ומפרש רבינו שמחה דוקא כבא
 דצחזיק הוא דכתוב חטצוב יתירא לחייבו
 אבל אדם אחר פטור לככי קאמר צמתצור
 חייב צכל שחרי לא צא לכלל עונת פטור
 דצרשוחו נתחייב צתלות פטור מן הכל הואיל
 וצרשות צפקר הם צאו לעונת חיוצ צפקר
 פוטרים צקמה פטור צשכמה וצפאה
 שחיוצן צקמה צפקר פוטרים אבל מעשר
 שאין חיוצן אלא עד שימרח כרי צרשותו
 צא לכלל חיוצ, אבל כבא צשעכ שצחזיק
 צכן צתלות כרי צכר נתחייבו וצפקר
 פוטרי, וצלחי מוצנים דצריז כ"י דמתחילה
 מחלק צין הוא צעלמו זככ צכן לצין אדם
 אחר זככ צכן דאדם אחר שזככ צכן
 קיל יותר לפטור, וצגמ' צ"ק דפטור הלא
 מיירי צמפקיר כרמו הלא עלמו זככ צכן
 להכי מסיק לחלק צין צא לכלל חיוצ או
 לא צא לכלל חיוצ, ודין הני"ל אם צפקר
 פוטר קודם חיוצו או לאחר חיוצו כוי
 מחלוקת ראשונים צזה, דמלינו צצ"מ פ"ח
 תצואת זרעך ולא לקוח וכוי שם מחלוקת
 ר"ת וריב"ס אם הא דלקוח פטור מתרו"מ
 כוי צלוקה אחר מירוח או דוקא צלוקה
 קודם מירוח ע"ש, ומסיק הריב"ס
 דצלוקה שאינו ממורח פטור שטדיין לא
 נתחייב צרשות מוכה, אבל לוקח ממורח
 הואיל ונתחייב צרשות מוכר תו לא פקע
 שם טבל מינה כמו צכקדש וצפקר שם
 צקדיש וצפקיר קודם מירוח מפקיע
 מידי מעשר, אבל לאחר מירוח אינו מפקיע
 כמו שפירש ריב"א ע"ש, א"כ א"א לתרץ
 כתירון צשטמ"ק הני"ל דכוי מחלוקת
 ראשונים צזה, וע"כ מוכרחין לתרץ לכל
 הדעות שלא יקשה צגמ' צ"ק כ"ח על

סימן לט

בדיני מעשר

(סוף מחוברת א-ג)

ובעת נצחו לביאורו של הרב הג"ל
 שמפרש החוקפת' שמייירי שעדיין
 לא נאסרו וגדלין זכרם ולכן מותרין משום
 גזל שהצט"ב מפקירם כדי שלא יאסר
 זכ"כ ומש"כ פטורין מן המעשר מטעם
 הפקר אבל לא מייירי כלל מדיון של איסור"י.
 ולכאורה שפיר פירש אבל אי"א לפרש כן
 דראשית הא דהפקר מועיל רק להליל
 מאיסור"י של כלאים אבל כלאו והאיסור
 של לא תזרע כרמך כלאים איכא אפילו
 באותן שלא נאסרו הכלאים כן פירש הגאון
 ר' יונתן בעל התומים ז"ל, וראי' לזה
 מגמ' מכות דף כ"א יש חורש חלם אחד
 וחייבין שמונה לאוין וכלאים זכרם
 ושביעית, וכלא שביעית כיו הפקר ואין
 חייב על איסור כלאים ללקות אע"כ
 דהפקר אינו מועיל רק להליל שלא יאסר
 מדיון איסור"י אבל כלאו והאיסור מלקות
 איכא, וממילא לפי"ז מה יועיל הפקר
 בעת שאיכא לאו ומלקות, רק אפילו אי"א
 כדבריו שהפקיר כדי להליל מאיסור"י
 ולזה מכו הוא מפקיר הפירות לצד כי
 אי"ל בהפקר הקרקע ג"כ, ומליו דחוספתא
 דפאה פ"ב גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו
 המחזיק במחזור לקרקע חייב בכל בחלות
 מן הקרקע פטור מן הכל וברי נכסי
 בגר הם הפקר במת ואמאי חייב המחזיק
 במחזור לקרקע צמטער כלל זכו הפקר
 וכיו פטור ממעשר, וכמו שמליו צ"ק
 כ"ח המפקיר כרמו וכשכים צצק ונצרו
 פטור מן המעשרות, ומליו בשטמ"ק צ"ק

יקא לרבותא דאף דהקרקע אינו שלו מ"מ
 משום דזרע בעלמו חייב משום דמתייחס
 על המעשה לצד דין דתבואת זרעך,
 וכמו דמליו בגיטין מ"ז למאן דדריש
 דיגונך דחלי רק צמטער דיגונך ואף דלא
 כיו דגנך רק לענין זה, והרמב"ם פ"ב
 דתרומות הל' י"א לא הביא דין דרי יונת
 משום דבהל' י"ב שם הביא דין דר"ח
 בירושלמי דהפקיר קמה כו' דח"ת דיעזב
 דמייירי דלא זכר צקרקע וממילא איכא
 דזכר צקרקע חייב לכתחילה וכו' דין
 דחוספתא ודר' יונת הג"ל.

ויש' צ"ח להבין דברי הרמב"ם פ"ב
 הל' כ"ז ממתנות עניים המפקיר
 את כרמו וכשכים צצק וזכר צו לעלמו
 ונצרו כו' אבל אם זכר מן הכפקר צצק
 של אחרים כו' ובין כך ובין כך פטור
 מן המעשרות עכ"ל, ומשמע מלשונו דזכר
 קודם שצ"ח אי"ב כר"ז הדיון דחוספתא
 כר"ל דאם זכר במחזור חייב לכתחילה
 ואם לא זכר בהקרקע אעפ"כ אינו פטור
 לגמרי ודיעזב ח"ת וכדס"ל להרמב"ם
 עפ"י בירושלמי רפ"ק דמעשרות וכר"ל,
 ועפ"ד השטמ"ק לצ"ק ל"ד מייירי במפקיר
 את כרמו דאחייב צמטער קודם שזכר
 ואי"ב בקדים חלות המעשר צטור שכי
 הפקר ומש"כ פטור, אבל לשון הרמב"ם
 דכי זכר צו לעלמו ונצרו משמע דכי
 בזכ"ק קודם כתלישה, ועי' צ"ח ראשי בשמים
 לה' וי"ד סי' נ"ג שהאריך בזה ונדחק
 לפרש דברי הרמב"ם נמי שזכר מחמת
 כצליה, וגם יל"ע בזה איכא דבאו צצ"א.

(המשך יבא א"ה)

מזכיר סטלביץ

רב דוכרון משה בירושלם ח"ו
 (מלפנים אב"ד חסלביץ)

קנין בהזריעה שלקה וכוא בקרקע וכיינו
לזדיעצד.

והנה שיטת הרמז"ם כר"ת בלוקח
קודם מירוח חייב ע"ש ב"מ
ולק"ל דתבואה זרעך משמע דל"ל בקרקע
ובפירות תלושים נמי חייב, וכה דבהפקר
בשבלים פטור אף דמתקיים תבואה זרעך
בשעת מירוח וכדבסביר סברא זו בב"ח
ציו"ד סי' של"א בשיטת ר"ת הג"ל היינו
משום דיש לחלק בין הפקר ללוקח דיש
בכה הפקר יותר לאפקועי מדין חייב
מעשר וכד' כ"מ גדול כה בהפקר,
ובהסברא בזה דבלוקח לא נפסק החייב
דכרי נמקד מיד ליד ששניהם איכא בדין
חייב, משא"כ בהפקר שנשאר בלי בעלים
כלל, וכעין רא"י לכתבתי בעירי ירדו
הרב בגאון ר"מ חסקין שליט"א ח"ד
פרילוקי מהא דאיתא בב"ב ח"י א"ש
מחייב כי ר"מ אף בלוקח פירות וכה
כתוב אשר תביא מארץ כו' וכה כתוב
אדמתך למעוטי אדמת עכו"ם אגמא
דבלוקח ישראל קרינן אדמתך, ובאמת
לכרמז"ם ליכא דין פטור בלוקח מחמת
דין לקוח רק בלקוח הוא דין פטור
במירוח דאם ממרח המוכר על דעת למכור
פטור גם המוכר ואם ממרה ע"ד לכול
גם בלוקח חייב ע' רמז"ם פ"ד ממשכורות,
וכן ס"ל לרמז"ן ע' שטמ"ק לז"מ פ"ח
בשם הרמז"ן, א"כ אין פטור בעלם בלקוחה
רק בהמירוח לשם לקוחה משא"כ בהפקר
דכוי פטור משום עלם בהפקר ומש"ה
גדול כה בהפקר לאפקועי ממעשר.

והנה לפי המבואר בתוספתא דפאה
פ"ב הג"ל דהחזיק במחוצר חייב
יש לבאר בזה דברי הירושלמי פ"ק דמעשה,

דל"י שם ר' יסא בשם ר"ל כזורע שדה
הפקר חייב במעשר ר' יונה מפ"ק לישנא
בשזכה בשדה הפקר וגידולי, ע"י ב"מ
וכנה בזכה בשדה ובגידולי, כיו דדין
כזכה בקמה אלא משמע דזכה בקמה
מיירי דלא זכה בקרקע וכרי דין דר' יונה
הוא כרישא דתוספתא דהחזיק במחוצר
דזכה בקרקע, ויליץ בזה במכ"פ על
הירושלמי שם דכ' דר' יוסי עס' ר' יונה
פליגי בשזכה בשדה ובגידולי והרמז"ם
פ' דלא כר' יונה ב"ב דתרומות כלי
י"א דכ' שם כזורע בשדה הפקר חייב
בתרו"מ ובלשון ר' יסא הג"ל ודלא כר'
יונה, וע' ציו"ד. וכנה בזרע בשדהו
הפקר ל"ל דזכה גם בקרקע דבזה כו"ע
מודה דלא בעינן תרתי לטיבותא שזכה
בקרקע וגם יזרע בעלמו אלא חדא לטיבות'
סגי או דזרע בעלמו אף שלא זכה
בהקרקע או יזכה בהקרקע אף שלא זרע
בעלמו, וע' ב"ב יו"ד סי' של"א ס"ק
כ"ג וז"ל דאעפ"י שהשדה הפקר הדגן
אינו הפקר דכא"י לו בעלים, ומכ מאירין
דבריו דמשמע דלא זכה בהשדה ואעפ"י
מתיחס תבואה זרעך רק משום יחס
מעשה הזריעה שזרע הוא, וכן מבואר
ברדב"ז על הרמז"ם פ"ב דתרומות כלי
י"א ע"ש, ובזה ר' יסא מיירי במעשה
הזריעה ור' יונה בזכה בהשדה ובגידולי,
והרמז"ם פ' כר' יסא דזורע בשדה הפקר
חייב וכיינו משום יחוס מעשה הזריעה
ולא כביא דין דר' יונה בשזכה שדה
וגידולי דכרי דין זה כרישא דתוספתא
דפ"ב דפאה דזכה במחוצר חייב, ובדל"י
לא פליגי על התוספתא ודין דר' יונה
הוא ממש דין דתוספתא, אלא דפ' כר'

ראי' דלכתחילה חסור מכל דמפקיר את
 כרמו ושכנים צדק כו' דפטור ממעשר
 ע"י נדרים מ"ד וצ"ק כ"ח, וצקושיא זו
 הרגיש צפאח א' הר"ש מ"ש בהפקיר
 כרמו פטור, וצחוספתא דפאח פ"צ איכא
 שם גירסא דהחזיק בקמה של גר שמת
 חייב נכתחילה, וכן הקשה בשטמ"ק לצ"ק
 ל"ד, ובראשונים נ"י צגירסת התוספתא,
 והשטמ"ק מתיר דמפקיד את כרמו
 אתחייב צמער קודם שזכה וזכח חל
 דין מעשר בשנתלש, ולפי"ז הוי ככדין
 דירושלמי כ"ל דזכה בשבטים פטור, וע"ש
 בהדל בין קמה לשבטים דהפקר פטור
 את החלות דתלוש אבל צמחור דליכא
 שום חלות אף דיעצד ל"מ הפקר לאפקועי,
 והראב"ד לס"ל סברת השטמ"ק דהקדים
 החיוב מעשר צרגע התליש קודם שזכה
 וא"כ לא הוי הפקר רק צמחור וא"כ
 דמפקיר את כרמו הוי דדין דזכה צמחור
 ואמאי פטור הכי אין זה רק לכתחילה,
 וזכח אין לקיים הגירסא צחוספתא דהחזיק
 בקמה חייב, ואין לחלק משום דחוספתא
 מיירי שהחזיק נמי צקרקע וצמפקיר את
 כרמו מיירי ללא החזיק צקרקע דכרי
 דין דהחזיק צמחור דרישא דחוספתא
 הוא ומה לריך כסיפא דמשום טעם זה
 כתב הר"ש שם דליכא לתיר כן ע"ש.
 ואין להקשות דלפי"ז צהחזיק בקמה צפירות
 צלי צקרקע ת"ת מ"ש צלוקה קודם מירוח
 ס"ל להראב"ד דפטור וכשיטת הריב"ם
 ובר"ש דצבואת זרעך משמע דא"ל צקרקע,
 ע"י רמב"ם פ"צ דמעשר ה"צ ובהשגת
 הראב"ד ובכ"מ ד"ל דצלוקה צמחור נמי
 ת"ת להריב"ם אף דלא קנה צקרקע
 דמתייחס ע"ז צבואת זרעך צזה דיש לו

הוא משום דמיירי שאין הראשונה
 קיימת.

ולפי"ז אין מקום כלל צמכת"ה
 לדברי הגרעק"א דגם צפירות
 התורם מדבר הגמור לאינו גמור תלוי
 אם הראשונה קיימת, דזה רק צמשקין
 שעלולים לקבל טומאה, ויש גדר מי
 חטאת וכמש"כ, אבל צפירות שאין
 מקבלין טומאה צלי הכשר ואין כאן גדר
 מי חטאת כלל, ורק אין תורמין לכתחילה
 מדבר הגמור על אינו גמור וה"ה בהיפקר,
 והרי הוא כמו התורם מן הרע על היפה
 וכדומה, דרק לכתחילה אין תורמין
 וצדיעצד תרומתו תרומה, ואין חילוק
 צפירות בין הראשונה קיימת ולעולם
 תרומתו תרומה, ושמן על זיתים הנכבשים
 לחכילה גם לכתחילה תורמין כדאיתא
 צמשנה ט', דכיון שאין גדר מי חטאת
 צפירות, לא דמי לשמן על זיתים כלל
 וכמש"כ.

תנחום גרשון בליצקי

אב"ד יאשינובקא (פולניה)

בעהמח"ס גינת ביתן וגינת חמד

סימן לח

בדין הפקר ולקוח בתרומה

הרמב"ם פ"צ דתרומות ה"ב פ'
 כהירושלמי רפ"ק דמעשרות
 רמ"א הפקר קמה וחזר וזכה צה ועצר
 וכפרים ממנה תרומה ה"ז תרומה עכ"ל
 והיינו דציעצה, וכ"כ הראב"ד דדוקא אם
 חרס דציעצה, וע"י צכ"מ, והראב"ד מצא

סימן רז

בדיני תרומה

תרומות פ"א מ"א אין תורמין מדבר בגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו כ"ו ואם תרמו תרומתן תרומה וצתו"ט שם כתב דדוקא בשאר פירות אבל בתורם שמן של זיתים הנכתשין אע"פ שתורמתן תרומה מ"מ לריך שיחזור ויתורם כדלעיל משנה ג' וכתב בתורש"ק שם אות י"ד דקשה מה חילוק פירות לזתים הא צ"ה ליכא פקידא דכהן, א"י דצ"ה אין חילוק אלא דתליא באם התרומה הראשונה קיימת אם לא יעו"ב, הכי דק"ל להגרעק"א דגם בפירות שתרם מדבר בגמרא על שלא נגמרה ואם הראשונה אינה קיימת לריך לחזור ולתורם כמו בתורם שמן על זיתים הנכתשין במשנה ח' שם. ובמחנה"ק לא שם לבו הטהור צ"ה לעיין בירושלמי שם, ולהתבונן טעמא דמילתא מה דמוקי בירושלמי שם במשנה ח' באין הראשונה קיימת, ומשו"ה כתב מה שכתב, יצאמת אינו כן, דהמעין בירושלמי תרומות שם, טעם המשנה ח' בתורם שמן על זיתים הנכתשין ויין על ענבים הנדרכים, לריך לחזור ולתורם משום גדר מי חטאת נגע צה, והגרע"א באות י"א מביא זה בשם בירושלמי. והטעם וההקשר צ"ה, הוא משום דמשקין עלולין לקבל טומאה צלי הכשר מים, ושמן ויין של טבל לריך לתורם לריך לעשות הכל צטהרה, וטורה הוא לטבול האגבים ולהזות עליהם מי חטאת שמא נטמאו צמה, וכשאלו אומרים דדיעבד

התורם משמן טבור על זיתים הנכתשין שעדיין הם טהורים, צלי הכשר מים, תרומתו תרומה, לא ידריך צטהרה רק שמן מעט ויפרש מזה על הכל, ויהי מי חטאת צטלין וכמו שגזרו משום טעם זה שכלי מתכות חחרים לטומאה ישנה שצ"ה ט"ז שם. וכמש"כ בשו"ת א"י צדה"י הכי, ומשו"ה גזרו דאחר שהוליא השמן והיין לריך לחזור ולתורם כדי לעשותם צטהרה, ומי חטאת לא יהי צטלין, והוקשה לירושלמי דא"כ קני אם אחר שנעשה מהזיתים והענבים שמן ויין שיכ"י לריך לקרוא שנית על התרומת שמן שתרם שם תרומה, והא קי"ל דאין תורמין מן הטהור על הטמא כדאיתא בתרומות ריש פ"צ ויהי מוכרה לעשות הזיתים והענבים צטהרה, ואמאי הלריך המשנה ח' לריך לחזור ולתורם, ומשו"ה מוקי בירושלמי דהמשנה מיירי שאין הראשונה קיימת, אבל אם הראשונה קיימת קני שקורה לה שם ודיו, משום דכל הטעם דאין תרומתו תרומה צשמן על זיתים ויין על ענבים הנכתשין והנדרכין, משום אחר שעשה שמן ויין דעלולים לקבל טומאה יהי לריך מי חטאת לעשותם צטהרה דיכ"י לריך לחזור ולתורם, והא לזה סגי אם יהי לריך לקרוא שנית שם תרומה אחרי שיכ"י שמן ויין מהזיתים והענבים ואין תורמין מן הטהור על הטמא ויהי מוכרה לעשות הכל צטהרה ולא יהי מי חטאת צטלין, ולריך לקרוא שם תרומה ודיו ולא לריך הפרש ותרומה אחרת, רק על התרומה הראשונה יהי די קריאת שם שנית, והא דתנן במשנה ח' לריך לחזור ולתורם

תורת הארץ

לעניני הלכות התלויות בארץ

מחוברת זו ואילך הננו קובעים בעזה"י מדור מיוחד לעניני הלכות התלויות בארץ. במדור זה יבואו אי"ה חדושים ובאורים, שאלות ותשובות, ספקות וחקירות, ברורי דינים ופסקי הלכות במצוות התלויות בארץ, מעובדים ע"י גדולי הרבנים וחכמי התורה שבארץ ובגולה.

אמנם, גם לפני זה, הוקצע מקום רחב בשערי ציון לעניני הלכות התלויות בארץ. הרבה ענינים חשובים המקצוע זה מצאו מקום נכבד בירחוננו לברורם ולבוננם, גם בהלכה והוראה מעשית, וכמה שאלות וספקות בהלכות אלו מצאו בו את פתרונן. ברם, חשיבות יתירה וערך רב יש למדור מיוחד, דהקובע ברכה בפני עצמו, אשר בו יתרכזו כל הענינים והשאלות הנוגעות להלכות התלויות בארץ.

בעזרת צור ישראל וגואלו הגענו ערזה לשעה הגדולה של שיבת בנים לגבולם, ל"חקופת הפריחה של העליה אל הקודש מכל שדרות עמנו ע"מ לבנות את הארץ ולהקים את הריסותיה, ל"חונן את עפרה ולשדד את אדמתה, ובמקום שלענינינו מתרקמת ומתהווה התפתחות של חיים חדשים הקשורים ביחוד עם המצוות התלויות בארץ ובישובה — ראוי ונכון מאד שירחון תורני כהשערי ציון היוצא ממקור הקודש בעיר עז לנו, יתן כסוי להשקפת נושאי דגל התורה בחקר וברור ההלכות התלויות בארץ.

אנו מקוים בעזה"י להרחיב ולשכלל את המדור הזה עד כמה שאפשר. ורהננו מבקשים את מנויינו הרבנים הגאונים שליט"א להמציא לנו את החומר למדור זה, לעטר את השערי ציון בפירות רוחניים של תורת ארץ ישראל.

ואנו תפלה כי במהרה נזכר לחזות בנועם ה' ובהתגשמותו המלאה של חזון הגאולה;

כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

המערב

שי"מ הא חוץ לירושלים לא היו דשיל"מ
משום דלריך הולאות הדוך, אבל זכ'י
ט"ז כתוב מעשר שני ולא כתוב פירות
דמשו"ה דקדק כרמז"ס בלשונם משום
דכרמז"ס איירי במעשר של יין ושמן
וכוא דבר לה ובלח הסברא הוא משום
דכוכ מין צמינו ולפי"ז היכא דנפלו
מחילות הוי שפיר דשיל"מ אפי' היכא
דלריך הולאות בדרך משום כיון דדבר
לא הוא והסברא היא משום מין צמינו
וא"פ היכא דלריך הולאות בדרך לא
נקטלק ממנו הדין דמין צמינו ודו"ק.
ומיושב קשיית המל"מ.

מאיר יהודה ביליסטוצקי

ישיבת חברון בירושלים

היכא דלריך הולאות לא, אבל כחם
בהזכר איחא מע"ש סחם ומעשר שני
אפשר להיות גם מדבר לה כגון יין
ושמן ובדבר לה ביארנו הסברא היא
משום מין צמינו וא"פ היכא דלריך
הולאות ג"כ הוי דבר שיל"מ משום דלא
נקטלק ממנו הדין דמין צמינו ולפי"ז ניחא
דברי כרמז"ס ולא סתרי אהדדי דהנה
כרמז"ס זכ'י י"ד כתב פירות מעשר
ובזכ' ט"ז כתב מעשר שני ולא כתב פירות
מעשר ולמה שינה בלשונם? וז"ל דזכ' י"ד
דכתוב בפירוש פירות כרי כרמז"ס
איירי דדבר יבש וצונח כרי הסברא
דדשיל"מ היא דעד שתכלנה באיסור
תכלנה בסיחור שפיר כתב כרמז"ס
לפיכך אם נחערבו צירושלים הוי כדבר

מודעה

יצא לאור שו"ע או"ח עם באה"ג ובה"ט, ועם הוספות חדשות : ספר
טעם מגדים" כולל עיקר ותמצית הפרי מגדים : מסודר על סעיפי השו"ע
בלשון צחה וקלה וסגנון יפה. מאת אבא מאיר הגאון הגדול מוה"ר אליעזר
דון-יחייא זצ"ל הגאב"ד לוצין מח"ס שו"ת "אבן שתיח". וספר "לקוטי
מגדים" ילקוט גדול של באורים בשו"ע וחדושי דינים מלוקט מכמה מאורי
ספרים ראשונים ואחרונים על ידי בן ציון דון-יחייא אב"ד לוצין.

הספר מחזיק 320 עמודים בפורמאט גדול. מחירו : 3 דולר.

מחיר הספר יהי' אי"ה על הרפסת החלק שני שכבר הולך ונרפם, ועל
הרפסת יתר החלקים בעזה"י. הקונים ארץ החלק הראשון יודפסו שמותיים לתורה
ולברכה בחלק השני.

עכ"ל, ולפי"ד הר"ן נמלא דינא דדבר
שיל"מ ליח"א בדבר יבש אלא דוקא בדבר
לא דהא כחצו החוס' דמין צמינו דלא
צטל ליח"א בדבר יבש, וזה לא מצינו בשום
מקום אדרבא דמוכח מסוגי' דבילה ג' ב'
דגס ציבש אית דינא דדבר שיל"מ עיי"ש,
ולסברת רש"י לכאוי ג"כ קשה דסברא
דעד שתאכלנה באיסור ע"י ציטול תאכלנה
בהיתר סברא זו שייכת דווקא בדבר יבש
ששייך ב' דין ציטול, אבל בדבר לא לשיטת
הסוברים דבכלל נהפך באיסור להיות
היתר ל"ש ב' דין ציטול כלל ומאי שייך
דעד שתאכלנה באיסור ע"י ציטול, וג"ל
לומר דלריכוס אנו לבי' הטעמים, לטעמא
דהר"ן דדבר שיל"מ דלא צטיל הוא משום
מין צמינו וסברא זו דוקא בדבר לא
כדכתבו החוס' ביצמות, אבל בדבר יבש
לא, ולריכוס אנו לטעמא דרש"י דעד
שתאכלנה באיסור וכו' זהו דווקא בדבר
יבש אבל בדבר לא לא כדביארנו.

ונ"ל להביא ראיה על זה מסוגית הש"ס
צילה ג' ב' דפריך בגמ' אח"ד דבילה
שנולדה ביו"ט אסור מדרבנן משום גזירה
אחד צילה שנולדה בשבת ואחד צילה שנולדה
ביו"ט אין מטלטלין אותה וכו' וספיקא
אסורה ואסתנתערב בהארות כולן אסורות,
בשלמא לרוב דאמר משום הכנה הוי ספיקא
דאורייתא ולחומרא אלא לרבי יוסף ולר"י
דאמרי משום גזירה הוי ספיק' דרבנן ולקולא,
ומשני סיפא אחאן לספק טריפה וכו' עיי"ש,
ולבסוף מסיק שם ר"א לעולם ספק יו"ט ספק
חול הוי דשיל"מ וכל דבר שיל"מ אפי'
דרבנן לא צטיל, ופירש"י ד"ה ר"א הא
דקתני וספיקא אסור ספק יו"ט ספק
חול ודקשיא לך לרבי יוסף ולרבי יוחנן

ספיקא דרבנן הוא ולקולא הכא אלזין
לחומרא הואיל ויש לו מחירין למחר עכ"ל,
ונחקשתי לסברת הר"ן דש"ל דדבר
שיל"מ דלא צטיל הוא מטעמו דהוב מין
צמינו וא"כ מאי שייך הכא דשיל"מ דמין
צמינו שייך דוקא היכא דאיכא תערובות
אבל היכא דליכא תערובות לא שייך מין
צמינו וא"כ מאי שייך הכא דבר שיל"מ
הלא ליכא הכא תערובות, ומלאמי
קושיא זו בלל"ה, וע"כ ל"ל דע"כ לא
קאמר הר"ן דשיל"מ דלא צטיל מטעם
מין צמינו דוקא בדבר לא אבל בדבר
יבש לא כדכתבו החוס' ביצמות ובדבר
יבש מורה הר"ן דטעמא דשיל"מ הוא
סברת רש"י דעד שתאכלנה באיסור,
ולסברא זו אפי' היכא דליכא תערובות,
ולכא' יש להקשות בהא דאמרינן דהיכא
דלריך בולאות הדרך לא אמרינן דינא
דשיל"מ בשלמא לסברת דעד שתאכלנה
באיסור וכו' אמרינן שפיר היכא אמרו
רבנן היכא דאין לריך בולאות הדרך, אבל
היכא דלריך בולאות הדרך אז לא אמרו
רבנן עד שתאכלנה באיסור וכו', אבל
לסברת הר"ן דהוב מין צמינו מאי סברא
היא זו היכא דלריך בולאות הדרך ליח"א
דינא דשיל"מ אם כבר נעשה עלי' דין
דמין צמינו וא"כ היכא דלריך בולאות
הדרך נסתלק ממנו הדין דמין צמינו
מאי סברא היא זו, ובזה יוחא דברי
הרשב"א וליק קושיא המהרי"ל מסוגיא
דכזב דהרי הרשב"א איירי בכלי והוא דבר
יבש ובדבר יבש ביארנו הסברא דשיל"מ
אף לפי הר"ן משום עד שתאכלנה וכו' וא"כ
שפיר אמרינן היכא אמרינן עד שתאכלנה
דווקא היכא דאין לריך בולאות אבל

אחדדי זכו תורף קושיותו של הלמ"מ.
הנה ביו"ד סי' ק"צ סי"ג' כתב המחבר
שם הרשב"א וז"ל כלי שנאסר צנעו
איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל
ברוב ולא הוי דשיל"מ עיי' בהגלה ובכה"ה
שם לפי שזריך הולאות להגעה, וצ"ע
סי"ק ח' הביא דברי המר"ל שחולק על
דברי הרשב"א וכתב דאפי' היכא דלריך
הולאות ג"כ הוי דשיל"מ והביא רא"י מסוגי
דכזב ג"ג דאיתא בהם מעשר בטל ברובא
באיזה מעשר אמרו וכו' ופריך בגמ'
ושנכנס לירושלים וילא ואמאי ליכדר
ונשיילא ופירש"י עט תערובתו בירושלים,
ע"כ דברי המר"ל, אע"ג דהתוס' הרגישו
בזו וכתבו שם לחלק בין מקום רחוק
למקום קרוב עיי"ש ולכא"ו קושיית המהר"ל
על הרשב"א מסוגיא דכזב קושי'
עלומה.

ונלענ"ד לתרץ ויהי מתורץ ג"כ
צ"ע דברי הרמב"ם, דהנה דינא
דדבר שיל"מ דלא בטיל מלינו ב' סברות,
סברת רש"י צבי"ה ג' דעד שתכלנה
באיסור עיי' ביטול תכלנה בהיתה,
וסברת הר"ן צנדרים נ"ב דמין דכוכ
דשיל"מ כ"ל מין צמינו דאפי' באלף לא
בטיל, ובאמת קשה לי טובא לסברת הר"ן
דסי"ל דדבר שיל"מ דלא בטיל משום
דכו"ל מין צמינו, דהנה כתבו התוס'
ביבמות פ"ב ד"ה רבי יחודה דכא
דאמרינן דמין צמינו לא בטיל דווקא דדבר
לא ומתערב דומיא דדס הכר ודס השעיר,
אבל דבר יבש לא, וכתבו התוס' וסברא
היא דדבר המתערב מתפשט טעם באיסור
בכל הכיתור ולא בטל אבל דבריבש באיסור
מונה במקומו אלא שאין ניכר כיכן הוא

גבי ביטול עכ"ל הוא מודה להמחבר
דדי בהגהות ג' פעמים לכן לא הגיה
שם כלום. ולפ"ז אזור ל"י ג"כ הראיה
להרמב"ם מפניכא דרב אמי מה דתצרה
ולא אמר דדי בהגלה אף אם נאמר
דקוצר דס שבטלו או שאלו אינם אלא
מדרבנן.

צבי זאב דהירשוביץ

איסט לונדון (אפריקה הדרומית)

סימן לו

בענין דבר שיש לו מתירין

הרמב"ם פ"ו מה' מע"ש ביו"ד כתב
וז"ל פירות מעשר שנתערבו
בפירות חולין יאכל הכל בטבחה במקום
וכו' לפיכך אם נתערבו בירושלים אסורין
בכל שהן צמינן הולא וכו' בירושלים
כרי הוא כדבר שיש לו מתירין ויאכל
הכל בטבחה. וכן המלי"מ דמשמע מדברי
הרמב"ם דאם נתערבו חוץ לירושלים לא
הוי דשיל"מ אע"ג דיכול להכניסו לירושלים
וע"כ משום דלריך הולאות בדרך ויכא
דלריך הולאות בדרך לית דינא דדבר שיל"מ
וצ"י כ"ל ה' ט"ז פסק מעשר שני בטל
ברוב באיזה מעשר אמרו במעשר שנכנס
לירושלים וילאו ונפלו מחילות שהרי אין
שם מחילות להחזירו וכו' ונמלא דבר שאין
לו מתירין הוא ובטל ברוב עכ"ל, משמע
מדברי הרמב"ם דאם לא נפלו מחילות
הוי דשיל"מ אע"ג דלריך הולאות בדרך
סי"ל להרמב"ם דבכה"ג ג"כ אית דינא
דדבר שיל"מ וברי דברי הרמב"ם סתרי

ר"ח בהמה חליו של עה"ג וחליו של עיר אחרת חקורה, והרב המחבר שליט"א משיג על הלבוש וכו' דאין שום ראיה משם דיש לחלק דהתם הרי הקמנים עלמין הוין חליו של עה"ג ע"ש. הנה קצרה נכונה זו כתב צעל הלבוש עלמו בקפרו גלות דשא ק"י כ"ד המבאר באריכות הדין הנה"ך מצוי כמה הוכחות לקטור זאת ומסקין דמ"מ כח הקמנים בכל הבהמה מתפשט ועתה הוי חליו כח הקמנים כשחוטין, ומסקין עוד דאפילו היכא שמצורר בהדיא דחליו זו אשר הקמנים זה שייכים לעיר אחרת אפ"ה הכל חקור, וא"כ צנידן דידן גבי צ"פ של טריפה היכא דחלק היוולא הוא דבר שהנשמה תלויה בה יש לאקור כל העובר ואינו מועיל ליה שחיטת עלמו.

מנחם מנדל פרוש

ש"ב בפעה"ק ירושלים ת"ו

סימן לה

הערות

(א) **בהגהות** הגאון ר' אלעזר רוקח ז"ל על הרמב"ם ה"י מ"א הוכיח דהרמב"ם קוצר דדס שצטלו חקור מדאורייתא ולא כמ"ד בהקדמון דבה דס שצטלו אינו עובר עליו, וראיותו מהכא פינכא דהוי צי רב חמי דמלח צ"י צטרא ותצרי רב חמי משום דצלט דס, ופרש"י האי פינכא של חרס היתה ואין לה תקנה בהגעלה לכך תצרה, ואם איתא דדס שמלחו או שצטלו

אין חקור אלא רק מדרבנן אמאי תצרה הלא המחבר פסק בשו"ע (ק"י ק"ג סעיף ט"ז) דדבר החקור רק מדרבנן די בהגעלה ג' פעמים, אלא ודאי דקוצר דדס שמלחו או שצטלו חקור מדאורייתא לכן תצרה, ופסק הרמב"ם כוותי' וכתב שם עוד ולפ"ז יש לי מקום עיון בשו"ע יו"ד (סימן ל"א סעיף ה') בהגדה כתב הרמ"א ליר שפול על הכלי מצטרף לאחר ששהה שיעור מליחה אם הוא כלי מתכות לריך בהגעלה ואם הוא כלי חרס לריך שצורה, ואמאי לריך שצורה הא דס שמלחו אינו חקור אלא מדרבנן א"כ די בהגעלה ג' פעמים כדפוסק המחבר עלמו (קוף קימו ק"ג סעיף ט"ז) והרמ"א לא הגיה עליו כלום משמע דקצורא ל"י דהכי הלכתא, והוכיח שם דהרמ"א ע"כ קוצר דדס שמלחו או שצטלו הוא מדרבנן וא"כ למה פסק כאן לריך שצורה, ומקיים שם צוה הלשון ול"ע מאד כי לדעתו לית נגר וצר נגר דיפרקינה עכ"ל, ואני תמה חקרא על ראיתו ועל סתירתו ואני יודע אם לריך נגר לזה, הלא המחבר כתב שם מפורש ואף לדברי המלריכים הכשר אם הוא כלי חרס מגעילו ג' פעמים ודיו מפני שאין לאקור זה עיקר מדאורייתא, ודין זה נובע מהעיסור הוצא צטור (יו"ד ק"י קב"א) שמחלק באקור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה צין אין לו עיקר מן התורה כגון ציטל עכו"ם, ודס שצטלו או שמלחו אף אם נאמר דאקורין רק מדרבנן הלא יש להם עיקר מן התורה, לכן שפיר פסק הרמ"א שם בסימן ל"א דכלי חרס לריך שצורה ואין לה תקנה בהגעלה, ובסימן ק"ג

סימן לד

הערות בספר

(א) **בספר** "תולדות זאב" שילא זה מקרוב לאחר מאת הרב הגאון ר' זאב פרנק שליט"א, אחי הגאון הראצ"ד מוהרל"פ פרנק שליט"א בחידושו לחולין דף ט' הקשה לשונית רש"י דכמו דמצעי לן בהליד ובהיה צמטו צתרא ונקטינן לחומרא כמ"כ יש להחמיר גם בהגרמה צמטו צתרא ח"כ לעיל ד' ויט דמוקי רב הוגא מחלוקת דר"י ברי"ה והכמים בשחט שני שלש והגרים שלש ואמר ליה רב חסדא הא תנן רובו של אחד כמוהו ולשיטת רש"י לישינו ליה בפשיטות דאפי' כרצנן מזי אחיא דהיכא מועיל רוב דוקא היכא שאינו שוחט יותר מרוב אבל כששוחט יותר מרוב בפסול מיטטרף לפסול דכולה חדא שחיטה הוא והניח צ"ע. אבל מאותו קוגיא גופא להלן נראה דל"ה וכן לר"ח לשיטתם ח"א לתרן כן, דאיתא שם: הגרים שלש ושחט שלש והגרים שלש רב הוגא ח"ש כשיכר דקא נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא ח"כ לא קפדינן על פסול הגרמה של יותר הרוב אחרי דקו"ל דרובו ככולו כיון דגמר הרוב נעשה בכשרות, וכן ר"ח נקט צשיטתא דר"ה דאמר ליה ר"ה לא תהידר כך דח"כ מפקיד לה לקמייתא ח"כ לדידהו ח"א לאוקמי מתניתין דרובו שא"כ אליבא דרבנן.

(ב) **עוד** שם צפרק צב"מ על הא דצעי רצא הולכין צאצדין אחר הרוב ומפרש בגמ' דמצעי ליה היכא דילא חליו צרוב אצרי ופשיט ממתניתין

דילא צרוב הרי הוא כילוד לאו כגון שילא חליו צרוב אצרי ודחי לה לא כגון שילא רוב צמטו אצרי, וק"ל דאם נימא שילא חליו צרוב אצרי אין הצמטו נגדר צתרי כרוב אצ"ג שאין רוב המגיד ח"כ כש"כ שילא רוב עובר צמטו אצרי דאין נגדר הצמטו אצרי צתרי רוב האצרי שמפנים ומדאילטריך להשמיטנו כן הרי מוכח דבחליו צרוב אצרי שפיר אזלינן צתרי רוב ותו יש לפסוט צעי' דרצא ע"ש מה שחירץ דגם באופן השני יש חידוש צמתניתן.

דבריו אלה דגם צרוב עובר צמטו אצרי יש חידוש צמתניתן לריכא להשמיטנו, אינם מוכחים, דהא קתמא דגמ' לעיל פשיטא ליה דמהני צלי שום ראייה, ואם נאמר דמתניתין לריכא להשמיטנו הו' איכא למימר דגם הא מצעי ליה לרצא, אלא הכי קוגית הש"ס בכל מקום לאוקמי מתניתין בחידוש כ"ש ואם נפשך לומר דלחייבין אנו חידוש צה י"ל דמכאן ראייה לדינו של הש"ך ק"י י"ד ק"ק ט' דה"ה חס הים מצפנים יותר מצחוק צלא הצמטו אצרי מ"מ שדינן ליה לעובר שמצחוק כיון שצמטו אצרי שצמו הוי רוב מצחוק וחידוש זה אחי מתניתין להשמיטנו.

(ג) **עוד** שם צקוגיא דהשוחט את הטריפה ומלא צה צן ט' ח' מציא דינו של הצ"ח והש"ך דאם היה צעובר חיסור יולא חינו מועיל שחיטה עלמו לאותו אצרי היולא, ומציא מש"כ הלצו"ש צקוף הקספר בחידושי דונים ליו"ד לפ"ז גם כל העובר אינו נותר בשחיטת עלמו משום דאין שחיטה להלאין, והציא ראייה לזה מקנהדרין ק"צ דאמר

ולפי"ן י"ל לתקן קושית הלח"מ הנ"ל על הרמב"ם והיינו דבהל"ת פ"א ה"ה שם מיירי צמי שאין לו היכולת ללמוד תמיד וצדין קביעת עתים לתורה שמחויב כל אדם לקבוע זמן לת"ת ואם יש ביכולתו להרבות בתורה ודאי טוב לו אך עכ"פ יקבע זמן בשחרית וערבית וגם זה מקרי לא ימים וכו' כיון דלא הסיח דעתו מת"ת ואף כשעוסק בעסקיו ובפרנקתו ג"כ חפלו בתורה הכי ק"ס לא ימים וכו' וכמו שמשני ציומא צלין דכוי תמיד. ובענין ק"ש אם יולא בזה בזה לא הי' צריך הרמב"ם להודיענו כאן שכבר פסק בהל"ת ק"ש שלריך לקרות ק"ש מדאורייתא, ח"כ כבר קיים צק"ש שחרית וערבית מלות ת"ת, אך הרמב"ם צא להודיענו שאף שלא בת"ת צקריאתו את הק"ש שהיא מדאורייתא מ"מ חייב עליו לקבוע זמן לת"ת בשחרית וערבית אם יש לו היכולת לקבוע וצלשון הזה כתב גם המחבר בסימן רמ"ו בה' ת"ת, וע"ז כתב הרמ"א שם ובשעת הדחק יולא צק"ש שחרית וערבית וקרינן עליו לא ימים וכו' אף להרמב"ם והמחבר וכמבואר.

(המשך יבוא א"ה)

אברהם מענדיל קאופמאן

רב בוואוסטער מאסס (אמריקה)

לחס הפנים מ"מ בענין חייב ת"ת לא פליגי כלל. וכמו שמצינו בשעת נ"ה ושם ושמאל אמר תמה זכות אבות ור' יוחנן אמר תחון זכות אבות. ובתוס' שם ד"ה ושמאל פירשו שם בזה ואומר ר"י דלא פליגי שמאל ור' יוחנן אלא דשמאל קאמר דלרשעים תמה אבל ללדיקים לא תמה וצלדיקים איירי ר"י ועו"ש. הכי אף דצלשון הגמרא שם איתא ור' יוחנן אמר מ"מ אין שם שום פלוגתא, ורק שמאל ור' יוחנן כל אחד אומר שלפי מלבו של האיש כן גורלו בזכות אבות ולרשע תמה ולא ללדיק, וכמו כן נ"ל ד"ל הכא דמנחות ל"ט, דצין לת"ק וצין לר' יוסף חייב דוהגית זו הוא לפי מלבו האיש, אם יש ביכולתו חייב לעסוק בתורה יומם ולילה תמיד, ובקידור לחס הפנים, אפשר לקיים הלזוי של תמיד בפשיטות כמשמעה, דכתיב תמיד, קוצר ת"ק טפחו של זה צד טפחו של זה ולר"י אף אם אלו נוטלין ואלו מניחין נקרא תמיד, אבל בת"ת הוא ענין אחר לגמרי דאם אין ביכולתו ללמוד תמיד מודה בזה הת"ק דגם צק"ש שחרית וערבית יולא בשעת הדחק מלות ת"ת, וכמו דאמרינן ציומא י"ז צלין הא צעי למינס ולמעיל כו' משני דתמיד דכתיב צלין היינו שלא יקום דעתו, וכמו שכתב שם הכוכבי אור צלמו קצרא זאת. וא"כ ר' אמו ור"י ל"פ כלל רק דר"א אומר כן דמי שאפשר לו לקבוע זמן בשחרית וערבית קיים בזה לא ימים וכו' ור"י אמר דאם אין ביכולתו לקבוע זמן בשחרית וערבית יולא ג"כ צק"ש מלות ת"ת וכדאמרן.

אמרו בגמרא ר' יוסי אומר אפילו קילק
את הישנה שחרית וקידר את החדשה וכו',
אמר ר' אחי מדבריו של ר' יוסי ללמוד
כלומר דמשום דעמד שחרית מעט וערבית
מעט קרי ליה לפני תמיד אי"כ אפילו לא שנה
אדם אלא פקוק אחד שחרית ופקוק
אחד ערבית קיים מלות לא ימים והשתא
קשה לדברי רבינו דמשמע לכאורה דהא
דאמרינן קרא פקוק אי' שחרית ופקוק
אי' ערבית קיים לא ימים היינו דוקא
לר' יוסי ואי"כ רבינו שפקק כרצון צפ"ה
מה' תו"מ איך כתב כאן שבקובע שתי
שעות קיים מלות והגיה בו יומם וליילה.
וי"ל דמשמע ליה לרבינו וכו' לשון
תמיד מורה יותר על התמידות מלשון
לא ימים ולא הלא רבינו לפקוק כר' יוחנן
אע"ג דצפ"ק דנדרים משמע לכאורה
דהלכתא כותיה מ"מ משמע ליה קולא
גדולה וכלך להחמיר יעו"ש. והנה ראיתי
בספר כוכבי אור שכתב שם דלפ"מ
שכתב הר"י בצרכות פ"ג תהי' מחלוקת
ר' אחי ור' יוחנן במנחות שם אי ק"ש
דאורייתא או דרבנן, דלר"א ק"ש היא
דאורייתא לכן מחויב ללמוד פקק אי'
שחרית ופקק אי' ערבית מלבד ק"ש,
ולר"י ק"ש דרבנן וכיון שכתב הר"י
בצרכות שם דלמ"ד ק"ש דרבנן משום
דקובע שמן התורה מחויב לקרות בתורה
באחה מקום שהוא אלא שחכמים תקנו
שיקרא דוקא ק"ש, ואי"כ לדיוה עיקר
ק"ש היא משום מלות ת"ת לכן לדיוה
יולא צפ"ש מלות ת"ת, ולכן לר"י שקובר
ק"ש דרבנן אמר אפילו קרא וכו' אבל
לר' אחי ק"ש דאורייתא ואינו יולא
בקריאת שמו מלות ת"ת וכו' ולכן

לריך ללמוד בשחרית וערבית יעו"ש.
והנה לפי דבריהם של רמ"ל אחי
הקוגיא במנחות שם צפונתא
צין ר' אחי לר' יוחנן אלא שהלח"מ
מתוך דברמז"ס הלך להחמיר, והכוכבי
אור מתוך דברמז"ס קובר ק"ש דאורייתא
לכן פסק דב' ת"ת שם כר' אחי יעו"ש.
וקשה לי בתרתי: א) דברא"ש בצרכות
פ"ג פסק דקריאת שמו דאורייתא
ואע"פ פוסק דיוולא צפ"ש מלות ת"ת.
ועיין בשאגת אריה סימן י"א דמפרש
דברי הרא"ש בקוגיא דנדרים ח'
דברא"ש קובר דקיים מלות והגיה וכו'
וכבר גידל שם דאף זה נקרא תמיד
יעו"ש. ב) קשה לי דאם נאמר דר"א
ור"י פליגי אי ק"ש דאורייתא או
דרבנן, אי"כ צסימן רמ"ו ציו"ד ה' ת"ת
אחר שכתב המחבר כלשון הרמז"ס שחייב
לקבוע לו זמן לת"ת כתב הרמ"א שם
ובשעת הדחק אפילו לא קרא רק ק"ש
שחרית וערבית לא ימושו מפיק קרינן
ציה, הו"ל להרמ"א לכתוב כלשון ויש
אומרים והוא משמע להמחבר שכתב
לריך דוקא לקבוע זמן לת"ת הוא משום
שקובר ק"ש דאורייתא ויש אומרים
דבשעת הדחק יולא צפ"ש משום שקובר
ק"ש דרבנן וכו', ומדלא כתב כן משמע
דאף להמחבר שהוא כתב לשון הרמז"ס
ג"כ בשעת הדחק יולא צפ"ש שחרית
וערבית מלות ת"ת ואי"כ חזינן דאף
להרמז"ס שפוסק דב' ק"ש שק"ש
דאורייתא ג"כ יולא בשעת הדחק מלות
ת"ת.

ונ"ל לומר צ"ה דבר חדש. דאף
במנחות שם פליגי צקידור

אכל צנוג על הקדושה של הפטר חמור
עלמו שהקרת הקדושה ממנו אינה תלויה
כלל בנתינת השם לכהן כי אם במעשה
הפדיון עלמו לפדות צבה, אז אפילו אם
הממע"ה פוטר מנתינת השם אכל
אינו פוטר מנתינת השם דכ"ז שם
ספק קדושה על הפטר חמור לדין להחמיר
מספק.

הא למה זה דומה לדין דגול שתי
אגודות צפרות והחזיר לו אחת
מהן (צ"ק ק"ה א') דפשיטין דאעפ"י
שבזילת אין כאן מלוא השבה יש
כאן, כרי דהקרת איקור לחוד וקיום
המלוא לחוד וה"ה צ"ל דהקרת הקדושה
לחוד וחיוצ דמלוא לחוד. מש"כ בפד"ב
דאין שם קדושה עלמית על הבכור
דל"ש שם איקור הגאה וכדומה ויש רק
חיוצ האיש וחיוצ זה תלוי רק בנתינת
לכהן, כי אם יפדו צחמשת השקלים
ויעכב הכסף לעלמו לא עשה כלום,
דבשלמא צפטר חמור אפילו אם מעכב
השם לעלמו אכל הקדושה מפטר חמור
כבר קרה ע"י מעשה הפדיון עלמו אכל
צפד"ב אין כלום במעשה הפדיון בלי
הנתינת ומכיון שנתינת אין כאן מטעם
הממע"ה ממילא גם חיוצ אין כאן, והרי
מטעם זה חושבת הכרייתא דשמיה
ספיקות את הספק דפטר חמור גם
צין הארבע לחיוצ וגם צין הארבע לפטור,
דצחם לפדיון עלמו הוא לחיוצ וצחם
לנתינת השם לכהן הוא לפטור, והכל
מטעם האמור.

ומדין זה ענמו דפטר חמור, יש ראייה
מכרחת לכברתנו צדן דספק
איקור חמץ וספק מלוא דמלוא דאם נאמר

דמכיון דנפטר הספק איקורא דחמץ
נפטר ממילא גם הספק מלוא דמלוא אז
מדוע לא נאמר גם צפטר חמור כן
דמכיון דנפטר הספק ממילא נפטר גם
הספק דמלוא, וצפטר שהספק מולד על
שניהם צבת אחת שזה יותר גרוע כמו
שבארנו למעלה, אלא ודאי דצחם
שהם שני ענינים נפרדים ענין החמור
וענין השם כמו צחמן ומלוא ענין
החמץ וענין המלוא ואעפ"י שצחם לשם
ספק ממילא לקולא אכל צחם לחמור
ספק איקורא לחומרא, והוא הדין חמץ
ומלוא צחמן לקולא ובמלוא לחומרא. ודו"ק
היטב צ"ל.

יוסף מאיר מרגליות

רב ואב"ד לעדת "אהבת אהים" ברונקס

סימן לג

ביאור בדברי הרמב"ם

הרמב"ם צב" ת"ת פ"א ה"ח
כתב ח"ל: כל איש

ישראל חייב בתלמוד תורה צין עני צין
עשיר צין שלם צנופו צין צעל יקורים
צין צחור צין שבי זקן גדול בשש
כוחו אפילו ה' עני המתפרנס מן
הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו צעל
אשה וצנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד
תורה ציום וצלילה שנאמר וכוונת צו
יומם ולילה עכ"ל. וכתב הלח"מ ח"ל:

במנחות פרק שתי הלחם דף ל"ט על
הביא מתניתין דאמרין התם גבי לחם
הפנים אלו מושכין ואלו מניחין וכו'

וע"י בש"ך יו"ד (קי"ז) ק"ק כ"ט)
וצפ"ח שם. ואם כי הט"ז שם נחלק
ע"ז וע"י מה שבאריך בזה בחשו"ש שם אריה
(חיו"ד קי"ד) ע"ש. אבל מ"מ הכא שיש
באמת גם כ' ואז דנין רק לענין חמצי"ט
איסור לכתחילה שטעין זה ודאי שיש לסמוך
על הפוסקים שא"ל כלל כ' שלא נדון
בדיעבד כמבטל איסור לכתחילה.

ואחרי כל אלה הנה אילו היה אפשר
להשיג להם אחר באופן שלא
היו תלוים חיי נפש בלחם זה דוקא
היה ראוי לאסור מטעם הקליפה שבקל
אפשר לבוא לידי מכשול במה שלא
יקלפו תחתית הלהם הנוגעת בהטויה
שט"ג הטקוס, אבל לפי תנאי החיים
שם הוא שעה"ד גדול מאד וע"כ יש
להתיר ע"י קליפה.

שלמה יוסף זיין

ח ל - א ב י ב

רב דנובוויצק (רוסיה)

סימן לב

ספק מצוה וספק איסור

(סוף מחוברת א-ג)

ברם אפילו להחולקים על הרמז"ם
וקוצרים דגם ספק איסורא
לחומרא וממילא ה"ה במלוא אפילו אם
הספק הוא על ע"ס החיוב, אעפ"כ
שפיר חמרינן דפטור מפדיון מטעם
הממע"ה ואין אומרים ספק מלוא לחוד
וקפק ממון לחוד, דשלמא במלוא ספק
דאיסור

כשצט"ב ע"מנו מבטל אבל הכא הרי
האופוס הם רק פוטלים שכורים ואין
להם בלחם כלל ומצוה בשו"ע (קי"
ל"ט ק"ה) דדוקא "אם הוא של"י ע"ש
והכא אין זה בלחם, והן חמצי"ט דתנאי
זה שיהיה שלו צעין רק לענין האיסור
להמבטל ע"מנו אבל לענין האיסור
למי שנתכוין לבטל בשבילו לא צעין
שיהיה שלו וכמו בטכ"ס שהוציא חז"ל
לתחום צו"ט בשביל ישראל שכתב בצאור
הגר"א צו"ד שם שמה הוא מקור לד"ז
דאיסור למי שנתכוין לבטל בשבילו ע"ש.
אבל הכא הרי אין לומר שנתכוין לבטל
בשביל הקונים דהא באמת לא נתכוין
כלל לבטל רק לצורך שלא יהיה נדבך
הפת בהטקוס, ומה"ט ל"ד רוב הפוסקים
אין זה כלל בגדר של חמצי"ט אי
לכתחילה, אלא שאנו צאים לחשוב גם
להקוצרים דאף כשאין כוונתו לבטל ג"כ
איסור כשעושה צידים, וע"ז אנו אומרים
דאינו איסור אלא אם הוא שלו, ומאי
תאמר שאסור לא רק לי בעצמו אלא
גם לכל מי שנתכוין לבטל בשבילו הרי
באמת לא נתכוין כלל לבטל בשביל מי
שהוא דאין כוונתו לבטל כלל, ולענין זה
ודאי יושיל העדר כוונתו להצטיל שיחשבו
הקונים כאחרים שלא נתכוין להם, שהרי
מה שצריך שלא יהי' נדבך הפת בהטקוס
זהו רק לצורך קלות מלאכת האפייה
שאנה מונעת להקונים כלל רק להצטיל
מלאכה בעלמא.

ומלבד כ"ז הנה יש מקום צ"ד
לומר שא"ל כלל שיש לבטל
הטויה של שומן ע"פ הגמ' דפסחים (ע"ו
ע"א) שאני קובה דמשהו בעלמא עבדי ל"י

הרי דאף במקום שגם ממילא ושלם
בכוונה פוקל מ"מ כל שעושה מעשה
להיפוך ועי"ז גופא נעשה המעשה
הפוקל בממילא שכזה ודאי לא פוקל.
וה"נ היא קצרת רעק"א דדבש דאף
שנאמר שכאין כוונתו לצטל ג"כ אקור
חבל הכא הא חדרבה הוא עושה מעשה
להיפוך להפריד הגמלים מהדבש רק
שעי"ז גופא ממילא נפלט הטעם זה ודאי
מוותר.

אבל מ"מ קושיותיו של הגרעק"א
(שמחמתו כולך לקצרה הנזכרת)
לא זכיתי להבין ולעני"ד לק"מ, דהא
בתערובת צע"ה שנאקרו כבר מחמת
דלא צטלי היאך אפשר לומר שכשחטט
יהי כוונתו לצורך תיקון המאכל ולא
לצטל הלא כל זמן שלא נתצטלו אקורים
ועומדים הם באכילה ואחרי תיקון מאכל
יש בהצט"ה שיצוא לעשותו כיון שאקורים
באכילה, ובהכרח שכשצא לשוחטס מתכוין
הוא שעי"ה השחיטה יהיו ניתרים באכילה
מחמת שעי"ז יתצטלו שלא יהיה עליהם
החשיבות דצע"ה דאל"כ מה זה צא
לשוחטס לאכילה הלא אקורים הם באכילה,
וכן הי"נ צרימוני דין של ערלה וכלה"כ
שאקורים בהנאה היאך אפשר לומר
שכשמתענן אין כוונתו לצטל מפני
שבצא"ה לריך לפוטנן לתקן המאכל, אחרי
לורך מאכל יש בהפילוט כיון שאקורים
באכילה ובהנאה, וצע"כ ל"ל שכוונתו
בפילוט הוא גם שעי"ז יתצטלו והרי הוא
מתכוין ומתכוין לצטל, וכן צמתני דערלה
בנטיעה של ערלה וכה"כ שאקורה בהנאה
מה שייך לומר "הא לריך לתלוש לתקן
המאכל" הלא לע"ע אקורים בהנאה

ואין לו שום לורך בחקון המאכל עי"
חליטה וצע"כ שמתכוין שעי"ה החליטה
יתצטל גם מאקורה משא"כ בגמלים
שנפלו לדבש חע"פ שקודם שהתיכו אקור
הדבש באכילה חבל בהנאה הרי הוא
מוותר ורשאי להתיר הדבש צטל למכור
לעכ"מ או שארי דברים מלבד אכילה
ונמלא שמתכוין רק להתיר צלצד ולא
לצטל, וכן במשנה דפ"ה דתרומות צטין
של תרומה שנתערב צל חולין הריגם
כשאינו רואה צעמנו לאכול התערובת
יוכל לטחון לצורך הכהנים ואין כוונתו
רק לטחון ולא לצטל ולכן מותר, ואדרבה
ניחא לע"ז מה שצירושלמי [הציא חר"ש]
שם והגרעק"א כאן] על משנה דתרומות
הנ"ל יש טעם "שכן דרך כהנים להיות
טוחנין מדומע"י, והגרעק"א כתב על
הפר"ה שבי טעם דמשנה דתרומות שאין
כוונתו לצטל שהעלים עין מהירושלמי,
ולדידי גם כוונת הירושלמי מפני שאין
כוונתו לצטל חלא דקשה דאם אינו מתכוין
לצטל למה טוחן הלא אקורים באכילה
הם עז"א הירושלמי שגם הכהנים לריכוס
לטוחן וצלא"ה עומדים לטחינה ויכול
לטוחנו לצורך הכהנים ושפיר אין כוונתו
לצטל, צאופן ששז אין לנו הכרה לדחות
דעת גדולי הפוסקים הראשונים ואחרונים
צכמה דוכתי שכשאין כוונתו לצטל
מוותר.

ועוד י"ל צנ"ד טעם להתיר שהרי אף
שהאופים הם יהודים ואופים
לצורך כל מי שיצוא ויקנה סתם ובתשרי
הגרעק"א (ק"י כ"ז) הציא מהרי"ש
דכשמצטלן לצורך כל מי שיצוא ויקנה
אקור להם עי"ש, חבל כ"ז הוא דוקא

סימן לא

בדין ביטול איסור לכתחילה

(סוף מחוברת א—ג)

וראיתי בתש"ו הגרעק"א (סי' ע"ז) שהקשה קושית אחריתי על ד"ז דכשאין כוונתו לבטל מותר, וז"ל דא"כ כל תערובת צע"ח דלא בטל הא לריך לשחטן דאין כוונתו רק לתקן המאכל ולישתרי וכן צרימוני צדן הא לריך לפולטן לתקן המאכל וכן צמתני (פ"א דערלה מ"ז) גבי נטיעה הא לריך לתלוש לתקן המאכל וכו' עכ"ל, ועי"ש שהאריך וכמעט שדחה דין זה מהלכה מחמת קושיות אלו הא"כ יש לירוק עוד קניף, וכך דדבש דהתם שאני דכיון שהכיתוך הוא להפריד הדבש מהגמלים זמ"ז ולהשליך האיסור אלא דממילא נפלט הטעם זה מיקרי אין כוונתו לבטל דהא כל פעולתו היא לתכלית ההיפוך להפריד האיסור עי"ש.

והנה קצרה זו של הגרעק"א דדבש בעלמאותה נכונה היא מאד, ולענ"ד גם להביא ראיה לזה ממש"כ הש"ך ציר"ד (סי' ר"א ס"ק מ"ו) לענין מים שאובין שלא צוונה דאע"ג דפקולי המקור גם שלא צוונה מ"מ לא קשה ממש"כ צטור ושו"ע דהשואב מקור וירא שמה יחזרו מהכלי שמוציאין צו מים ג' לוגין אחר שהקרו ממ"ס ויפסקו יקוב הכלי בשוליו ואז לא יחשבו מים שאובין, דשאני התם כיון דשואב המים משם א"כ ודאי לא יחא ל"י שיפלו המים למקור דהא אדרבה שואב אותם משם וכו' עי"ש.

הרי

זכר הוא כדרך כל הארץ שאין רואים הביאה אלא רואים שמכניסה לשם אישות ומאי דילפינן בגז"ש קדושין ג' דקיעה הוא בכסף, לא עקר קרא מפשטו דצמניסה לאישות כדרך ככ"א הרי היא ח"א, ומקרא ד"שפחה נחרפת לאיש" ופירש"י מיוחדת, וכתורה קראש ליהודי בלשון גנאי לכורות דנעשה רק ביחוד הקשר שביניהם, בלי איחושין מוקדמים, וכתורה פטרה ממיטה "כי לא חופשה" משמע דאילו הייתה בת חורין הייתה ח"א גמורה, אפילו ביחוד לבד, וכבר כתוב צ"ג קדושין פ"ד בדין מקדש בלי עדים וז"ל ונראה צע"י שחס כוחזקו באותן הקדושין ועומדין בחזקת איש ואשתו, אע"פ שאין להם עדי קדושין ועדי יחוד שלא נתיחדו צע"י עדים ככשרים להם הואיל ומוחזקים במקומם בחזקת איש ואשתו הרי חזקה זו עדות ברורה היא עכ"ל, וצמננות יעקב אה"ע סי' ל"ט מביא חזל ראשונים דכל שהיא בחזקת נבעלת לבעלה בתורה אישות ח"א עדי יחוד.

(המשך יבוא א"ה)

יוסף אלי' הענקין

רב בני-יורק

(מלפנים רב בסמאליאן ועוד)

מחבר ספר "פירושי איברא"

לגמי' שידע ושבעל לקדושין—והפוסקים
שצקימן קמ"ט שמחלקים בין רשע לכהן,
או בין ציאה אסורה למוחלת, וסוצרים
שחין אומרים ח"א עוצצ"ז בעושה איסור
חמור עכ"פ, זכו רק במגרש אשתו ולן
עמו בפונדקי דכא לא כ"י שום דבור
אישות ציניהם אחר שגירשה, וע"פ סברה
דילן גם בנבעלה ודא, אינה יולאח מידי
צ"ז, כדעת הרמב"ם וסוגיין דעלמא
בבעל פגוי' בסתם אשילו בפני עדים,
כ"ש שראינוה רק נתייחדה, וצ"ה דסצרי
שליכה גט הוא משום דכן בן עדי
יחוד וכן בן עדי ציאה, וברי צכ"מ אין
אוסרין על היחוד, משום דכל אדם יש
לו חזקה כשרות, וממ"נ אי כחירת דיינת
לה ברי אין אוסרין כל היחוד, ואי
כאשתו דיינת לה ברי גם באשתו אין
מחזיקין בנבעלה ציאה איסור, וקובג
בששונים" כתוב, אבל צדינה דגמי' כחובות
ע"ג כשאמר בפירוש שושא אותה לאישות
לדעת רב אמרין דבבעלה שאח"כ היא
לקדושין ע"פ גלוי דעתו ואמירתו מקודם
שהוא חפץ בה לאשה, וכוא רולא לכבעל
לו רק בחור אישות הוי כאלו התנו
מקודם שאם אין חל קנין באישות עכשיו
יחול אח"כ באיזו ציאה שיהא בה כח
לחול, וזה אינו משום איסור דמות
דבלא"כ בקשו שברי הרבה סוצרים
שחין איסור קדשה אלא במופקרת, וכ"ש
בקדש קטנה שקדושי רבנן חלין בה ומגלן
דבעל לקדושין? בע"כ שהוא מפני ידיעתו
שחין רוליס אלא באישות, וע"כ אף
בציאה איסור שייך זה, שברי סו"ס
יודעים אנו שרק ע"מ כן מדווגים שיכא
קישור אישות ציניהם, ואף שצקדושי כסף

לריך שעדים יראו דוקא הנתינה ממש
ולא סמכין לברשצ"א לאומדות ואפילו
ספיקא לא בוכ בלא ראו, צקנין ציאה די
לנו צעדי יחוד, שרואים שנכנסה עמו
לשם ציאה, אף שאין יכולים לכון את
רגע בבעלה, ואם הכניסה לשם נשואין
לא קדשה מקודם הוי ח"א ע"פ החזקה
שמתחזקין שניהם ע"פ דבורם ומעביהם,
שנבעלת לו ודבר בגלוי לכל כיש עדים
דמיא ת' מיומוני ס' כ"י.

ואמנם חלוק יש ציניהם, כי במכניהם
בעדים לשם ציאה תיקף,
נחקיימה עדותן לאלתר אכל במכניהם
לשם אישות, ואין העדים רואים יחוד
לשם ציאה, ברי עד ל' יום מוקי אינה
חנפשה, ואם צחוך ל' אומרים שאינה
נבעלת לו ברי אין כאן חזקה, ואינה
נעשית ח"א, ואפילו ראינוה שנבעלה
ואמרו שהם איש ואשתו, מן הדין יכולים
אח"כ לומר שזאת כ"י ציניהם, ולתן
אחמלא על מה שאמרו שהם איש ואשתו
וחובי עוצדא דשו"ת פניו אכ"ע ח"א
קימן א', וכן בעוצדא דתכ"ד סימן רמ"ו,
שכתב דבסברה קלח דחינן לכא דא"א
עוצצ"ז, הוא מפני שהיו בחזקת זרים
זל"ז ולא הוחזקו בקשורי אישות, אבל
בהוחזקו בקישור אישות כעין איורשי
ערכאות הוא הדין כמבואר צס' קמ"ט
ברמ"א א"ו שנשא"כ" שגלוי לכל שבה
עליכ' דכוי ח"א וכווא הדין שצצ"ש
צס' כ"ו צבונת כטור, וכוא פשוטו דקרא
דכי יקה איש אשה, דקיסח משמע
הפשוט שמכניהם לביתו לנשואין, כמשחז"ל
קדושין ע"ה על קרא דלא יקה ולא יחלל
וכן על קיסח דעירות, ודין עדים לריך

דכא גס קדושת דזק כצית היא מעלה גדולה ואין זהכנסתם שום פגם למקדש ובקרצנות.

קלמן בהר"א מגיד

אב"ד וועקשנה (ליטא)

סימן ל

נשואים אזרחיים

(המשך מחוברת א—ג)

(ג) **ומשמעות** הגמי' בכתובות דא"ל יחוד עדים.

דאס הגדיל ויחד עדים לא כוכ פליג שמואל עלה. ודומיא דכבי במקדש ע"ת ובפמש"פ. גס א"ל שעדים יראו שזס מתייחדים כדמוכח מכל הסוגיא דכתובות ע"ג וע"ד, וביחוד מסוף הסוגיא, דמסיק דלא כר"ש דקובר, שאפילו בזה מורכב על כחפה ממאנת בקדושי טעות"א ואס בלי עדים שרואים את היחוד גס רבנן מודים דאינה מקודשת מה"ת, א"כ מג"ל דר"ש לא מיירי בזה"ג דקאמר דלא כר"ש. וכן מוכח מגמי' דאין חלוק בזה בין לדיק לרשע ובין חזר לע"ה, ואין שייך לומר דע"ה אדעתא דקדושין כראשונים מקדש אפילו לרב, דהו"ל לגמי' לפרש או כוכ לן לשאלניה ויכח דלא איתחזיק נאמן גס בצע"ד לדעת הרבה פוסקים. וכבר פירשו הרבה ראשונים "דאדם יודע" לאו דוקא, ועכ"פ למסקנת הגמי' כך הוא אפילו נימא דמטיקרא כוכ קצרת הגמי' דצעינן ידיעה ממא, ועכ"פ מוכח דכיון דאיפסיק כרז ברור

לגמי'

שס: "ומה שחמך תחילה כל כך בפשיטות חולין מאי צעי הכס, הכס דין קאמתמי דמאי צעי אכילת חולין צפני עלמך שס בעזרה דאולטרירך למימר דלא יכבינן לבו מלח, משמע דאפילו חולין צפני עלמך דלא הוי מידי דהקרבנא יש בזה איסור הכנסת חולין בעזרה, אף שאין בזה שום פגם לקרצנות, אבל באמת יש לחזק משם הקצרה הנ"ל, דהא דברי החוס' אמורים על הא דמנחות כ"א דקאמר הכס דלא יכבינן מלח לכהנים לאכילה דחולין, ופריך חולין פשיטא מאי צעי הכס, ושם באכילה ודאי יש פגם לקרצנות, כיון דאכילת קדשי קדשים היא דוקא בעזרה ונפסלת ציולא, ואס אוכלים גס חולין שס הוא פגם לקדושת הקרצנות ומעלתם, אבל צמכנים פירות וצגדים ושאר דברים אין צה פגם לקרצנות רק למקדש ולכבי שרי אליבא דהרשב"א והתוס'. ובזאת נדחית ראית המל"מ צפ"צ מה"ל שחיטת מסוגיא זו לשיטת הרמב"ם וקושיא לשיטת החוס' דהא הכא במנחות כ"א איירי לא צמידי דהקרבנא ואפ"כ פריך "חולין פשיטא מאי צעי הכס", אולם לפי"מ שביארנו אחי שער גס לשיטת החוס' דהכא באכילת חולין מיירי ואכילת חולין הוי פגם לקרצנות, גס המל"מ חולק צסוף בין הכנסת חולין לאכילת חולין, אך לא ביאר טעם הדבר, ובהסבר הנ"ל מצוהר טעם הדבר דדוקא חולין אסור לכהנים לעזרה, אבל דברים הקדושים קדושת דמים מותר לכהנים לעזרה כמו שהאריך המל"מ שם והביא ראיות מנזקמות הרבה יעו"ש, נושם דאין צה פגם לא למקדש ולא לקרצנות.

ובן כתבו החוק' ציומא כ"ה ד"ה אין ישיבה בעזרה „אוי נמי אומר ר"י צר אצרכם, דאז"ג דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, הנימ לדברים דלאו לורך עבודה אצל אכילה לורך עבודה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם שבהנים אוכלים ובעלים מתכפרים משרי שרי, וכן צזנחים גבי קידוש ידים ורגלים פריך וליחב מיתב אע"ג דהוי בעזרה, משום דהוי לורך עבודה שרי" והסבר בדברים כמו שכתבתי, דעיקר הטעם דאין ישיבה בעזרה הוא משום כבוד המקדש, וכל דבר שהוא לורך עבודה הוא כבוד המקדש אפילו ישיבה, כי כי היא נחולה, וכן הוא לענין הכנסת עולתו של כלל כשהיא חולין, כדי שלא ימעול בה אדם. אולם הר"ן צנדרים ט"ו וברע"ב בפירושו למשניות שם צנדרים אמרו דכלל הביא את בהמתו חולין רק לפתח העזרה ולא לתוך העזרה משום דאסור להכניס חולין לעזרה משמע דלית לכו לסברתו כ"ל, ואולי אזלי בשיטת החוק' דעיקר הטעם הוא משום פגם הקרנות ולטעם זה אין לחלק בין כנושאין, כיון דלעת עתה הכהמה היא חולין פגם הוא לקרנות להכניסם במקומם המקדש והמיוחד רק להם. רק בזאת הם חולקים על החוק', דהחוק' סבירא לכו דכמת כלל לא הוי מילי דהקדשה והר"ן וברע"ב אית להו, דכיון דכמת היא עומדת להקדשה הוי כמילי דקרנן ויש בה איסור הכנסת חולין לעזרה.

והנה לבאורא יש סתירה לסברא זאת מחוס' מנחות פ' ד"ה וכי שכתבו

מידי דהקדשה או שאר דברים של חולין, אצל הרשב"א וחוק' סבירא לכו דהטעם הוא משום ציון הקדשים והמנחה, להכי לא שייך איסור הכנסה צמידי שאין לו שייכות למנחה ולקדשים, ובסברתי זאת נדחית ראית החוק' בהמורה כ"ג דדוקא צמידי דהקדשה שייך איסור הכנסת חולין בעזרה, דאם לא כן האך אדם נכנס בצגדים לעזרה, יעו"ש ד"ה אוכלין, דהא לפ"מ שביארנו שהאיסור הוא משום ציון המקדש, אם כן לענין צגדים הוא כבוד המקדש להכנס לבוש ולא ערום, וכבר אמרה החורב: „ולא תגלה ערותך עליו" ואין לך משוקץ יותר ממני שהולך ערום" ואין לך ציון יותר מזה שיכנס ערום למקום המקדש, לכן מותר להכנס בצגדיו. גם מצאנוהו הא דאוכלין חולין עם הקרנות, דהא בקרנות כתיב „למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים" כדאיתא צנזחים כ"ה ל"א ובחולין קל"ב ועוד, ואם כן הטבת והמתקת הקדשים ע"י אכילת חולין עמהם הוא כבוד המקדש ואין אנו לריכים לאחר דאכלו את החולין חוץ לעזרה בדברי החוק', או לחלק בין מידי דהקדשה לשאר דברים ואין סתירה מכל חלק לשיטת הרמב"ם, וגם סבר מזה קושית החוק' בפסחים ס"ז מהא דכלל הביא עולתו לעזרה כשהיא חולין ומקדישה שם, ותיירנו גם שם דדוקא כשעושה בהם חנופה כדרך שעושה בקרבן יש איסור הכנסת חולין לעזרה יעו"ש, אצל גם מזה אין שום סתירה להרמב"ם, דכבוד הוא למקדש להביא קרבן שלא נעשה בו מלאכה ולא מעל בה שום אדם.

סימן כמ

בדין חורגין בעזרה

י לחקור אם בא דאסרס הכורס
 חולין בעזרה למאן דס"ל דאורייתא,
 או בא דאסרו חכמים למאן דס"ל לאו
 דאורייתא, אם הוא מטעם פגם בקרבנות
 שהוא משום ומדמה את החולין להם
 במה שהוא שוחט את החולין במקומם,
 או מטעם הוא משום פגם במקדש שהוא
 פוגם קדושתו בשחטן חולין במקום הקודש.
 ולכאורא נראה דפליגי בזה הרמב"ם
 ורשב"א, דכנה הרמב"ם פסק בכלי
 שחיטה פ"ב ה"ג ג'ולא בהמכ וחיב בלבד
 חלל כל החולין חקיר להכניסן לעזרה
 אפילו בשר שחושב פירות ופת וכו"
 ומשמע מדבריו דאפילו דברים דלאו בני
 הקרבה נינהו כמו פירות יש בהם איסור
 הכנסת חולין בעזרה, וכמו שהאר"י ז"ל
 המלי"ט, ודעת הרשב"א בחידושו לחולין
 פרק הזרוע וכלחיים דאיסור הכנסת
 חולין בעזרה הוא דוקא במידי דהקרבה
 אבל שאר דברים לא יעו"ש, וכן היא דעת
 החס"י בחולין ק"ל דכתבו: "וגרסא דדוקא
 חיה ושוק וכן בצבורים דרך קדושה
 מייחז לכו דעציד דכו חנופה, וכן להם
 לנורח תודע שהוא בכשר קרבן יש
 קפידא טפי בהבאתה לעזרה שלא לנורח",
 וכן כתבו החס"י בתמורה כ"ג.

והנראה לי דפליגי בחקירתנו הני"ל.
 שיטת הרמב"ם דעיקר טעם
 שחיטת חולין בעזרה הוא מטעם פגם
 במקדש, שבזיון הוא להכניס שם במקום
 הקודש דבר של חולין, ואין חילוק בין

עדה, ומסית לפי חומו שלא להשגיח
 מקחו מכני בליורף חולצת כהרמ"א,
 ועוד דהחוס' בע"ז י"ג: כתב דעתה
 בזכ"ז ליכא איסור שחטי חוץ ובספק
 בכור האיסור משום שחטי חוץ וכה"ל
 ליכא משום שחטי חוץ כמו שכתב החוס'
 יע"ש.

ובענין שחטי חוץ אמרתי לישב
 קושית המל"מ זכ"י שגגות
 כ"ב דהקשה המל"מ על הרי"ז לקדושין
 דכתב דגם בבמה אמרינן גופים מחולקים
 שאם אכל חמשה חברים מן החי מחמשה
 בהמות אפילו בהעלם אחת חייב על
 כל אבר ואבר, והקשה המל"מ משוחט
 חמשה זבחים בהעלם אחת אינו חייב
 אלא חטאת אחת כמו שכתב הרמב"ם
 בהלכה ז' יע"ש, ואמרתי לישב דבאמת
 דגם בבמה אמרינן גופים מחולקים כמו
 שכתב הרי"ז אלא דהתם האיסור על
 כל בהמה דאיסור אבמה"ה יש על כל
 בהמה אבל בשוחט ה' זבחים בחוץ
 בחיוב על השוחט דכתיב או אשר ישחט
 מחוץ למחנה ובשוחט ה' אחד ע"כ אינו
 חייב אלא חטאת אחת בהעלם אחת,
 וא"כ דהפירוש בירושלמי ועל בכוריהן
 בקרבן עדה יש להכלל מספק בכור כהרמ"א,
 וכך כתב אלי הגאון האמיתי ר' יחזק
 יעקב אב"ד דפאנעוועז ז"ל דפירוש
 בירושלמי בקרבן עדה, וללאה ידי כל הדעות
 אמר דיעשה עכו"ם קטן זו מוס כמו
 שכתב הגאון ח"ס בתשובה אחת.

משה יצחק בראווער

אב"ד סוי סייסי איאווה (באמריקה)

חשובה חולה ויום הכפורים מכפר וכו',
עבר על כריתות ומיתות צ"ד וכו'
חשובה ויכ"כ חולים ויכורים ממרקים
וכו', אבל מי שיש צידו חלול בשם אין
כח בחשובה לחלות ולא ציום ככפורים
לכפר, אלא כולם חולים ומיתת ממרקה
וכו' (יומא פ"ו). ומקדשי שם הא' הקדוש
יחיו חיים בנשימית נלח, ויפיתו צו חיי
נלח בעם עולם, "ואעבר עליך ואראך
מתבוססת בדמיון ואמר לך בדמיון חיי
ואמר לך בדמיון חיי" (יחזקאל ט"ז ו').

ישראל בנימין בענדט פייוולזאהן

אב"ד שוקיאן (ליטא)

סימן כח

בענין ספק בכור

אחד קנה מעכו"ם צמח וביא חולצת
ואמר העכו"ם צמח לפי חומו
שלא להשגיח מקחו שכבר ילדה, וילדה
אח"כ ילד זכר אם סומכין עליו להחיר
מספק בכור. לכאורכ הדיו הזה מפורש
בדמ"א שט"ז ציור"ד דכתב להחיר, אבל
כתב אלי רב גאון אחד שזה הדיו
צירושלמי שבת צפ"א י"ח דבר גזרו
ואחד מהן ועל צבוריכו, ופירש דברי
הירושלמי ועל צבוריכו שאל קנה אחד
צמח מעכו"ם וילדה ולד זכר הוא ספק
בכור, ובחשובה אחת כתב דאם כי
המסית לפי חומו קודם חולדת כולד
מכני אבל אם כי המסית לפי חומו
לאחר חולדת כולד לא מכני משום דכבר
חל האיסור קודם שאמר ולא מכני

אח"כ המסית לפי חומו, ופסק שהוא
ספק בכור ולריך מוס כדיו ונאכל
לבעלים.

אבל לפענ"ד נראה דהפירוש צירושלמי
קרבן עדה דקאי על ביכורים
לא על בכורות שהדיו שהמכר קרקעו
צאי לעכו"ם לוקח ומציא ביכורים כדי
שיביע עליו למשא ויקנה הקרקע מעכו"ם,
ע"י גיטין מ"ז צמחה, והפירוש דאל
בכוריהן הוא ביכורים יוע"ש צק"ע דאם
קאי על בכורות וכו' גזירה מ"ח דבר
הא משנה מפורשת בבכורות י"ט: הלווקח
צמח מעכו"ם הוא ספק בכור ועל זה
קאי שם בגמרא אם חלצ פוטר או לא
וכו' מדינא ולא גזירה, ואם נאמר
דהגזירה י"ח דבר כיב על חולצת
דחולצת פטור מן הדיו וכיב הגזירה
דספק בכור הוא, אמאי אמרינן דאין
חוששין למוטע משום דחלצ פטור הא
יש גזירה מ"ח דבר דאפילו חולצת הוא
ספק בכור, אלא ודאי דהפירוש ועל
בכוריהן צירושלמי הוא על ביכורים
קרבן עדה.

ועוד ראינו מירושלמי דמאי פ"ד מ"א
דכדיו דלריך לתרום תרומת מעשר
מדמאי ואם שבת לתרום מערב שבת
שאלו צמח ואוכל על פיו, והירושלמי
אמר על זה משום אימת שבת על עם
הארץ ולא משקל, ואם נאמר דכיבא דכבר
חל האיסור לא מכני שום צירור אמאי
מותר לאכול צמח דאם משבא שבת חל
האיסור דצמח קובעת למעשר ע"ש
צ"ל ל"ה, וכיבא דחל האיסור מקודם
וכו' מגזירה לא מכני שום צירור, אלא
ודאי דהפירוש ועל צבוריכו הוא קרבן

גדול, לכן גם בלי מחשבה, יענש בעונם כזה, גלות, לא ירצה בקרבן, ובכ"ז בעושה מאונס אחרים פטור.

ולפי"ז יפורש דבר „הכחוק" (ר"ל"ה) „יבחלק השני הכללי, שיעשה האדם בעצרה, אין תאור זה, ולא עריצות, אבל בפטולתו וכו' להכעיס, זה כמוזן מחלל ש"ש וילקח" לאמר על כלאו המיוחד במלוא שטנה, באשר שחלק הראשון—העושה באונס מאחרים, אין מלקות, גם בחלק השלישי—גדול העושה דבר שרצים מרננים אחריו, אין מלקות, כי הלא לא עבר על לאו שבתורה, ועוד מי יערך ערך גדול, וישטר שער חלול השם שילא מזה, לכן פירש שחלק השני, יש מלקות (ע"ש במנ"ח).

גדול, לכן גם בלי מחשבה, יענש בעונם כזה, גלות, לא ירצה בקרבן, ובכ"ז בעושה מאונס אחרים פטור.

ובהלכה ו' (שס) כתב הרמב"ם „צענין שאמרו באונסים, כך אמרו בחלאים, כילד מי שחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים שרפואתי בדבר פלוני מאיסורים שבתורה, עושים ומתרפא' בכל איסורים שבתורה, במקום סכנה, חוץ מע"ז ג"ע וש"ד, שאפילו במקום סכנה אין מתרפאים בהם, ואם עבר ונתרפא, עונשים אותו ב"ד עונש הראוי לו." טעמו הטוב לחלק בין אונס מאחרים שאינו נענש ע"ז ובין אונס מעלמו שנענש—עולה מדבר תלמודנו „א"ר הונא תליצו וזבין זביוה זביוה, מ"ט כל דמזבין אינשי אי לא דאניס לא הוה מזבין, ואפילו הכי זביוה זביוה, ודלמא שאניס אונס דנפשיה מאונס דאסרינא וכו'" (ב"ב מ"ז) (יגו') כספרי „סגולת ישראל" בא ב' ח' מלוא (ו). ועוד מזה „תניא מנין לפקדין שדוחה

ואמרה נפשי: כן ר' ישמעאל, דרש מהכתוב הכוא רק על אונס מאחרים „א"ר ר' ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבד ע"ז ואם לאו תכרג מנין שיעבר ואל יכרג, ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם, יכול אפילו צפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדש"י (שס) וכן הוא מצא הכתוב „ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם איני ד"י" (אחריו ית, ה') ולא שעיי שמירתם, ימות ע"י אחרים במאנסים אותו לעבר עליהם, אך אין זה ענין לעבר עליהם מדעתו, להכס ממנו מחלה וחלילה, שבאו עליו שלא בגלל המלצות—ושמואל בידעו מדרשות התנאים, שפק"נ דוחה את הכל, גם לעבר מדעתו להליל את נפשו או נפש אחר משחת דרש הכתוב „וחי בהם ולא שימות בהם" גם מאונס נפשו, וכן נחזה גם מזה שאפשר לחלק דיניהם, וכן נחזה שר' ישמעאל שמקיל גם בע"ז, בסתמא, לעבר ולא יכרג, מהמיר בגלוי, מפני חכ"ש, כולך לטעמו, שהוא דורש ואומר: „עבר על עשה ושכ אינו זז משם עד שמוחלים לו וכו' עבר על לא תעשה וכו' בהם?"

סימן כז

במצות קדוש השם

וכל מי שנאמר בו יכרג ואל יעצה, ונכרג ולא עצה, ה"ז קידש את השם, ואם היה בעשרה מ ישראל, ה"ז קידש את השם ברבים וכו', וכל מי שנאמר בו יכרג ואל יעצה, ועצר ולא נכרג, ה"ז מחלל את השם, ואם היה בעשרה מ ישראל, ה"ז חילל את השם ברבים, ובטל מ"ע שהיה קדוש השם ועצר על מצות ל"ת שהיה חלול השם, ואע"פ כן מפני שעצר באונס אין מלקים אותו ואין לרדף לאחרי, שאין ממייתים אותו ב"ד, אפילו כרג באונס, שאין מלקים וממייתים, אלא לעובר בדינו ובעדים ובתראה וכו' (רמב"ם, יסודי התורה, כ. ד.).

ואמרת צעני לפרש דבריו המסולאים צפ, בדבר הלכות גדולות אלו, שומרות חומת דתנו, ועי"ז תחישנה בערות נושאי כליו "וכל מי שנאמר בו יכרג ואל יעצה ונכרג ולא עצה, ה"ז קידש את השם" וקיס מ"ע "ונקדשתי" "ואם היה בעשרה מ ישראל ה"ז קידש את השם ברבים" וקיס וי"ע "ונקדשתי בתוך בני ישראל"—"וכל מי שנאמר בו יכרג ואל יעצה, ועצר ולא נכרג ה"ז מחלל את השם" ועצר על מצות ל"ת "ולא תחללו את שם קדש"י" ובטל מ"ע "ונקדשתי" "ואם היה בעשרה מ ישראל ה"ז חילל את השם ברבים ובטל מ"ע שהיה קדוש השם ועצר על מצות שהיה חלול השם (וע"ש בלחם משנה) "ואע"פ כן מפני שעצר באונס אין

מלקים אותו" על עזרת שאר המצות, שאין צדק רק לזה, במקום שהמאנס אומר להעבירו על מצות ד', או צדק השמוד (כמבואר למעלה בהלכות ב"ג) או על אבירייתו של שלש העצרות החמורות, שאין צדק רק לזה, אך בעצרו על עיקרי מצות האזהרות הן עבודה זרה, שפיכת דמים וגלוי עריות, אין מלקות בלאו הכי, שהלא הלאוים שצדק נחמו לאזהרות מיתות ב"ד, ואין לוקים עליהן, ועל לאו "לא תחללו את שם קדש"י ג"כ אין לוקים שהלא הוא לאו שבכללות, שהוא כולל שלש אלה: א) העוזה ואינו נכרג, במקום שמורה ליכרג ולא לעצר. ב) "כל העובר וכו' על אחת מכל מצות החמורות בחורב בשאט נפש להכעיס וכו'" ג) "ויש דברים אחדים שהם בכלל חלול השם, והוא שיעשה אוחס גדול בחורב ומפורסם בחסידות, דברים שבהריות מרגנים אחריו בשבילם וכו'" (להלכה בהלכות יו"א) ובכלל ה"ם דברים המקורים אל הלבו, שלא תחנן בהם בתראה. גם בלאו הזה מקיף כל מצות התורה. "ואין לרדף לאמר שאין ממייתים אותו ב"ד, אפילו כרג באונס וכו'" תפס רק אחת משלש העצרות החמורות, שפיכת דמים, משלש אלה: א) כי אם בעי"ז וג"ע, ישנם איסורים שאין בהם רק לאוים, והנם מאבירייתו. בשפיכת דמים ע"פ רוב, עיקר שיש בה חיוב מיתה (ע' תוספות נוח וכו' סוטה י'). ב) עי"ז וג"ע, ובלע אה"כ בכתובים שהביאו. ג) אם עי"ז, בעיקר הוא, המחשבה שבלב. דג"כ הרכורי עברה קשים מעברה, לכן בעושה בשגגה, נראה בקרבן. דג"ה, המעשה עיקר גדול

צפני עלמה הוא ועמית בחוס, לדבריו
צפסחים נ"ד דפרד נצרה צמול"ש
ואכמ"ל.

והנה אחרי כותבי זה מלאחי צק
צרכי קי רל"ז מוצא תשרי
רציו יעשה הראשון צזה ח"ל — צין
יתר דבריו—ולית להו לרצק ק"ו דאיסי
משום דלא אקרה תורה אלא שני גופין
דכתיב לא תחרוש צשור וצחמור יחדיו
אבל גוף אחד אף שצא מכח שני מינים
שרי ולא דמי לכלאי בגדים דכתיב שטמא
דמשמע דזכו שני מינים מחוברים יחד והאי
כדיניה, והאי כדיניה והאיך נדרוש ק"ו
לעקור דברי תורה הלכך לא חיישי רצק
לכאי ק"ו וכו' ע"ש, ולא צרירין לי דבריו
שכ"כ פשוט לו מקצרה שרק שני גופין
אקרה תורה עד שקורא אותו ק"ו לעקור
דברי תורה, ואין זכר לזה בתוספתא
ויירושלמי הג"ל, ואיך יפרנס הא דשור
פקוד"מ שלוקה אף דהוה צגוף אחד,
אך אי משום זה לא קשה כ"כ דבתם
שאני דהתורה אחשביה כשני גופים כלצי
וכאלי, והללע"ד צזה כג"ל והדבר מצוה
על נכון.

אברהם יעקב ניימרק

ת ל - א ב י ב

מלפנים אב"ד פרען (ליטא)

הרכבה שמקבלים עבור זה מזה הם
בכלל פרד, ובכלל שעלו במחשבה להבראות
צט"ש ופרד לדוגמא קתני אבל בפשוטו
לא משמע כן.

והנה לשיטת הרמב"ם דאקור הנהגה
בכלאים מה"ת רק צמין עמא
ועכוה, היה אפשר להאיר את כל הענין
בדרך אחר ויותר פשוט, לפי"ז כל השקלא
וערוא של הירושלמי דאקור רכיבה
צפרידה הוא רק מדרצק—גזירה אטו
שור וצחמור וכדומה—ומכיון שיש צריה
של פרד שוב לא גזרו גם על הפרד של
הרכבה, וכ"כ צכוי כיון שמלניו שצגוף
אחד לא גזרו, אך אכתי צריבין לדבריו
הג"ל משום דין הרצעה, דפרידה שתצטע
מציטין עליה את מינה ולא חיישינן
דאחי"ל חמור ומשתמש צלד קוק וכדברי
החוס, חגיגה הג"ל, אלא ע"כ כג"ל,
וארוחנא צזה דלא נלטק לומר שהפרידה
שרכב עליה שלמה מששת ימי בראשית
היתה—דהלא כודניתא לא ילדה—ולא
עציד קוצ"ה נוסא צכדי אט"כ דכיון
שהיתה פרידה צריה מששת ימי בראשית
כל הפרידות הצאות ע"י הרכבה על
שמה יקראו וצריות הן.

והנה יש לי עוד צזה הרהורי
דברים אם גם צפירות מורכבים
שלא היתה צריה כזאת מששת ימי
בראשית שייכא לומר דשם צריה עליו, או
דאין כל חדש תחת השמש ורק שם
אבותיו עליו, וילמא מזה לענין אחרוג
המורכב אם הוה צריה חדשה ושם חדש
עליו אינו אחרוג כלל, ואם שמו כשם
אבותיו רק חקר יקרא, ואולי יש לכון
שיטת ר' יוקי יומא ע"ד דכוי צריה

והנה מלאתי לי יקוד נאמן לדברי
מדברי בגמי פקחים ו"ד דמוצא
שם הא דעשרה דברים נצראו צע"ש
ציה"ש כו' והפרדו ואח"כ שם בצרייתא
ר' יוקי אומר שני דברים עלו במחשבה
לצראות צע"ש ולא נצראו עד מול"ש,
ובמול"ש נתן הקצ"ה דעה צאדם הראשון
מעין דוגמא של מעלה כו' והציה שתי
בהמות והרכיב זו בזו וילא מהן פרד
כו', ועי"ש ברש"י ד"ה והפרד אין כל
חדש תחת השמש ופרד הראשון נצרא מן
הארץ ולא בא מן הכלאים עכ"ל, והנראה
בכוונת חז"ל בזה אף שעינינו הרוחות
פירות ולמחוס למאות מעשה ידי אדם
עי' הרכבה וע"כ שאין זה חדש תחת
השמש, והוא בכלל אשר צרא חלקים
לעשות, שהאדם יפתחם בכל מיני פתוח
ושכלול, אבל בצעלי היים רק כל אשר
יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו.
ועליו אין להוסיף שמות ומינים חדשים,
ונראה דגם לר' יוקי שהפרד הראשון בא
עי' אדם הראשון עי' הרכבה צכ"ז
צריה הוא, כיון שעלה במחשבה לצראותו
צע"ש ועי' שנתן הקצ"ה דעה צאדם
הראשון נצרא, והוא בכלל אשר יקרא לו
האדם נפש חיה, ורק לרש"י שצא עי'
ענה אמרו צאמת ענה פקול היה לפיכך
הציה פקול לעולם, ונראה שזה כדעת
איסי בן יחודה, ואולי י"ל לרש"י שאין
חוששין לזרע האב. ויש לי עוד בזה
הדבורי דברים דלכאורה לפי"ז צכ"ז הבא
מתוך הבא על הנציה יחי' חוזר ונישור
ק"ו דאיסי בן יחודה, דלא מלינו כו'
שהיתה צריה מששת ימי בראשית, ויחי'
אקור בהרצעה ורכיבה, ואולי כל בני

הרכבה

לענין שם הקוגי שם חיה או שם בהמה,
דבזה צאמת כיון להקוגים רק שנים הם
חיה ובהמה צע"כ הוא הציה חיה
והציה בהמה דאין קוג אחרי, אך לזה י"ל
ליקוד שאין כל חדש תחת השמש, ואין שום
דבר חדש ושם חדש עי' מעשה צה"א,
ובמאמר הכחוצ בראשית צ' י"ט וילר
ה' חלקים כו' וכל אשר יקרא לו האדם
נפש חיה הוא שמו, א"כ כל זמן שלא
היה לנו הכרה לומר שהיתה מששת ימי
בראשית צריה של פרידה, אז הפרידה
שצאה עי' הרכבה קוק וחמור ג"כ רק
שם קוק וחמור עליה, ומן הדין שהיה
אקורה בהנהגה ובהרצעה זה עם זה,
רק לאחר שמעשה דדוד הוכרה שהיתה
פרידה מששת ימי בראשית, ואין זה שם
חדש ולא צריה חדשה אז גם פרידה
מלאכותיות הצאה מקוק וחמור שם
פרידה עליה, ולענ"ד היה נראה להגיע
צירושלמי—אוף הכי צריה—ואפי' אם לא
גיה זהו מוצנו דלישנא דירושלמי לישנא
קלילא הוא וזה הוא צירוף דהא מילתא,
אחת משתי אלה או שחכמים הכריעו
בזה את איסי בן יחודה כיון דמדוד
מוכרה שהיתה פרידה מששת ימי בראשית
א"כ גם פרידה הצאה מהרכבה צריה
היא, או שאין בזה הכרע רק שנתצר
בזה נקודת המחלוקת בין רצון ואיסי אם
גם פרידה הצאה מהרכבה שם צריה עליה,
והלכה כדברי חכמים בזה דקברי דצריה
היא, וא"כ אין בזה סרך של כלאים, ולפי"ז
בשור פקולי המקודשים שהוא כלבי ואיל,
לפירות, או לפירותי' מלד שהוא חולין והקדש
הוא כחרי מינים ממש ואקור בהרצעה
וגם בהרכבה מלד ק"ו דאיסי בן יחודה.

במדות התורה, בלי שום שקלא וטריא ומו"מ בדבריו. והנה הרא"ש צ"ח צפ"ח דכלאים דהא את הק"ו דאיכא ע"ש, אך גם זה דבר פלא לקחור מקצרה מה שקיימו וקצלו חכמי התלמוד, עוד זאת באלו האחרונים האחרונים ותק' רע"א ודחו את דחוי של הרא"ש מדויל ידו לשיטתו שחזור ע"י ד"א לא הוב כלאים, ואפי' לשיטת הרמב"ם דחזור ע"י ד"א הוב חזיר לענין שטטנז ויש מקום לדחוי של הרא"ש, אכתי מכלל מה מלינו לא ילא, והלא כל עניני כלאים ילפי מהדדי דאל"ה יח"י אקור להרציע שור לזן ע"ג שור שחור וא"כ ה"ג לענין זה, והנה התוס' בחגיגה ז' ז' ד"ה לישא שפחה כו' וי"ל דהתם לא קפיד קרא אלא בכלאים דתרי מינים והא ליכא כו' ומטעם דשרי הרצעה שרי גם לרכוב על הפרידה ונתקפתא כו' ע"ש, וגם זה פלא מלכד מה שקצרתם אינה כ"כ מובנת וכי מקצרה דוחין דברי תנא, ועל כגון דא נאמר מפני שאנו מדומין נעשה מעשה.

והנה לולא דמקפתיא היה י"ל בזהארת הדבר בדרך זה — ואולי לזה כיוונו גם רבותינו צבתה"ק — דבאמת פרידה הבאה מב' מינים אינה חליה סוק וחליה חמור אפי' למ"ד חוששין לזרע האב, רק שם צריה עליה שאינה לא סוק ולא חמור רק פרה, דבמינים כיוון שיש הרבה מינים זה מין חדש ואינו ענין כלל לשטטנז, דהתם השם נאמר ופשתים לא בטל מהם, והא דמלינו דבתיש הבא על הנציה אם חוששין לזרע האב מיקרי מקצת שם לענין כמה דצריה, הוא רק

לענין

סימן כו

היתר הפרידה

ירושלמי פ"ח דכלאים ה"ב חוקי בן עקציה אומר אקור לרכוב ע"ג פרידה מק"מ, והא כתיב וירכיבו איש על פרידו וינוסו, אין למדין מן המלכות, והא כתיב והרכבתם את שלמה בני כו', צריה משעת ימי בראשית היתה עכ"ל, וע"י צר"ש שהציא צבם התקפתא שחקר שם ת"י היירושלמי ויתר שם עוד קושא ותירון שאינו צירושלמי ע"ש שמרכיבין יחד והאחד משלים את חצורו, דלאחר שהשיב אין מציאין ראייה מהתקע, השיבו לו והכתיב בדוד ויטע הישר צעיני ה' ולא קר מכל אשר לוהו, והשיב צריה משעת ימי בראשית היתה, והנה לפ"ז לכאורה דברי איסי בן עקציה שרירין וקיימין וק"ו שלו לא איפריק, וק"ו הלא הוא מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, ולהלכה לית דחש לה, ע"י רע"צ שהציא שמעולם לא ראינו רצון קשיבאי שיקפידו ע"ז, והדבר נפלא מאד מאן ספין ומאן רקיע לדחות בקש דברי תנא המצוקסין כ"כ.

והנה באמת להלכה מוכרח מהבבלי והירושלמי דלא קייסין לזה, דבחולין ע"ט אמר ליה ר' אבא כו' אי מטיילית לי כודעיתא צריקפק כו', וכן צירושלמי כלאים פ"ח ה"ג ר' מנא מפקד לחילין דר"י נשיאה אי צפיתון מוצין מיליון כו', מכל הלין גראה שכולהו פליגי אהא דאיסי, אך צכ"ז התמיא במקומה עומדת על איזה יקוד קנכו האמוראים לעבור על דברי התנא המצוקס

הטעם שכתב הר"ף דק"ש בכל לשון ועם זה הביא משם דבלבד שלא יהי' הלשון משוּבש כמו ארמית שאם שחור קרוב ללה"ק אבל הוא לה"ק משוּבש וכל בכל לשון צעיון שלא יהי' משוּבש, ומה שקורא הר"ף בא תלמידו (הרמב"ם פ"ב הי"י מק"ש) ומבאר לן יותר דעת רבו הר"ף בזה"ל: קורא אדם ק"ש בכל לשון שיהי' מצינה והקורא בכל לשון לריך להזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלה"ק עכ"ל, והוא דכש בארמית אין קורין משום דהוא לה"ק משוּבש כ"כ בכל לשון, וכי"ן הוליא הרמב"ם מהר"ף שביא הא דקוטה פ"ב דזרכות ללמוד שני דברים משם שתפלה וק"ש בכל לשון ושיהי' בלי שיבוש הן צק"ש הן בתפלה רק שמבאר לן הר"ף דבתפלה דרחמי צלצור גם בארמית מהני משא"כ לענין ק"ש דצעי קריאה כמוזן דאפי' צלצור לא מהני ח"צ דעת הרמב"ם בדעת רבו הר"ף ודלא כהטור.

וביותר תמיהני על הג' מהר"ה שם קי' ק"א שכתב בזה"ל מש"כ רצו צשם הר"ף ולא צשם הגמ' דקוטה דמחלק בזה"ל בין יהוד לצור משום דהי' לפרש דלא חסרו ביחוד אלא לשון ארמית כדעת הרא"ש אבל הר"ף כתב דאף בשאר לשונות חסור ליחוד להתפלל רק בלה"ק עכ"ל מהר"ה, ובאמת כשם שצקוטה מקשה על רבי יהודה ור"י דחסרו להתפלל בלשון ארמית הא מתני' אמרה בכל לשון ומשמע אפי' ארמית ומשני דמתני' צלצור כמו"כ הר"ף מפרש המתני' דקוטה דאמרה בכל לשון

ומשמע אפי' ארמית דמיירי צלצור אבל ודאי בכל לשונות שרי בתפלה כמו צק"ש שם צמתני' דקוטה, וצחוס עשו הטור והגר"ה מחלוקת בין הר"ף והרא"ש דודאי כמו קריאת שמע בכל לשון הן תפלה בכל לשון וכמש"כ הרמב"ם צה" ק"ש רק בלשון ארמית משום השיבוש כמש"כ הרא"ש וכמו הן בכל לשון צעיון שלא יהי' שיבוש בפירוש הדבר וכמש"כ הכ"מ, ובאשר בארתי דמקור דברי הרמב"ם הוא מהר"ף דכמו בלה"ק משוּבש בארמית וערבית כ"כ בכל הלשונות וצק"ש דתלוי בקריאה אין נפ"מ בין יחיד לרבים ורק בתפלה דהן אל כציר לא ימאס מהני אפי' בלשון משוּבש, והר"ף והרמב"ם כולם שוים לעובה דתפלה בכל לשון כפשטת המשנה דקוטה הן ביחיד הן צלצור ורק ארמית וערבית וכל הלשונות אפילו אם הם משוּבשין אפי"ה מהני דתפלה רחמי והן אל כציר לא ימאס, וזאת צק"ש דקריאה צעי צעיון שלא לשון משוּבש הן ביחיד הן צלצור וכמש"כ הרמב"ם וכ"מ דגמרוין כל לשון מלה"ק דצעיון בלי שיבוש ואין כאן שום מחלוקת בין הר"ף והרמב"ם ובין הרא"ש והמעדי"ט והכלבו כנלע"ד.

(המשך יבוא א"ה)

מאיר ראבינזאהן

ירושלים ת"ו

מלפנים אב"ד ראדושקאוויץ (פולנדיה)

סימן כה

בדין ק"ש בכל לשון

(המשך מחוברת א—ג)

וראיתי בכלצו ה' ק"ש ולריך לדקדק

באותיותיה כו' טעם בק"ש

של שחרית י"א שאין לה תשלומין כו'.

ור"ח כתב דק"ש שיה לענין תפלה אע"פ

שאין מטבע אחד, קראה בכל לשון י"א

ובלבד שידקדק משבש אותו לשון כמו

שמדקדקין בלה"ק, וכתב הר"ף ז"ל דוקא

בצבור אבל ביחיד לא כדאמרין אל ישאל

אדם על לרכיו בלשון ארמי כו' וכוונת

ר"י ידועה למשכילים ומצינים טוב להש

למה אין מכירין בלשון ארמי ולא בשאר

לשונות חוץ מלשון קודש עכ"ל. ודבריו

לכאורה תמוהים מאד, מה שהציו בזה

ק"ש את דברי הר"ף שקאי בתפלה וכמו

שהוא צעל בכלצו מקיים וכתב הר"ף

דוקא בצבור כו' אחר שכתב הכלצו בלשון

הרמזים (פ"ב ה"י דק"ש) קראה בכל

לשון י"א ובלבד שידקדק משבש אותה

לשון כמו שמדקדקים בלה"ק. אמנם

נראה לי ברור שכוונת הכלצו לכל מה

שדברנו שמיצא מתפלה לק"ש שציעין

שלא יהי שבוש כמו שצאנו בשם הרא"ש

ומעיריט שחקרון של לשון ארמי משום

שהוא משבש, ולמד גם הכלצו מהר"ף

ומכח קוגיא דקוטה דציעין שלא יהי

משבש בלשון ארמי, ובדואי דק"ש אין

שום נפ"מ צין יחיד לרבים דבק"ש

בקריאה כהלכה עיקר דמלתא, רק

בתפלה הן אל כצור לא ימאס מהני

אפי' לשון משבש דרחמי יינהו והציו

הכלצו בדבריו שני דברים, היולאים

מקוגיא דקוטה דלשון משבש מגונה גם

בתפלה מכש"כ בק"ש דצעי קריאה, ולכן

קוצרים הר"ף ורמז"ס דביחיד דצעי

מליצים בתפלה לא ישאל לרכיו בלשון

ארמית שהוא לה"ק משבש, וממילא

בק"ש הן ביחיד הן בצבור לא יקרא

בארמית משום השיבוש שלו ולענין תפלה

דרחמי בצבור מועיל זכות רבים הן אל

כציר לא ימאס, ומצא הכלצו דעת

הר"ף ורמז"ס שלמדו מקוגיא דקוטה

דמוטעם שיבוש בתפלה ביחיד לא יקרא

ובצבור יתפללו משום הן אל כציר לא

ימאס ואל ק"ש אין נ"מ צין יחיד לצבור

דאפי' בצבור לא יקרא ק"ש בלשון משבש

הן בלה"ק משבש בארמית והן בכל לשון

באופן שלא יהי שיבוש.

ולא זכותי להצין דעת הטור קי' ק"א

שכתב צוה"ל: ויכול להתפלל בכל

לשון שירלה ופי' רצ אלפס דדוקא בצבור

אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלה"ק ואדוני

אצי ז"ל כתב דאף יחיד כששואל לרכיו

יכול לשאול בכל לשון שירלה חוץ מלשון

ארמי עכ"ל. ואני תמה היכן מלא רצנו

הטור בדעת רצ אלפס דדוקא בלה"ק

וחולק עם הרא"ש והלא ברית פ"ב דברכות

העתיק הר"ף את הקוגיא דקוטה

כלורתה וכמו שמפרש הרא"ש הקוגיא

דקוטה הן בודאי מפרש בדעת הר"ף

דרק לשון ארמית וכמוש"כ המעיריט

הטעם, ומשום"ה לא הציו הרא"ש דברי

הר"ף ושחולק על הר"ף כדרכו של

הרא"ש תמיד, וע"כ דהרא"ש מפרש הן

גם בר"ף, ואדרבה לפי"מ שצארתו טעמו

של הר"ף שהציו זה בכלכות ק"ש הוא

נשתמד או שבורו צ"ד לאכול חלב שריו"ח
אמר נדחית מטאתו ור"ל אמר לא
נדחית, מוכרחין אנו להפך את ריו"ח
לדרי"ל ודרי"ל לריו"ח, ונמלא שר"י אמר
לכשישפפה, וממילא אר"י דאם נתן לה
את גיטת ואמר לא יבא גט אלא למחר
ונעשה קורדייקוס שלא יבא הגט כשה
אכל מה נפ"מ צזה, כהי שלפי הכללים
שצידנו לריבין אנהנו לומר, דכלכתא
כריו"ח לגבי ר"ל, מ"מ הרי כאן הסיוק
צורה דלית קיום לכלכך זה לפי שהיא
סותרת כמתניתא דכרי שהיה ללוב או
מגויד ורמז ואמר כתבו גט לאשתי
שכותצין ונותנין, ואין חוששין כלל שנטרפה
דעתו שעה אחת, וא"כ גם אם ריו"ח
יאמר כחומר ג"כ מתצטלין דבריו כמו
שכירו' מסיק ולית לה קיום.

אלה שבתות שפיר מסיק כר"ן,

וכצ"א הגר"א בצא"ר, שאנו
לריבין לחוש שתכיר דעתו שפוי, לא רק
צעה כתיבה הגט, כי אם גם צעה
שהגט גומה, שהרי ע"פ הירוש' שני
הדברים הם דומין זל"ז, ואם אנו פוסלין
אם נכתב הגט צעה שנטרפה דעתו,
אע"פ שהיה דעתו שפוי, צעה שאמר
כתבו ותנו גט לאשתי, אנו לריבין לחוש
ג"כ לשעה שהגט גומה, שהרי הירוש'
חולק אותם זה צזה, ובראיה ממתניתא
דכ"ה ללוב או מגויד היא ראייה ג"כ
לסחור את הדין שלריבין שתכיר דעתו
שפוי צעה כתיבה ונתיבה, שהרי כל
בעסק שם הוא מפני החשש של שמה או
ודאי נטרפה דעתו צעה כתיבה או
נתיבה, וא"כ מאחר שלפי הסוגיא הכבולת
בגמ' ד' ע' א' יש לנו הכרעה ברורה

דרי"ל אמר כותצין ונותנין גט לאלתה,
ור' יו"ח אמר שאין כותצין אלא לכשישפפה,
ואפי' ר"ל לא אמר דינו לפי כצנלי אלא
בקורדייקוס משום דסמיה צידן, צשרא
סומקא אגומרי וחמרא מרקא, אכל
במקום דלא סמיה צידן גם ר"ל מודה
שאין כותצין ונותנין צעה שאין דעתו
שפוי עליה, וע"פ הירוש' כ"ה שאין הגט
גומר כשאין דעתו שפוי, דצזה אין
מחלוקת מפורשת מכצנלי נגד הירוש',
וכקו' ממגויד או ללוב בלא מקשה ע"ז
גם בצנלי, ועוד הוסיפו להקשות מהא
דאר"י אמר שמואל שחט צו שנים או רוב
שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי
אלו יכתבו ויתנו, וכצנלי מחלק צין
הנושאים בחירונו כהי השתא בהם דעתא
ליתותא היא וכחושותא הוא דאתחילת
ציה, ככה דעתא שגישתא היא, וא"כ
במקום שיש לנו לחוש לדעתא שגישתא,
לריבין אנו לחוש לעת חלות הגט כר"ה,
ומאחר שהיו' כי שם ד"ה הסתם, דצגט
שכ"מ אומר ר"י דלריך לזכר שלא יתקלקל
צין כתיבה לנתיבה דאם נתקלקל צינתיים
אפי' נתפקה לצסוף אין מוטיל אפי'
לר"ל דכא לא סמיה צידן, ופעמים
ששכ"מ אינו שפוי בדעתו, ומספקא, אי
חשצין ליה כשופט, או שמה הונצא צעלמא
הוא דנקטיה וכישן דמי עכ"ל, וא"כ אם
פירש שיחול הגט שעה אחת לפני מיתתו
כרי יש לנו לחוש שאותה השעה לא היחה
דעתו שפוי עליו ואין הגט גומר אז.

(המשך יבוא א"ה)

אברהם יצחק הכהן קוק

ראש הרבנים לארץ ישראל

אמנם מה שיש לדון בזה הוא מטעם אחר מהא דקיי"ל צ"ל קב"א ס"ד לריך לדקדק שיכיה שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה, ובגוסס שאינו מדבר, הרי כ"י הרמ"א שם בזהב"ה צ"ל שיש להחמיר שאינו יכול לגרש, וברי דין הוא שגם בשעת חלות הגט לריך שיכ"י שפוי בדעתו, כדאיתא בירושלמי, ורבינו הגר"א ז"ל כ"י בצאוריו סק"ז שם צ"ל דין ש"מ שמלוה לכתוב גט, לריך לדקדק בו שיכ"א שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה עכ"ל, ומסיים הגר"א ע"ז וכ"כ הר"ן שם, וכ"כ שם ב"ה בירושלמי נתן לה את גיטתו ואמר לה יכ"א גט אלא למחר ונעשה קורדייקוס, פלוגתא דר"י ור"ל, כלומר דלר"י לריך שיכ"א בדעתו בשעה שגט גומר עכ"ל, וא"כ לפ"י לריכין אנו לדעת שיכ"א החולה שפוי בדעתו בשעה שגט גומר, ויוכל להיות שזכו בענין המעכב עליו למחר שיחול הגט שעה אחת לפני מיתתו דהיינו מעט שאני בעולם, דמי יוכל לדעת אם יכ"י אז שפוי בדעתו, והנה לפי ג"י בירושלמי שלפנינו אין מקום לכאן לחומרא ז"א, שהרי בירושלמי שם אמתני' דאמר להם כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום, אמר"י רב יעקב בר אבא אמר אהפלגון ר' יוחנן וריש לקיש, ר"י אמר עודכו קורדייקוס כותבין גט ונותנין לאשתו, ר"ל אמר לכשישחט, מחלפא שיטתי דר"ל, דאפלגון, נחמיה או נשחט או נשחמה, או שכוזר צ"ל לאכול חלב ר"י אמר נדחית חטאתו, ר"ל אמר לא נדחית חטאתו, רבי יוסי

בי רבי זון אמר רבי יוחנן מחליף שמועתא דלא תבא מילתא דר"י פליגא על מילתיה דמר רבי שמואל צ"א בשם ר"י, בגוסס זורקין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו, רבנן דקיסרין אמרין ר' חייא ר' יבא חד כהדין וחד כהדין, מתניתא פליגא על ר"ל, אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום פתר לה לכשישחט אין דבריו האחרונים כלום, נתן לה את גיטתו ואמר לא יכ"א גט אלא למחר, ונעשה קורדייקוס, תפלוגתא דר"י ור"ל, זרק לה את גיטתו ואמר לא יכ"א גט אלא למחר, תפלוגתא דר"י ור"ל, ר' אלעזר אמר ר' אבין בעי, תרם את כריו ואמר לא יכ"א תרומה אלא למחר ונעשה קורדייקוס תפלוגתא דר"י ור"ל, אמר ר"י מתניתא פליגא על ר"ל ולית לה קיום, הרי שיכ"א ללוב או מגיד ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין בחזקת שהנשמה תלויה בו, ואפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת, כדא פליגא על ר"ל ולית לה קיום עכ"ל בירושלמי, ולכא"י הרי ד' בירו' הם פשוטים לכלל צ"ל שיהי כ"א מוחא את החומרא לר"ל, ומסיק דלית קיום לדבריו מפני שהמתניתא דברי שיכ"א או ללוב או מגיד כותרת אותה, וא"כ לא כ"י לנו לחוש כלל שיכ"א שפוי בדעתו בשעת חלות הגט, וממילא אין לנו שום חשש בגט שיכ"א ניתן בפירוש שיחול קמור למיתתו, משום שמא אז לא תכ"י דעתו שפוי עליו, וכ"כ, שיש לנו גם בירוש' ב' שיטות בדבריה, וכפיכ"י גם בדרי"ל, שמכריזים של נחמיה או נשחט או

אחיה, ואין זה שייך כ"כ לצרירה, וחובן הצרירה שבו הוא קלוש הרבה מצד צרירה דלמפרע, ועכ"פ לא גרע מניה, נשאר לנו רק בחשש שמא כל עיקר הטעם שאין אנו חוששים לצרירה בגיטא דשכיב מרע, שנוכחין בו כדשמואל, הוא מפני שהתנאי מפקיע מידי צרירה, ועפ"ד ה"ה עירובין ל"ו ב' ד"ה לא, ואם זאת היא המניעה הרי יכולין לכאורה גם כאן, לסדר בלשון של תנאי, לפי האומדנא הקרובה כגון אם ימות בתוך שלש שנים יבא גט שעה סמוך למיתתו, ואם לא ימות תוך ג' שנים לא יבא גט וכיו"ב, שאז הלא מלד הענין של צרירה הוא עדיף מכל ה"ה עוד יותר מכל גיטין דשכ"מ דעלמא שמחנין בהן מעכשיו.

א"ל שד' ה"ה יומא ל"ה א' ד"ה דברי הס מוצאים לומר דמשאני בעולם הוא יותר גרע לחשש צרירה מהיום אם מתה דאע"ג דמהיום אם מתה לריבין אנו לומר אגלתי מלחא למפרע, מ"מ הרי אנו יודעים את הזמן שקבענו להגט כשיבוא הגילוי מלחא, גם כעת לפני הגילוי מלחא דהיינו מהיום, משא"כ במעט שאני בעולם, שלא נחבררר לנו כלל בשום פעם לפני המיתת על איזו שעה אנו מכוונים שיחול הגט, ומדבריהם מוצא שגם לשון של תנאי נ"כ לא יועיל בכך להוציא מידי צרירה, שז"ל שם: "אבל אי אמרינן דכל דבר שהוא כעין תנאי לא שייך ביה צרירה, כי ה"ה דשמואל דמי שחזו, שם ד' ע"ה, לא קשה מידי, ובה דדייק צ"י כל הגט דף כ"ה מה"ה דמה היא באופן כימים כ"י ולכי מיתת הוי גיטא אלמא

יש צרירה היינו משום דמוקמינן לה צ"י מי שחזו (דף ע"ג) באומר מעט שאני בעולם, כלומר שעה אחת קודם למיתתו אם ימות, ואם כן בשעה שיש לו לגט לחול לא מוכחא מילתא אם חייל או לא, אלא שלאחר מיתתו אמרינן הו"ב דה"ה דלמפרע שזו היתה שעה אחת קודם למיתתו עכ"ל, א"כ נראה מדבריהם, דמעט שאני בעולם ה"ה חשש של צרירה יותר גדול מחשש של מהיום, אך למסקנא מחזקים ה"ה את ש"י רש"י שאפילו דרך תנאי אם תולה אותו בדבר שאינו בידו ה"ה צרירה, א"כ חוזרין לומר שכל גיטי שכ"מ בתנאים דתיקן שמואל ג"כ יש בהם משום צרירה וכיון שהלכה רווחת היא דמכשירין גיטין כאלה, א"כ גם בגט זה דמעט שאני בעולם לריבין להכשיר מטעם צרירה, אפילו כשנעלם ממנו טעם בדבר וכמש"כ הרמב"ן בחידושו ה"ה.

א"ל באמת אין שום קצרה לומר דהתנאי הוא המוציא מידי צרירה, מלד עלמא, רק עיקר הסברה היא מלד הפירוש שמפרש את צרירתו ומל"ה אותה, ואין נפ"מ בין אם מל"ה אותה בדרך תנאי או שמל"ה אותה באופן מוחלט, ואדרבה הסברה מחייבת, דכשמל"ה באופן מוחלט הוא מוציא יותר מידי צרירה, ממה שמל"ה בדרך תנאי שיש בו ל"ה של ספק, א"כ התנאי הזה לא יעלה כלליות ענין הצרירה, ועוד יוריד אותה, וכל עיקר העדיפות שיש כאן יותר מצד צרירה סתומה הוא מה שמפרש שבו השעה הסמוך למיתתו יחול הגט וכשצאש שעה זו הוא חל, ואח"כ כשמת אחרי השעה מתברר דה"ה לידיעתו שזו היא השעה המגורשת.

שער י-צ יון

סימן בר

בעניני גיטין

(המשך מחוברת א-ג)

כגט שעכ אחת לפני מיתתה וכמכרש"ס
בתשובה שם מבקש טעמים על שמואל
למה לא תיקן באמת שיגרש במעת אחרון
שאינו צעולם וכחז ע"ז שכוף מפני שני
טעמים: א) שרוב הנשים שכן מתגרשות
כך בן שמתגרשות בשעת קבלת כגט,
ועוד טעם ב' שאחר שהדין נותן שאין
לכתייחד עמו באותן הימים כמו ששנינו
לא תתייחד עמו אלא עפ"י עבד כ"ר
ואם תדע האשכ שהיא מגורשת מאותה
שעה לא תתייחד, אבל אם תדע שאינה
מגורשת אלא שעה אחת סמוך למיתה
תתייחד עמו כי תאמר שעדיין היא אשתו
עכ"ל, כ"ר שלא חשש כלל לענין ברירה
בגט זה, אלא כל החשש הוא רק שאם
תתייחד עמו יב"ה גט ישר וכלל בכל אופן
שכח לדעת רבים מכראשונים הלא בכל
גט שכ"מ שעושין בו תקנתא דשמואל יש
יותר לחוש לברירה מבני"ה, שכ"ר שם
חלות כגט הוא למפרע שיש בזה תוכן
העקרי של ברירה, וכאן הלא כל החלות
של כגט היא בשעה הכיח המיוחדת רק
שאינה ידועה לנו בשעתה כחזקת שלא
תצטרך שכי' החוק' בחולק י"א ד"ב

אחיה

והנה גם היש"ש מביא ד' בטור כללו,
ורק על מה שכ' בטור שם או
שנתן לה גט על תנאי ועדיין לא
נתקיים אז ליכא למיחש שמא צעל לשם
קדושין, ומ"מ לא תתגרש בו לכתחלה,
ע"ז כתב הרש"ל שכוף נגד ד' הרמב"ם
בפ"ח מה' גירושין דק"ל דבין תנאי
דמעכשיו ובין תנאי דאם, כל שלא נתקיים
אם נתייחד עמה חיישין שמא צעל לשם
קדושין ואזיל לטעמיה דס"ל דגם בתנאי
דאם שייך למימר דמיד חייל גיטא, אבל
על מה שכ' בטור כשכגט הוא רק גט
ישן, דכיינו כשפירש שיחול שעה אחת
לפני מיתתה, אם נתייחד עמו בינתיים
רק לכתחלה לא תתגרש בו, אבל נהגרשה
בו חנשא לכתחילה ע"ז לא פליג כלל,
ואדרבא הוא פירש את ד' הטור ג"כ
כמש"כ בב"ה שכוף עפ"ד החוק' דלר"י
דמכיוס כ"י כח"א לכל דבריה, וטעמא
דלא תתייחד משום גט ישן, וא"כ כשפירש
לכדיא לכ"י אין חוששין עכ"ל מהרש"ל,
ובכוננו היא שאין חוששין לקדושין אלא
לגט ישן ונמצא דגם הוא ז"ל פשיטא ליה
לדינא לא חיישין כאן לברירה, ואל

ב ר כ ת ת נ ח ו מ י ם

לְרוֹמֵי דוּרֵי הָאָדָם בִּיקָר מַעֲלֻתוֹ לְתוֹרָה וּתְעוּדָה לִירֵאָה אֲרוּכָת חֶסֶד וְכַל־
מִדָּה חֲסוּדָה הֵרֵב ר' יוֹסֵף אֶלְיָעֶזֶר פִּיּוּלֹזָאָהָן נִי"ו מוֹוִינְאָוּוּא (לִיטָא)
וְלִזְרְעוּ בְּרַךְ ר' וְלִכְלֵל מִשְׁפַּחְתָּנוּ הַכְּבוֹדָה, עַל מוֹת רַעִיתוֹ הַיְקָרָה, תָּמִיד וַיִּשְׁרֹדָה,
רוּם עֲלֻתָהּ, בִּרְבִּי צְדָקָתָהּ וְעֲנוּתָהּ מִרַחֵם שְׂרָה חַנָּה בַת הַר"ר יִצְחָק מֵאִיר הַכְּדָרָן,
בְּיוֹם כ"ד טֵבֵת תרצ"ה נ"ע. וז"ע.
בְּתוֹךְ שָׂאָר אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם יִמְצָאוּ הֵמָּה וְאֲנַחְנוּ נַחֲמוּסִים, בְּכוֹא לְרִיב
צִיּוֹן שְׁלֹמִים.

ב"א המצפה לישועה ונהמה ברוך בהגרי"ב פייוולזאהן

אב"ד בייסאנאלא (ליטא)

מ ו ד ע ה ר ב ה

לְשִׁמְחַת לֵב שׁוֹחֲרֵי תוֹשִׁי, יֵצֵא עֲרֵתָה לְאוֹר סֵפֶר "כֶּרֶם הַצִּבִּי" עַל סֵפֶר
וִיקָרָא, מֵלֵא וּגְדוּשׁ בַּחֲדוּת מְאֻרִים וּמַעֲלִיָּאִים כֹּל לֵב מְכִין, אֲלֵפֵי פְנִינִים,
וְאֲבֵנֵי חֲפִין, יִקִּיפוּ כֹל עֲנִינֵי הַחַיִּים וְתִקְוַת הַשְּׁנָה.
מִחִירוֹ לְרַבָּנִים וּדְרָשָׁנִים רַק 10 שִׁלְיָנִים—2 דוֹלָר—(עַל סִפְרִים לֹא יוֹחֲלֶף).
כֵּן נִמְצָאוּ אֲבוֹמַפְלָרִים מַעֲמִים מֵהֶם "כֶּרֶם הַצִּבִּי" כ"ח עַל ס' בְּרָאשִׁית,
מִחִירוֹ 2 דוֹלָר, וּס' "אֶשֶׁת חֵיל" בְּאוֹרִים וְנִאוּמִים עַל כֹּל פְּסוּקֵי אֶשֶׁת חֵיל,
מִחִירוֹ דוֹלָר אֶחָד, וּסֵפֶר "כֶּרֶם הַצִּבִּי" עַל סֵפֶר שְׁמוֹת, מִחִירוֹ 2 דוֹלָר.
לְהַשְׁגִּים אֲצֵל הַמַּחְבֵּר הֵרֵב הַגָּאוֹן הַמּוֹכֵחַק פֶּאֶר הַדְּרָשָׁנִים רַבִּי צִבִּי הִירֶשׁ
פֶּעֶרְבֶּעַר שְׁלִיט"א רַב בִּיאַנְדֹּון הַבִּירָה.

RABBI H. FERBER 14 Manette str. Soho LONDON, W. I. England

.....

מ ו ד ע ה

יֵצֵא לְאוֹר סֵפֶר "גִּנּוּן וְהַצִּיל" חֶלֶק ראשון, עַל סֵדֶר זִרְעִים וּמוֹעֵד, כּוֹלֵל:
יִשׁוּב קוֹשִׁיּוֹת הַגִּרְעָא זִצְיָל בְּתוּסְפוֹתָיו עַל הַמִּשְׁנׁוֹת, מֵאֵת הֵרֵב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָשׁ
מִוִּה"ר מֹשֶׁה מוֹנֶשְׁטֶר שְׁלִיט"א מִירוּשָׁלַיִם תִּיִּם, רַב בְּקֹהֶלֶת, דִּגְלֵי בְנֵי אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל בְּבִרְקִלִין. לְהַשְׁגִּיו עִפְ"י הַכְּתָב:

Rabbi M. Moinester 1727 Park Pl. Brooklyn N. Y. U. S. A.

סִפְרִים עֲתִיקִים וְחֲדָשִׁים

כֹּכֵל מַקְצוּעוֹת תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל וְחֻכְמֵיו, תַּלְמוּד וּמִדְרָשׁ עַד מִפְרָשִׁים הָרֵאשׁוֹנִים
וְהָאֲחֲרֹנִים, מִפְּרוֹת הַנְּאוּמִים, פּוֹסְקִים וְשׁוֹ"ת, דְּרָשׁ וְחִקְרָה, פְּלוֹסוֹפִיָּה וְקַבָּלָה,
מִסִּדְרוֹת וְתוֹלָדוֹת — יֵשׁ לְהַשְׁגִּי עִי הַיִּסְאָר וְהַיִּרְיוֹת הַפְּרִים שֶׁל מַרְיָלִינֹרָה.

העורכים הרבנים:
שלמה בלור
אהרן יצחק וסלנסקי
בהשתתפות
גדולי הרבנים, חכמים
וסופרים בארץ ובחו"ל.

(שנה טו)

זר חוץ

מקדש

לחדית, הלכה ואגדה וספרות-תורנית

הכתובת: **Rabbi S. Blazer**
P. O. Box 210, JERUSALEM, PALESTINE.

מחיר החתימה:
12 שיללינג (3 דולרים) לשנה

חוברת ד-ו

ב"ה. טבת-אדר, תרצ"ה

התוכן:

— כד) בעניני גיטין	— סרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק
— כה) בדין ק"ש בכל לשון	— הרב מאיר רבינסון
— כו) חיתר הפרידה	— הרב אברהם יעקב
— כז) במצות קדוש השם	— הרב ישראל בנימין
— כח) בענין ספק בכור	— הרב משה יצחק בראויה
— כט) בדין חולין בעזרה	— הרב קלמן מנדי
— ל) נשואים אזרחיים	— הרב יוסף אלי הנקין
— לא) בטור אסור לכתחילה	— הרב שלמה יוסף זיו
— לב) ספק מצוה וספק איסור	— הרב יוסף מאיר טרנר
— לג) באור בדברי הרמב"ם	— הרב אברהם מנדל קאופמן
— לד) הערות בספר	— הרב מנחם מנדל פרוש
— לה) הערות	— הרב צבי זאב הירשוביץ
— לו) בענין דבר שישל סתירן	— הרב מאיר יהודה בליסטיצקי

חלק חשובות:

- מב) הרב יחזקאל אברמסקי
מג) הרב עזרא אלטשולר
מד) הרב אברהם יצחק פרלמן
מה) הרב חיים מרניק
מו) הרב יוסף צווייל
מז) הרב שמואל אידלק
מח) הרב שמואל דוד מנדלסון
מט) הרב ל. מאוושאן

תורת הארץ:

- לז) הרב תנחום נרשון בליצקי
לח) הרב מאיר סטלביץ
לט) הרב יצחק יעקב וכטפונל
לס) הרב אברהם אדלר
לא) הרב יעקב ארי' קסטין

אגדה וספרות:

- א) לרמות דיוקנו של הרמב"ם ז"ל
ב) קרני הוד
ג) דרכי ישרים
הצעה חשובה, ידיעות תורניות, בעולם הרבני, אבדות, ברכות ומדעות.

www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ח